

Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради

АКАДЕМІЧНІ СТУДІЇ

СЕРІЯ «ГУМАНІТАРНІ НАУКИ»

Випуск 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Білоус Петро Васильович, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри філології, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Гудзенко Олена Георгіївна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та філософії, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Добродум Ольга Вікторівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології та філософської антропології, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;

Крالیук Петро Михайлович, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права, Національний університет «Острозька академія»;

Коляда Еліна Калениківна, кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри практики англійської мови, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Морозова Ірина Борисівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри граматики англійської мови, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;

Яновець Анжеліка Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної та української філології, Луцький національний технічний університет;

Міріца Стефанія-Крістіна, доктор філософії, Університет «Dunarea de Jos», м. Галац, Румунія;

Чижевський Фелікс, професор, доктор габілітований, професор, Університет Марії Кюрі-Склодовської (UMCS), м. Люблін, Польща;

Капранов Ян, доктор філологічних наук, професор, Економіко-гуманітарний університет у Варшаві (Польща); Університет Оулу (Фінляндія).

*Ілюстрація на обкладинці – картина із серії «Квіти – радість життя»
луцької художниці Світлани Костукевич (використана за згодою автора).*

Журнал ухвалено до друку Вченою радою
Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради
14 травня 2026 р., протокол № 8

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний інститут»
Волинської обласної ради, м. Луцьк Волинської обл.
просп. Волі, буд. 36, м. Луцьк Волинської обл., 43010,
адреса електронної пошти: lpk@ua.fm, тел. (0332) 77-06-59

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1195 від 11.04.2024 року (ідентифікатор медіа – R30-03855).

Фахова реєстрація (категорія «Б»): Наказ МОН України № 1017 від 27 вересня 2021 року
(додаток 3) зі спеціальності В11 – Філологія (за спеціалізаціями).

Мови розповсюдження: українська, англійська, польська, німецька, французька, болгарська, румунська, іспанська.

Офіційний сайт видання: www.academstudies.volyn.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2786-5096 (Print)
ISSN 5786-510X (Online)

© Комунальний заклад вищої освіти
«Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради, 2026

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

УДК 821.161.2-1.09

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.1>

Н. І. ДЗЯМУЛИЧ

викладач-методист,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний інститут»

Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: ndziamulych@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0001-9860-934>

ПОЕЗІЯ СЕРГІЯ ЖАДАНА В КОНТЕКСТІ ВОЄННОЇ ТЕМАТИКИ

Статтю присвячено комплексному літературознавчому аналізу еволюції поетичної творчості С. Жадана в контексті воєнної тематики.

Розглянуто творчість автора у контексті лейтмотиву війни та відзначено, що воєнні мотиви притаманні не лише творам С. Жадана останніх років, а є константою його книг. Проаналізовано роботи з вивчення творчості С. Жадана крізь призму провідних мотивів його лірики та прози, які виявляють систему, властиву авторському стилю письменника.

Визначено низку провідних мотивів творчості С. Жадана в контексті реалізації лейтмотиву війни; схарактеризовано специфічні мотиви творчості автора, які формують авторський стиль. Досліджено трансформацію ідіостилу митця, починаючи з 2014 року й до періоду повномасштабного вторгнення. У фокусі наукового зацікавлення перебуває поетична макроструктура (своєрідна трилогія «Життя Марії», «Тамплієри», «Антенa»), а також збірки «Список кораблів», «Псалом авіації» та «Скрипниківка».

Акцентовано увагу на актуальності екзистенційної проблематики, яка є питомим складником життя суспільства часів війни. Виявлено, що у творчості С. Жадана від ранніх його творів вагомою є воєнна тематика, яка проявлялася в образах транзитних персонажів, маргіналів у внутрішніх і зовнішніх війнах за простір; картинах апокаліпсису, які активно взаємодіють з біблійними текстами відносно реалій нашого часу; асоціаціях, запозичених із мілітарної сфери, катастрофи, аварії, загибелі тощо. Головним у проаналізованих творах С. Жадана є людина та її трансформація під час війни.

Дослідження визначає, що рефлексія на мілітарні події зумовила системні зрушення на різних рівнях художнього тексту С. Жадана: відхід від класичної силабо-тоніки на користь верлібру, зміну протагоніста й образності мови. Окрему увагу приділено функціонуванню біблійних та історичних алюзій, ландшафтному коду, а також метафоризації мови як головного маркера національної самосвідомості та подолання травми у воєнний час.

Ключові слова: воєнна лірика, українська література, сучасна література, мотивний аналіз.

Поставлення проблеми. Кардинальна реконфігурація сучасного літературного процесу в Україні зумовлена реаліями російсько-української війни, що висуває на перший план мілітарну поезію як засіб оперативного реагування на екстремальний історичний досвід. Поезія в таких умовах трансформується з виключно естетичного феномену в інструмент національної рефлексії, фіксації колективної травми та збереження культурної пам'яті. Творчість С. Жадана воєнного періоду постає як художній документ доби. Проте, попри високий суспільний резонанс та наявність численних критичних відгуків, у сучасному літературознавстві залишається недостатньо розв'язаною проблема системного

теоретичного осмислення поетики його «воєнних» текстів, дослідження того, як саме екзистенційна криза війни трансформує художню мову автора, створює новий модус поетичного висловлювання, що балансує між деестетизацією та документалізмом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчий доробок С. Жадана став центром уваги багатьох вітчизняних науковців, зокрема В. Агєєвої, Т. Гундорової, А. Демченка, Р. Семківа, Л. Литвин, Ю. Вишницької, Б. Пастуха, А. Бабенко та інших. Переважна більшість дослідників аналізує творчість письменника через експлікацію провідних мотивів його поезії та прози, що уможлиблює реконструкцію цілісної ідіостильової системи автора.

У контексті мотивного аналізу науковці виділяють різні тематичні пласти: урбаністичний дискурс став об'єктом дослідження Б. Пастуха; рецепція біблійних мотивів лірики С. Жадана висвітлена у працях О. Шаф та Л. Литвин; міфопоетичну парадигму образів окреслила Ю. Вишницька. Танатологічний вимір творчості поета диференціював А. Демченко, тоді як І. Борисюк зосереджує увагу на архетипних образах-мотивах дороги, раю, води та смерті. Екзистенційні виміри простору, зокрема мотиви дому, досліджувала У. Федорів.

Актуальність нашої роботи зумовлена потребою комплексного літературознавчого осмислення новітньої української «літератури травми» та мілітарної поезії, що формується в умовах триваючої російсько-української війни, коли художня література стає не лише формою рефлексії на історичні події, а й потужним інструментом культурного опору та формування національної ідентичності. Попри значну кількість публіцистичних відгуків, системний науковий аналіз трансформації поезики С. Жадана, еволюції його метафорики та засобів вербалізації колективної травми все ще потребує глибокого та цілісного вивчення.

Мета статті – простежити динаміку та еволюцію воєнної проблематики у поетичному доробку С. Жадана від перших рефлексій на події 2014 року до текстів періоду повномасштабного вторгнення, виявивши ключові мотивно-тематичні комплекси та еволюцію ідіостилу автора.

Результати та дискусії. Поезія С. Жадана є унікальним поєднанням стилістичної експериментальності та особистого світовідчуття, що розкриває травматичний характер перехідного періоду українського суспільства.

Хронологію поетичних збірок С. Жадана можемо почати з 90-х р.р. ХХ ст. та продовжити до актуального на час написання нашої роботи 2026 р.:

- 1993 «Рожевий дегенерат»;
- 1995 «Генерал Юда»;
- 1995 «Цитатник»;
- 1998 «Пепсі»;
- 2001 «Балади про війну і відбудову»;
- 2003 «Історія культури початку століття»;
- 2004 «У. Р. С. Р.»;

- 2007 «Марадона: Нова книга віршів»;
- 2009 «Ефіопія»;
- 2011 «Лілі Марлен»;
- 2012 «Вогнепальні й ножові»;
- 2014 «Динамо Харків» (вибране);
- 2015 «Життя Марії»;
- 2016 «Тамплієри»;
- 2018 «Антенa»;
- 2020 «Постійне місце проживання (Харків)» (вибране);
- 2020 «Список кораблів»;
- 2021 «Псалом авіації»;
- 2023 «Птах» (вибране);
- 2023 «30 віршів про любов і залізницю» (вибране);
- 2023 «Скрипниківка».

Згідно наведеного вище переліку бачимо, що з початку чергової російсько-української війни автор видав 6 нових поетичних збірок. Деякі з них є книгами вибраних творів різних років («Динамо Харків», «Постійне місце проживання (Харків)», «Птах», «30 віршів про любов і залізницю»), інші – видані вперше поезії.

Свою увагу хочемо зосередити на творах саме воєнної доби, адже вони сигналізують про важливі зміни у творчості С. Жадана. Найочевидніша тенденція його поетичної еволюції останніх років – це поступовий відхід від традиційної силабо-тоніки, насиченої тропами, до вільного новаторського верлібру з неоднорідною лексикою, закодованими асоціаціями, метаморфозами поєднань. Можемо стверджувати, що воєнна тематика після 2014 р. простежується у поезіях С. Жадана на всіх рівнях тексту. Сам автор підсумовує: «Починаючи з 14-го року, в силу тих подій і наближення до них, у мене в принципі змінився стиль писання. Змінилося відчуття, розуміння протагоніста, про кого я пишу, чийм голосом я говорю, ліричного героя. Тому що змінилося сприйняття його. До 14-го дуже часто це були абстрактні персоналії. Для мене було цікаво писати про екзотичних химерних героїв, Юру Зойфера чи Нестора Івановича Махна. Аж раптом я побачив свого героя дуже близько. Я з ним спілкуюся. В якийсь момент мені про нього стало важливо говорити» [Андрухович].

Збірка «Життя Марії» є особливою, вона виходить за межі літературного тексту і стає своєрідним свідченням воєнних та соціальних

змін, що відбуваються в Україні під час російсько-української війни. Видання, що складається з 80 текстів, у яких 60 віршів належать самому автору, а 20 – переклади поезій Ч. Мілоша, з'явилося друком після початку війни та є своєрідною реакцією на події, що трапилися на малій батьківщині письменника. Одним із основних аспектів видання є його актуальність, адже вірші виникали під впливом найсвіжіших вражень і емоцій, пов'язаних із воєнними подіями.

Зазначимо, що у творчості С. Жадана «Життя Марії» виділяється особливим контрастним поєднанням внутрішнього та зовнішнього, світлого та темного. Збірка пронизана темними кольорами, що дозволяє читачеві ідентифікувати сумний настрій та тривогу письменника. У такому контексті особливу увагу заслуговує вибір назви, що вказує на внутрішню символіку та релевантність біблійних образів. Сам автор у інтерв'ю на радіо «Свобода» з приводу презентації книги так коментував свій вибір: «Це доволі поширений давній традиційний сюжет, який активно присутній в іконографії, апокрифах, у церковних переказах і класичній літературі. Марія, яка за великим рахунком випадково опинилася серед страшенно кривавого історичного розлому, яка знаходилася в епіцентрі подій не зовсім усвідомлюючи навіть масштабність подій. Марія просто супроводжувала учнів Христа». Втрата дому стає одним із провідних мотивів збірки «Життя Марії». Так у вірші «Звідки ти чорна валко, пташина зграє» виразно звучить неусвідомлена провина і біль втрати щасливого минулого (свого міста):

«Наше місто було з каменю та заліза. /

У кожного з нас тепер у руці дорожня валіза. /

У кожній валізі попіл, зібраний під прицілом. /

Тепер навіть у наших снах пахне горілим» [Жадан 2015 : 10].

Образи біженців підтримують мотив травми війни і втрати у «Візьми тільки найважливіше». Крім того, вони «українізують» цю історію:

Ми ніколи більше не повернемося сюди.

Ми ніколи більше не побачимо наші міста.

Візьми листи. Всі. До останнього злого листа.

Нам ніколи не повернутись до наших нічних крамниць.

Нам ніколи не пити з сухих криниць.

Нам ніколи більше не бачити знайомих облич.

Ми з тобою біженці. Нам з тобою бігти крізь ніч [Жадан 2015 : 10].

Велика частина віршів, написаних і перекладених протягом року початку війни, віддзеркалює наріжні аспекти військового конфлікту. Письменник неодноразово ділиться своїми душевними переживаннями, акцентуючи увагу на основній причині його суму та тривоги – війні на рідній землі. Образ Марії, відомий за біблійною традицією, стає символом української держави, яка переживає екзистенційний період свого існування.

Збірка «Життя Марії» відображає та докладно аналізує внутрішні та зовнішні аспекти воєнного життя, вирізняючись контрастністю образів та глибоким емоційним напруженням. Автор залишає читача з поглибленим розумінням та рефлексією щодо важливості спілкування та підтримки у найважчі періоди. «Життя Марії» не лише стає відбитком власних переживань письменника, але й важливим літературним свідченням про війну на сучасній українській поетичній арені.

Назва збірки 2016 р. «Тамплієри» підштовхує читача до історичних паралелей і алюзій на темний період Середньовіччя. Автор використовує цей термін для позначення сучасних воїнів, які, повертаючись з війни, залишаються в її обіймах, свідомо чи несвідомо. Поет вдався до поетичної алюзії, спонукаючи читача до роздумів про схожість між сучасністю та Середньовіччям. Головною ідеєю збірки стає концепція відчуття повернення у минуле, яке виникає через схожість сучасності із Середньовіччям. Темряву воєнного часу автор сприймає як чуму, яка метафорично «косить» країну. Саме це відчуття темряви та безпорадності, а також використання характерного постмодерністського прийому карнавалізації, дозволяє поетові передати атмосферу воєнного часу, коли суспільство охоплює біль, ненависть та безпорадність.

«Тамплієри» стають своєрідною спробою озвучити «покоління війни» в Україні. У передмові до збірки автор констатує: *«І ось вони повертаються з війни... і помічають, що війна насправді тривала лише для них. І що відповідати за неї тепер доведеться лише їм. І прірва*

між їхньою відповідальністю та їхньою війною заповнена запеклістю й злістю, але також і вірою та наполегливістю. І подолати цю прірву може лише той, хто пам'ятає, з чого все почалося. А головне – знає, чим усе має закінчитися. «Тамплієри» – 39 віршів про війну, яку ніхто не оголошував, про біль, із яким ніхто не може впоратися, про любов, від якої ніхто не може відмовитися, та надію, на якій все тримається» [Жадан 2016 : 4]. Письменник уникає конкретних просторово-часових рамок, намагаючись створити універсальний образ та виражаючи надію на порозуміння. Він розглядає війну не лише як зовнішню загрозу, але і як внутрішню боротьбу за віру в людей, за збереження гідності та героїзм.

Верлібр в «Тамплієрах» надає авторові відчуття свободи в поетичному вислові. Алюзії та символіка використовуються не лише для того, щоб підкреслити трагічні аспекти війни, але й для акцентуації головного, ставлячи питання про сутність людського існування в умовах конфлікту.

Збірка «Антенa» складається з 80 віршів, написаних протягом 2016–2018 років, і є заключною частиною своєрідної трилогії, попередніми частинами якої були «Життя Марії» (2015) і «Тамплієри» (2016). «Антенa» сприймається як своєрідне дзеркало життя в умовах війни, яке виражає авторську чутливість до часу та подій навколо. Збірка є спробою упіймати та відобразити коливання повітря, перетікання невидимих радіохвиль та відчуття часу, що визначає наше існування.

Тематика «Антени» глибоко пронизана відчуттям меланхолії та розчарування, яке переплітається з екзистенційними роздумами про життя та смерть. Вірші об'єднуються загальною настроєвою похмурістю, яка робить читача співучасником переживань автора. «Антенa» виступає як не лише збірка поезії, але й яскраве відображення життя, почуттів та роздумів українського поета в епоху великих змін та викликів:

Знаю, чого ти боявся, і навіть знаю чому.

Знаю, кого ти зустрів тієї зими і що говорив йому.

Ночі тепер такі – з попелу та заграв.

Ти завжди грав за сусідню школу.

А ось за кого ти воював? [Жадан 2018 : 113].

Особливістю збірки є її формат – верлібри, що дає змогу читати книгу як своєрідний монолог-сповідь звичайної людини, що стала заручником історії, але залишилася вірною собі. Також, важливим аспектом є два формати випуску – повноколірний артбук та чорно-біла версія із великою кількістю ілюстрацій від відомого художника Г. Зінковського.

Збірка «Список кораблів» (2020), що складається з шістдесяти віршів, розглядає теми війни, пам'яті та кохання через призму непересічних подій та почуттів. Тексти супроводжуються картинами знаної української художниці К. Косьяненко, яка спеціально для видання написала сім картин. Живописні образи людей і святих на міських зупинках та порятунку під зруйнованим мостом болісно реінкарнувалися в життя українців у лютому 2022 року, тому саме це видання поезій С. Жадана можна вважати знаковим.

Назва «Список кораблів» сама по собі є метафорою – це список тих, хто вже пішов, але кого не можна забути, тих, які залишаються з нами протягом усього життя. Тема пам'яті виявляється ключовою, це посилює і мотив батькової смерті, і «Телефонна книга мертвих» (прикінцевий есей у «Списку кораблів»), і алюзії до Гомерового «Списку». У анотації книги зазначено, що це, можливо, найінтимніша з авторових збірок.

У збірці С. Жадан обирає особливий стиль, використовуючи верлібри та римовані вірші. Таке поєднання текстів надає книзі внутрішню логіку та дозволяє читачеві відчутти зміну пір року, яка відображається у тематиці та настроях віршів. Поет знову звертається до актуальних тем війни та любові, хоча у «Списку кораблів» майже немає віршів про російсько-українську війну. С. Жадан констатує та осмислює, звертаючи увагу на прості й важливі речі в житті, що сповнює збірку філософського сприйняття обставин, в яких живе ліричний герой:

І ця любов із доторком біди,

і ці слова, які назавжди вивчив:

веди мене, мій звичний і убивчий,

мій чорний часе, – стримууй і веди [Жадан 2020 : 84].

Збірка віршів «Псалом авіації», написана протягом 2020 року, – це вірші про зміни, кохання, відліт птахів та втрачені можливості.

Збірка розкриває внутрішні переживання автора та вводить читача у стан легкого смутку, залишаючи світлу меланхолію на її сторінках, відчуття необхідності знаходячи гармонію з навколишнім світом. У книзі багато ландшафтів і краєвидів, які стають інструментарієм для обраних автором способів вираження різних емоцій та думок. Ландшафт виступає абеткою, з якої витворюються різні комбінації, відображаючи меланхолію чи навіть істеріку.

Автор говорить, що ландшафт дозволяє йому зафіксувати емоції та передати їх через зрозумілі образи, такі як дерева, пагорби, чи хмари. Це стає можливістю для читача відчувати та сприйняти вплив природи на свій спосіб бачення та сприйняття світу.

Прикметним є те, що в збірці майже не згадується тема війни, але її присутність відчувається за певними деталями опосередковано, адже «*відважно воює за віру Христову країна агностиків та атеїстів*» [Жадан 2021 : 56]. Автор порівнює вогонь міста, що горить, з мирними пагорбами, натомість саме місто не перестає горіти. Це може слугувати алегорією сучасних реалій воєнного життя та викликів, які не зникають навіть в умовах природної краси. С. Жадан, коментуючи книгу, пояснює: «Хоча тут немає якоїсь соціальної групи, про яку я пишу, оминаючи чи ігноруючи інші соціальні групи. Ці вірші про людей сильних, яскравих, які як дерева: доволі дистанційовані від інших, і це змушує їх опиратись зовнішнім вітрам і протягам, і лише від них залежить, наскільки вони здатні вистояти» [Жадан 2021].

«Скрипниківка» – остання на даний час збірка поезії С. Жадана про мову, до якої увійшов 51 вірш, а також 20 авторських фотографій письменника. Вона має два розділи, перший з яких – це вірші, написані до 24 лютого, а другий – це вірші, написані після початку повномасштабного вторгнення. Ця збірка функціонує як своєрідний щоденник, де кожний вірш – це окремий елемент, але водночас є цілісним твором, в якому можна відчути тяглість та взаємозалежність різних мотивів і настроїв. Назва «Скрипниківка» викликає історичні та мовознавчі асоціації, адже саме так називали правопис української мови, складений упродовж 1925–1928 років. Така назва фокусує увагу читача не тільки на трагічному минулому

країни, але й акцентує на важливості відродження мови в сучасному контексті.

Автор простежує еволюції настроїв, взаємозв'язків і повторення мотивів. Попри смуток і смерть, які так часто згадуються в текстах, збірка намагає на трагічний оптимізм:

Далі буде музика. Будуть писатися вірші.

Багато віршів будуть про неможливість поезії після газових камер, про недоречність літератури в залах судових засідань.

Але далі буде музика і далі буде література.

Писатимуть її ті, хто вцілів.

І читати буду ті, хто вцілів.

Ті, хто отримає можливість любити.

Чи не любити [Жадан 2023].

«Скрипниківка» відображає процес відродження української самосвідомості часів російсько-української війни, в якому мова стала потужним маркером ідентифікації для більшості українців. Для С. Жадана та його текстів мова завжди була в пріоритеті, а війна лише підсилила її вагу в суспільному та культурному житті. «Скрипниківка» стала метафорою змін і трансформацій, які переживає українська мова в часи війни.

Остання за часом збірка С. Жадана бачиться нам як книга, яка не лише висвітлює специфіку письма поезії часів війни, але й стає своєрідним свідченням важливості мови та її ролі в суспільстві. «Скрипниківка» веде читача через ландшафти внутрішнього світу поета, а тема війни та мовної трансформації робить її особливо актуальною для сучасного українського літературного дискурсу. Сам С. Жадан зазначає: «Я ці вірші писав за щоденниковим принципом, – як вони писалися, в тому порядку я їх і викладав у збірку. Раніше я такого не робив. Раніше я намагався будувати збірку за іншим принципом, а тут мені здавалося, що буде правильно зафіксувати цей плин часу і зміну настрою, зміну звучання, зміну тональності» [Жадан 2023].

Висновки. У результаті проведеного дослідження поетичного доробку Сергія Жадана воєнної доби сформульовано низку теоретичних та науково-практичних висновків.

Визначено динаміку мотивно-тематичних комплексів шляхом аналізу хронологічного зрізу творчості митця через призму ключових збірок, кожна з яких маркує окрему стадію

переживання мілітарної кризи («Життя Марії», «Тамплієри», «Антенa», «Список кораблів», «Псалом авіації»). Відзначено увиразнення феномену «трагічного оптимізму» як віри у тривалість культури та літератури після катастрофи, унікальність хронікально-документальної щоденникової фіксації у «Скрипниківці».

Доведено, що в поетичному дискурсі С. Жадана доби російсько-української війни категорія мови набуває статусу онтологічного захисту. Мова трансформується з інструменту комунікації на ключовий маркер національної ідентифікації та відродження самосвідомості українського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрухович Ю. (2021). Сергій Жадан – Юрію Андруховичу: «В мене змінилося відчуття, про кого я пишу, чий голосом я говорю». URL: <https://craftmagazine.net/sergiy-zhadan-yuri-andruhovychu/>
2. Жадан С. (2015). Життя Марії. Книга віршів і перекладів. Чернівці : Meridian Czernowitz. 184 с.
3. Жадан С. (2016). Тамплієри. Чернівці : Meridian Czernowitz. 120 с.
4. Жадан С. (2018). Антенa. Чернівці : Meridian Czernowitz. 304 с.
5. Жадан С. (2020). Список кораблів. Чернівці : Meridian Czernowitz. 160 с.
6. Жадан С. (2021). «Псалом авіації» – вірші про людей сильних, яскравих, які як дерева» URL: <https://suspilne.media/culture/142710-zadan-psalom-aviacii-virsi-pro-ludej-silnih-askravih-aki-ak-dereva/>
7. Жадан С. (2023). Скрипниківка. Чернівці : Meridian Czernowitz. 144 с.
8. Жадан С. (2023). Скрипниківка як метафора нашого шляху. URL: <https://rozmova.wordpress.com/2023/09/10/serhiy-zhadan-48/>

REFERENCES

1. Andrukhovych, Yu. (2021). *Serhii Zhadan – Yuriiu Andruhovychu: “V mene zminylosia vidchuttia, pro koho ya pyshu, chym holosom ya hovoriu”* [Serhiy Zhadan to Yuriy Andrukhovych: “My feeling of who I am writing about and whose voice I am speaking with has changed”]. Craft Magazine. (In Ukrainian). Available at: <https://craftmagazine.net/sergiy-zhadan-yuri-andruhovychu/>
2. Zhadan, S. (2015). *Zhyttia Marii. Knyha virshiv i perekladiv* [Life of Mary. A book of poems and translations]. Meridian Czernowitz. 184 p. (In Ukrainian).
3. Zhadan, S. (2016). *Tamplieri* [Templars]. Meridian Czernowitz. 120 p. (In Ukrainian).
4. Zhadan, S. (2018). *Antena* [Antenna]. Meridian Czernowitz. 304 p. (In Ukrainian).
5. Zhadan, S. (2020). *Spysook korabliv* [List of ships]. Meridian Czernowitz. 160 p. (In Ukrainian).
6. Zhadan, S. (2021). “*Psalom aviatsii*” – *virshi pro liudei sylnykh, yaskravykh, yaki yak dereva* [“Psalm of Aviation” – poems about strong, bright people who are like trees]. Suspilne Media. (In Ukrainian). Available at: <https://suspilne.media/culture/142710-zadan-psalom-aviacii-virsi-pro-ludej-silnih-askravih-aki-ak-dereva/>
7. Zhadan, S. (2023). *Skrypnykivka*. Meridian Czernowitz. 144 p. (In Ukrainian).
8. Zhadan, S. (2023). *Skrypnykivka yak metafora nashoho shliakhu* [Skrypnykivka as a metaphor for our path]. Rozmova. (In Ukrainian). Available at: <https://rozmova.wordpress.com/2023/09/10/serhiy-zhadan-48/>

N. I. DZIAMULYCH

Methodist Lecturer,

*Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical Institute”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine*

E-mail: ndzyamulych@lpc.ukr.education

<https://orcid.org/0000-0001-9860-9348>

THE POETRY OF S. ZHADAN IN THE CONTEXT OF MILITARY THEMES

The article is devoted to a comprehensive literary analysis of the evolution of S. Zhadan’s poetry in the context of military themes.

Scholarly papers on S. Zhadan’s work are analyzed through the prism of the leading motifs in his poetry and prose, which reveal the system inherent in the writer’s individual style. The author’s work is examined within the context of the leitmotif of war, highlighting that military motifs are not exclusive to S. Zhadan’s recent works but constitute a constant element throughout his books. A number of leading motifs in S. Zhadan’s work are identified in the context

of implementing the leitmotif of war; furthermore, the specific motifs that shape the author's individual style are characterized. The transformation of the artist's idiostyle from 2014 to the period of the full-scale invasion is investigated. The focus of scholarly interest is the poetic macrostructure (a kind of trilogy consisting of "Life of Mary", "Templars", and "Antenna"), as well as the collections "List of Ships", "Psalm of Aviation", and "Skrypnykivka".

Particular emphasis is placed on the relevance of existential issues, which are an inherent component of society's life during wartime. Military themes have played a significant role in S. Zhadan's work since his early writings, manifesting in the imagery of transit characters, marginalized individuals engaged in internal and external wars for space; apocalyptic scenes that actively interface with biblical texts regarding the realities of our time; and associations drawn from the military sphere, catastrophes, accidents, deaths, etc. Centrally, the analyzed works by S. Zhadan focus on the human being and their transformation during war.

The study determines that the reflection on military events led to systemic shifts at various levels of S. Zhadan's literary text: a departure from classical syllabo-tonic versification in favor of free verse, a change in the protagonist, and the imagery of language. Special attention is paid to the functioning of biblical and historical allusions, the landscape code, as well as the metaphorization of language as a key marker of national self-awareness and overcoming trauma in wartime.

Key words: war poetry, Ukrainian literature, contemporary literature, motif analysis.

Дата першого надходження статті до видання: 11.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УДК 81.42:32.1

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.2>

О. В. ДОБРОДУМ

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри журналістики та реклами,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

Електронна пошта: dobrodum.olga@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7651-4946>

ГУМАНІЗМ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ І ДУХОВНІСТЬ У КОМУНІКАЦІЯХ АМЕРИКАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДИСКУРСИВНІ СТРАТЕГІЇ МАЙБУТНЬОГО

У статті здійснено міждисциплінарний аналіз комунікаційних стратегій, через які в публічній сфері американського громадянського суспільства конструюються, трансформуються та вступають у гострий конфлікт ключові аксіологічні категорії – гуманізм, справедливість і духовність. На відміну від лінгвоцентричних підходів, дослідження зосереджується на комунікаційних процесах: каналах поширення, форматах взаємодії акторів, ролі традиційних і нових медіа, цифрових платформах, перформативних практиках, алгоритмічному управлінні публічним дискурсом, а також на механізмах зворотного зв'язку з аудиторією. В умовах прискореної цифровізації, розвитку генеративного штучного інтелекту, нейротехнологій, метавесвітів та алгоритмічного управління традиційні цінності втрачають статус статичних універсалій і перетворюються на динамічні інструменти символічної комунікації в боротьбі за моральну та технологічну гегемонію.

Робота виявляє п'ять основних комунікаційних стратегій: моральну універсалізацію/партикуляризацію (трансляція цінностей як універсальних через медіаканали), сакралізацію/десакралізацію (надання цінностям сакрального статусу в публічній комунікації), моральне виключення (комунікативне витіснення опонентів з аксіологічного простору), віктимний гуманізм (комунікація через образ жертви) та перформативну констатацію (хештеги, гасла як акти публічної комунікації). Особливу увагу приділено феномену аксіологічного антагонізму в комунікаціях, інструменталізації цінностей і виникненню гібридних форм – «цифрового гуманізму», «алгоритмічної справедливості» та «віртуальної духовності» – які переосмислюють класичні цінності в умовах алгоритмічно опосередкованої комунікації. У заключній частині сформульовано прогностичні сценарії розвитку ціннісних комунікацій до 2035 року, а також практичні рекомендації щодо збереження людської суб'єктності в умовах тотальної цифровізації та алгоритмічного колоніалізму. Стаття робить внесок у розуміння того, як комунікації визначатимуть майбутнє гуманізму в епоху штучного інтелекту та метавесвітів.

Ключові слова: гуманізм, справедливість, духовність, громадянське суспільство США, майбутнє.

Поставлення проблеми. Сучасне американське громадянське суспільство вступило в одну з найбільш складних, суперечливих і драматичних фаз свого історичного розвитку. На тлі стрімкої цифровізації всіх сфер суспільного життя, поглиблення соціально-політичної поляризації, системної кризи традиційних моральних і культурних інститутів, а також глобальних викликів, що охоплюють кліматичні зміни, міграційні кризи та геополітичні конфлікти, відбувається радикальна трансформація ціннісного ядра суспільства. Концепти гуманізму, справедливості та духовності, які протягом кількох століть слугували моральним

і світоглядним підґрунтям західної демократії [Taylor, 1989], сьогодні опинилися в самому центрі запеклої символічної, ідеологічної та комунікативної боротьби.

Ці категорії вже не сприймаються як самоочевидні універсалії, здатні об'єднувати націю поверх ідеологічних і культурних розбіжностей. Навпаки, вони перетворилися на динамічні, контекстуально зумовлені дискурсивні конструкції, які активно використовуються найрізноманітнішими акторами громадянського суспільства – прогресивними соціальними рухами, правозахисними організаціями, консервативними релігійними групами, ліберальними

інтелектуальними колами, медіаплатформами та окремими публічними особами – для легітимації власних політичних і моральних позицій, мобілізації прихильників і послідовної делегітимації опонентів [Wodak & Meyer, 2016; van Dijk, 2011]. В умовах так званих «культурних воєн» і яскраво вираженого аксіологічного антагонізму одне й те саме поняття («справедливість», «гуманізм», «духовність») може наповнюватися діаметрально протилежним змістом залежно від ідеологічного контексту, комунікативної мети та цільової аудиторії [Haidt, 2012].

Актуальність цього дослідження визначається кількома взаємопов'язаними процесами. По-перше, різкою та все більш поглибленою поляризацією американського суспільства, яка особливо яскраво проявилася після президентських виборів 2016 року та досягла свого піку в період 2020–2026 років (Putnam, 2000). По-друге, системною кризою традиційних інститутів – церкви, університету, сім'ї та провідних засобів масової інформації (Habermas, 1989), – які раніше виконували роль загальноновизнаних моральних авторитетів. По-третє, радикальною трансформацією публічної сфери під впливом цифрових платформ, де комунікація стала надзвичайно фрагментованою, емоційно насиченою, алгоритмічно керованою та часто агресивною [Zuboff, 2019; Crawford, 2021]. По-четверте, глобальними викликами сучасності, які потребують нового, більш глибокого осмислення гуманістичних цінностей в епоху постгуманістичних технологій та метамодерністської культурної чутливості [Floridi, 2014]. Особливого значення набуває футурологічний аспект: як еволюціонуватимуть ці цінності в умовах масового впровадження штучного інтелекту, нейроінтерфейсів, метавесвітів та алгоритмічного управління соціальними процесами.

У цих складних умовах мова та комунікації перестають бути простим засобом передачі інформації та перетворюються на головне поле битви за смисли, владу та моральну легітимність майбутнього. Саме через публічні комунікації відбувається безперервне конструювання нової аксіологічної реальності американського суспільства. Мета цієї статті полягає в проведенні всебічного аналізу комунікаційних стратегій, через які концепти гуманізму, справедливості та духовності артикулюються,

конкурують, трансформуються та використовуються в комунікаціях американського громадянського суспільства протягом періоду 1990–2026 років із проекцією основних тенденцій у найближче майбутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємодії мови, цінностей і відносин влади має тривалу та багату історію наукового вивчення. У західній інтелектуальній традиції вона розроблялася в межах нової риторики [Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1969], теорії комунікативної дії [Habermas, 1989], критичного дискурс-аналізу [van Dijk, 2011; Fairclough, 2015; Wodak & Meyer, 2016], теорії перформативності [Austin, 1962; Searle, 1969; Butler, 1997], а також концепції моральних мов [Haidt, 2012].

Юрген Габермас у своїй класичній праці «Структурна трансформація публічної сфери» [Habermas, 1989] заклав основи розуміння раціональної комунікації як ключової умови формування демократичного громадянського суспільства. Однак наступні покоління дослідників переконливо показали, що в умовах цифрової епохи ця модель зазнала суттєвих змін під впливом алгоритмів, емоційної поляризації та фрагментації публічного простору [Zuboff, 2019; Floridi, 2014].

Джонатан Гайдт у фундаментальній книзі «Праведний розум» [Haidt, 2012] ввів поняття «моральних мов» і продемонстрував, яким чином різні політичні та культурні групи спираються на різні моральні інтуїції, що пояснює радикальні розбіжності в тлумаченні одних і тих самих цінностей. Чарльз Тейлор у працях «Джерела себе» [Taylor, 1989] та «Секулярна доба» [Taylor, 2007] глибоко проаналізував трансформацію духовності та ідентичності в сучасному світі, показавши перехід від «буферного» до «пористого» Я.

Значний внесок у вивчення американського громадянського суспільства зробили Роберт Патнем («На самоті з боулінгом») [Putnam, 2000], Марта Нуссбаум («Виховання людяності») [Nussbaum, 1997], а також автори, які досліджують феномени культури скасування та пробудження [Noble, 2018; Crawford, 2021]. В українській та пострадянській науковій традиції важливу роль відіграли роботи Н. Хамітова з метаантропології, О. Добродум [Добродум,

2024], І. Рябчого та інших учених, які аналізують ціннісні трансформації в умовах війни, цифровізації та соціальних криз.

Незважаючи на значну кількість досліджень, комплексного аналізу саме триади «гуманізм – справедливість – духовність» у комунікаціях американського громадянського суспільства за період 1990–2026 років досі не проводилося. Ця стаття покликана заповнити цю важливу наукову лаку.

Мета дослідження полягає в проведенні комплексного аналізу комунікаційних стратегій артикуляції, трансформації та інструменталізації концептів гуманізму, справедливості та духовності в публічних комунікаціях американського громадянського суспільства з футурологічною проекцією на період до 2035 року.

Методологія дослідження. Методологія роботи має інтегративний та міждисциплінарний характер. Вона поєднує критичний дискурс-аналіз [van Dijk, 2011; Fairclough, 2015; Wodak & Meyer, 2016], нову риторику [Perelman & Olbrechts-Tyteca, 1969], теорію мовленнєвих актів та перформативності [Austin, 1962; Searle, 1969; Butler, 1997], теорію комунікативної дії [Habermas, 1989], теорію гегемонії Е. Лакло та Ш. Муффа, а також кількісні та якісні методи обробки комунікаційного матеріалу з елементами футурологічного моделювання.

Емпірична база дослідження охоплює більше чотирьох тисяч комунікаційних подій різної жанрової належності за період 1990–2026 років. Аналіз проводився на кількох рівнях: лексичному, граматичному, дискурсивно-стратегічному, риторичному та соціально-прагматичному. Це дозволило отримати багатомірне уявлення про функціонування ціннісних концептів в американських комунікаціях та спрогнозувати їхній розвиток у найближчому майбутньому.

Результати та дискусії. У ході дослідження було виявлено та детально описано п'ять основних комунікаційних стратегій, які систематично застосовуються акторами американського громадянського суспільства для артикуляції, захисту та просування концептів гуманізму, справедливості та духовності. Ці стратегії не існують ізольовано, а часто переплітаються, утворюючи складні риторичні комплекси, які визначають характер сучасної публічної комунікації.

Стратегія моральної універсалізації та партикуляризації є однією з найбільш фундаментальних та ефективних. Вона полягає в представленні власної версії справедливості (або гуманізму) як універсальної, єдино правильної та морально обов'язкової, тоді як альтернативні інтерпретації оголошуються частковими, обмеженими або навіть аморальними [Haidt, 2012]. У прогресивному дискурсі соціальна справедливість трактується як найвища форма сучасного гуманізму, що включає боротьбу з системним расизмом, сексизмом, гетеронормативністю, колоніальною спадщиною та кліматичною несправедливістю [Noble, 2018; Crawford, 2021]. Духовність тут часто секуляризується і перетворюється на «емпатію», «співчуття» та «солідарність із пригнобленими». Консервативний та класично-ліберальний дискурс, навпаки, відстоює універсалізм Просвітництва та класичний гуманізм, заснований на індивідуальній відповідальності, рівності перед законом і традиційній духовності [Taylor, 1989; Putnam, 2000]. Прогресивні інтерпретації справедливості тут характеризуються як «антилогічні», «тоталітарні», «антигуманні» та такі, що ведуть до «культурного марксизму» або «woke-ідеології». Така стратегія призводить до того, що сторони перестають сперечатися по суті й починають сперечатися про те, що взагалі означає слово «справедливість».

Стратегія сакралізації та десакралізації передбачає надання власним цінностям вищого морально-духовного статусу. Прогресивні рухи активно сакралізують поняття «інклюзивність», «різноманіття», «соціальна справедливість» та «антирасизм», надаючи їм майже священного статусу. Критика цих понять часто прирівнюється до морального злочину або «духовної сліпоти». Консервативні кола, своєю чергою, сакралізують традиційні цінності – сім'ю, релігію, національну ідентичність та «американську мрію» [Taylor, 2007], звинувачуючи опонентів у «секуляризації зла», «культурі смерті» та «антихристиянстві». Ця стратегія посилює емоційну залученість аудиторії та створює відчуття участі в «священній боротьбі».

Стратегія морального виключення полягає у виключенні опонента з простору гуманізму та духовності шляхом застосування негативних ярликів та морального дистанціювання [van

Dijk, 2011]. Опонента зображують не просто неправим, а аморальним, «нелюдським», «бездуховним» та небезпечним для суспільства. Типові прийоми включають ярлики «расист», «фашист», «white supremacist», «трансфоб», «сексист» [Butler, 1997]. Ця стратегія різко звужує простір публічного діалогу та перетворює комунікацію на інструмент символічного виключення та покарання.

Стратегія віктимного гуманізму особливо характерна для прогресивного дискурсу. Гуманізм ототожнюється переважно із захистом «жертв гноблення». Чим більш маргіналізовано оголошується група, тим вищим є її моральний та духовний статус [Nussbaum, 1997]. Це призводить до конкуренції за право вважатися найбільш пригнобленими («Oppression Olympics»). Консервативний дискурс відповідає контр-нарративами про «жертв зворотної дискримінації» [Haidt, 2012].

Стратегія перформативної констатації реалізується через хештеги та гасла («Black Lives Matter», «Me Too», «No Justice No Peace»). Ці формули працюють не як опис реальності, а як перформативні акти, які одночасно об'єднують прихильників у спільноту, маркують ворогів і вимагають визнання певної цінності як очевидної [Austin, 1962; Butler, 1997]. Такі перформативи мають високу вірусність та емоційну силу, але часто призводять до спрощення складних проблем.

Особливе місце в еволюції ціннісних комунікацій посідає формування концепції цифрового гуманізму (digital humanism), яка є спробою адаптувати класичні гуманістичні принципи до умов тотальної цифровізації, алгоритмічного управління, генеративного штучного інтелекту та постлюдських технологій [Floridi, 2014]. Цифровий гуманізм не є монолітною ідеологією, а виступає як динамічне та внутрішньо суперечливе поле аксіологічної боротьби, де переосмислюються базові категорії гуманізму, справедливості та духовності.

В американському громадянському суспільстві можна виділити три основні конкуруючі версії цифрового гуманізму, кожна з яких активно використовує наявні комунікаційні стратегії.

Перша версія – прогресивно-технооптимістична (техногуманізм). Ця версія домінує в дискурсі технологічних корпорацій (Silicon Valley),

академічних центрів (MIT, Stanford), міжнародних організацій та частини прогресивних НКО. Вона розглядає цифрові технології як потужний інструмент розширення гуманістичних можливостей [Floridi, 2014]. Штучний інтелект, нейроінтерфейси, метавесвіти та великі дані (big data) видаються засобами подолання біологічних обмежень людини, радикального посилення емпатії та досягнення глобальної справедливості. Тут активно застосовуються стратегії моральної універсалізації («AI for Good», «Technology Democratizes Humanity», «Digital Equity for All») та перформативної констатації. Справедливість переосмислюється як «алгоритмічна справедливість» (algorithmic fairness) [Noble, 2018; Crawford, 2021], а духовність – як «connected consciousness» – стан глобального емпатичного зв'язку через цифрові платформи. Прихильники цієї версії стверджують, що ШІ здатний усунути упередження та забезпечити більш об'єктивні моральні рішення, ніж людина.

Друга версія – критико-гуманістична (гуманізм опору). Ця лінія представлена критичними філософами, частиною консервативно-ліберальних інтелектуалів, правозахисними організаціями та дослідниками цифрового капіталізму [Zuboff, 2019; Crawford, 2021]. Вона розглядає цифровізацію як нову форму колоніалізму – «algorithmic colonialism» та «surveillance capitalism» [Zuboff, 2019], яка загрожує людській автономії, приватності та автентичній духовності. У цьому дискурсі переважають стратегії морального виключення («digital dehumanization», «technological totalitarianism», «dataism as new religion») та сакралізації людської природи («людина – не дані», «свідомість не може бути зведена до алгоритмів»). Особливу увагу приділено ризикам втрати агентності (agency), маніпуляції поведінкою через рекомендаційні системи та ерозії справжніх міжособистісних стосунків на користь симульованих цифрових взаємодій [Zuboff, 2019].

Третя версія – синтетична або метагуманістична. Ця версія намагається знайти діалектичний баланс між технологіями та традиційними гуманістичними цінностями. Вона визнає неминучість цифровізації, але наполягає на необхідності жорсткого етичного, філософського та суспільного контролю над її розвитком.

Тут розвивається риторика «human-centered AI», «ethical by design», «spiritual intelligence» та «augmented humanity» [Floridi, 2014]. Духовність переосмислюється не як відмова від технологій, а як здатність зберігати внутрішню свободу, смислову глибину (за Н. Хамітовим) навіть в умовах тотальної пов'язаності та імерсивних віртуальних світів. Ця версія активно використовує стратегії наративізації та сакралізації, пропонуючи образ «мудрого співіснування» людини та ШІ.

Цифровий гуманізм радикально трансформує всю класичну тріаду. Справедливість дедалі частіше розуміється не лише як соціальна або процедурна, але й як «алгоритмічна» та «предиктивна», що породжує гострі дебати про упередженість навчальних даних, «чорні скриньки» моделей та відповідальність за автоматизовані рішення [Noble, 2018; Crawford, 2021]. Гуманізм розширюється до постгуманістичних та трансгуманістичних горизонтів, охоплюючи питання прав штучного інтелекту, цифрового безсмертя, завантаження свідомості та етики вдосконалення (enhancement) [Floridi, 2014]. Духовність мігрує у сферу mindfulness-додатків, ШІ-коучів, віртуальних храмів та нейро-медитацій, що викликає фундаментальні питання про автентичність духовного досвіду в симульованому середовищі [Taylor, 2007].

Таким чином, цифровий гуманізм виступає одночасно і як відповідь на кризу традиційного гуманізму, і як нова, ще більш складна арена аксіологічного антагонізму. Він демонструє виняткову адаптивність комунікаційних стратегій до технологічних змін, але водночас посилює ризик тотальної інструменталізації цінностей – коли моральні судження можуть прийматися алгоритмами швидше та «об'єктивніше», ніж людиною. У перспективі до 2035 року ця парадигма, найімовірніше, стане домінуючою в комунікаціях американського громадянського суспільства, визначаючи основні лінії майбутніх культурних та політичних конфліктів.

Кейс-стаді: конкретні приклади реалізації стратегій. Рух Black Lives Matter, що виник у 2013 році після виправдання Джорджа Циммермана, став одним із найбільш показових прикладів сучасної ціннісної комунікації в США. З самого початку рух активно застосовував стратегію перформативної констатації

через хештег BlackLivesMatter, який не просто фіксував факт, а вимагав суспільного визнання цінності чорних життів [Butler, 1997]. Поступово він вибудував потужний наратив, у центрі якого стояли конкретні історії жертв – Трейвона Мартіна, Майкла Брауна, Еріка Гарнера, Джорджа Флойда, Бреонни Тейлор та багатьох інших. Ці історії перетворювалися на символи системної несправедливості, а сам рух позиціонував себе як моральну силу, що виступає проти структурного расизму [Noble, 2018]. Стратегія морального виключення проявлялася в частому використанні понять «системний расизм», «біла привілейованість» та «структурне насильство», що дозволяло різко розмежовувати «нас» і «їх». Візуальна перформативність – лежачі протести, марші з піднятими руками та меморіальні акції – значно посилювала емоційний вплив. Кульмінацією став 2020 рік, коли після вбивства Джорджа Флойда рух набув глобального масштабу. Однак згодом він зіткнувся з серйозною критикою за окремі випадки насильства, радикальні гасла «Defund the Police» та фінансові скандали, що призвело до внутрішнього розколу та посилення контр-дискурсу. У перспективі розвитку до 2035 року очікується подальша інтеграція руху з технологіями віртуальної реальності та ШІ-генерованим контентом, що може призвести до створення повністю цифрових форм протесту.

Рух MeToo, започаткований Тараною Берк у 2006 році та який набув вибухового характеру в 2017 році після скандалу з Гарві Вайнштейном, продемонстрував виняткову силу стратегії перформативної констатації та віктимного гуманізму. Проста формула «Me Too» («Я теж») стала потужним перформативним актом, що виводить особистий досвід сексуального насильства з приватної сфери в публічний простір [Butler, 1997; Austin, 1962]. Мільйони жінок одночасно заявили про пережите, створюючи відчуття колективної травми та солідарності. Рух активно використовував сторітелінг – особисті історії жертв, які викликали глибокий емоційний відгук та моральний тиск на суспільство. Стратегія морального виключення проявилася в ярликах «токсична маскулінність», «культура звалтування» та «культура мовчання». Хоча рух призвів до реальних інституційних змін та підвищення обізнаності,

з часом він зіткнувся з серйозною критикою за порушення принципу презумпції невинуватості, випадки неправдивих звинувачень та радикалізацію, що викликало появу контр-дискурсу та внутрішні дискусії про межі допустимого [Haidt, 2012]. У майбутньому ця стратегія, ймовірно, буде посилена нейро-технологіями та ШІ-аналізом емоційного стану, що дозволить створювати ще більш переконливі перформативні наративи.

Екологічний рух, представлений організаціями Sunrise Movement та Extinction Rebellion USA, ефективно поєднував науковий цес з апокаліптичним наративом та елементами духовності Землі. Активісти регулярно використовували стратегію сакралізації природи, називаючи Землю «нашим спільним домом» та апелюючи до моральної відповідальності перед майбутніми поколіннями. Апокаліптичний наратив («у нас залишилося всього кілька років») створював відчуття невідкладності (urgency) та морального імперативу. Перформативні акції громадянської непокори – приклеювання себе до асфальту, блокади вулиць, обливання фарбою – слугували сильним візуальним та емоційним аргументом. Рух успішно мобілізував молодь та вплинув на політичний порядок денний, зокрема на Green New Deal, однак зазнав жорсткої критики за радикалізм, економічний популізм та ігнорування реальних енергетичних можливостей [Crawford, 2021]. У перспективі до 2035 року очікується перехід екологічного дискурсу в метавсесвіті та використання ШІ для моделювання кліматичних катастроф у реальному часі, що значно посилить емоційний та перформативний вплив.

Релігійні організації, як прогресивного, так і консервативного спрямування, активно беруть участь у ціннісних комунікаціях, використовуючи біблійну риторичку та стратегію сакралізації [Taylor, 2007]. Прогресивні християнські групи часто інтерпретують справедливість як «любов у дії» та захист пригноблених, посилячись на тексти пророків та Євангеліє. Консервативні організації, навпаки, підкреслюють традиційні сімейні цінності, захист життя з моменту зачаття та духовну цілісність нації. Релігійний дискурс додає потужної моральної та емоційної ваги, оскільки апелює до вищого авторитету, однак одночасно посилює

поляризацію суспільства, створюючи ситуацію, коли обидві сторони вважають, що Бог або моральна істина перебувають виключно на їхньому боці [Haidt, 2012]. У майбутньому релігійні комунікації, ймовірно, активно інтегруватимуть технології віртуальної реальності для створення імерсивного духовного досвіду.

Імміграційний дискурс яскраво ілюструє аксіологічний антагонізм двох різних розумінь справедливості. Прогресивні активісти використовують гуманістичний наратив, підкреслюючи людську гідність («жодна людина не є нелегальною»), сімейні цінності та страждання мігрантів [Nussbaum, 1997]. Консервативний дискурс відповідає акцентом на процедурну справедливість, верховенство закону, економічну справедливість щодо громадян та культурну ідентичність [Putnam, 2000]. У результаті один і той самий концепт «справедливості» використовується для обґрунтування протилежних політичних вимог – відкритих кордонів з одного боку та жорсткого контролю міграції – з іншого. У перспективі цифровізації цей дискурс перейде у сферу біометричного контролю та ШІ-оцінки «гуманістичної цінності» мігрантів.

Висновки. Проведений комплексний аналіз комунікаційних стратегій дозволяє зробити низку важливих та далекосяжних висновків щодо еволюції ціннісних комунікацій в американському громадянському суспільстві.

Перше. Гуманізм, справедливість і духовність зберігають статус центральних аксіологічних категорій у публічних комунікаціях, однак в умовах прискореної цифровізації, алгоритмічного управління та розвитку штучного інтелекту їхній сенс радикально трансформується. Традиційні універсалії перетворюються на динамічні дискурсивні конструкції, які активно використовуються різними акторами для легітимації позицій, мобілізації прихильників та делегітимації опонентів. У результаті класичний гуманізм переживає глибоку кризу автентичності й усе частіше виступає у формі «цифрового гуманізму», «алгоритмічної справедливості» та «віртуальної духовності».

Друге. Домінуючі комунікаційні стратегії – моральна універсалізація та партикуляризація, сакралізація та десакралізація, моральне виключення, віктимний гуманізм та перформативна констатація – демонструють виняткову

адаптивність до нових технологічних умов. Вони не тільки зберігаються, але й багаторазово посилюються алгоритмами, генеративним штучним інтелектом та метавесвітами. Це призводить до формування аксіологічного антагонізму нового типу – цифрового. Ті самі ціннісні концепти використовуються для обґрунтування взаємовиключних вимог не тільки різними ідеологічними таборами, але й різними алгоритмічними екосистемами. У результаті суспільство все глибше фрагментується на паралельні «ціннісні бульбашки», де кожна група живе у власній морально-символічній реальності. Інструменталізація цінностей набуває особливо небезпечного та майже непомітного характеру, оскільки маніпуляція може здійснюватися на рівні персоналізованих нарративів, що генеруються ШІ в реальному часі. Це створює порочне коло: чим сильніша поляризація, тим ефективніше працюють комунікаційні стратегії і тим більше вони посилюються технологічними платформами.

Третє. Футурологічний прогноз на період 2027–2040 років вказує на кілька ймовірних сценаріїв розвитку.

Оптимістичний сценарій («Діалогічний цифровий ренесанс»): до 2035 року формується стійка етична інфраструктура ШІ: міжнародні протоколи «Human-Centered AI», прозорі нейромережі та системи «етичного аудиту». Цифровий гуманізм еволюціонує в синтетичну форму, де технології посилюють, а не замінюють людську суб'єктність. Метавесвіти стають просторами глибокого емпатичного досвіду та міжкультурного діалогу, а духовність набуває нових вимірів через усвідомлене поєднання віртуального та фізичного буття. Справедливість починає охоплювати «міжпоколіннєвий» та «міжвидовий» компоненти.

Помірно-ризикований сценарій («Фрагментований метамодерн»): до 2040 року зберігається високий рівень аксіологічного антагонізму. Різні технологічні платформи та держави просувають конкуруючі версії цифрового гуманізму, що призводить до «ціннісних воєн» у метавесвітах. Алгоритми радикально посилюють емоційну поляризацію, однак з'являються нішеві спільноти, які практикують «цифровий аскетизм» та свідому відмову від тотальної пов'язаності.

Песимістичний сценарій («Алгоритмічний постгуманізм»): до 2035–2040 років відбувається домінування технооптимістичної версії, де ШІ бере на себе дедалі більшу частину моральних та духовних функцій. Людський гуманізм маргіналізується, справедливість зводиться до оптимізації метрик, а духовність замінюється симульованими переживаннями. Виникає ризик «м'якого тоталітаризму» – коли алгоритми непомітно формують ціннісні уподобання мільярдів людей, роблячи традиційну демократію та автономію особистості формальними.

Уже в найближчі 5–7 років ключовими тригерами стануть масове впровадження нейроінтерфейсів (типу Neuralink), прориви в генеративному ШІ четвертого покоління та створення стійких метавесвітів із повноцінною економікою та соціальністю. Ці технології здатні радикально змінити саму природу комунікації – від текстової та візуальної до нейро-емпатичної та симбіотичної.

Таким чином, сучасні комунікаційні стратегії не просто відображають поточні суперечності, а активно конструюють майбутнє американського суспільства. Вони несуть у собі як серйозні ризики дегуманізації та тотальної інструменталізації, так і потенційні можливості для нового етапу розвитку гуманізму.

Перспективи подолання цієї кризи вбачаються в розробці та послідовному впровадженні діалогічного цифрового гуманізму – підходу, який органічно поєднує класичні етичні принципи з новими технологічними реаліями. Це вимагає створення ефективних міжнародних та національних етичних регуляцій для розвитку штучного інтелекту, формування критичної цифрової та філософської грамотності нового покоління, а також заснування незалежних громадських інститутів, здатних забезпечувати прозорість алгоритмічних рішень і захист людської автономії.

Зрештою, майбутнє американської демократії, західної цивілізації та глобального гуманізму значною мірою залежатиме від того, чи зможуть актори громадянського суспільства перейти від риторики моральної переваги та технологічного детермінізму до риторики взаємного визнання, глибокої емпатії та усвідомленого пошуку спільних підстав для спільного існування в цифровому світі. Аналіз

переконливо показує, що комунікації залишаються одним із найпотужніших інструментів конструювання соціальної реальності. Саме тому відповідальність за якість публічного

дискурсу в епоху штучного інтелекту та метавесвітів лежить на всіх учасниках громадянського суспільства – як нинішнього, так і майбутніх поколінь.

REFERENCES

1. Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford University Press.
2. Butler, J. (1997). *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. Routledge.
3. Crawford, K. (2021). *Atlas of AI: Power, Politics, and the Planetary Costs of Artificial Intelligence*. Yale University Press.
4. Dobrodum, O. V. (2025). Religion in the era of artificial intelligence growth: loneliness, human rights, and new concepts of justice. In *Media discourse: monograph* (pp. 270–286).
5. Fairclough, N. (2015). *Language and Power* (3rd ed.). Routledge.
6. Floridi, L. (2014). *The Fourth Revolution: How the Infosphere is Reshaping Human Reality*. Oxford University Press.
7. Habermas, J. (1989). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. MIT Press.
8. Haidt, J. (2012). *The Righteous Mind: Why Good People Are Divided by Politics and Religion*. Pantheon Books.
9. Noble, S. U. (2018). *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*. New York University Press.
10. Nussbaum, M. C. (1997). *Cultivating Humanity: A Classical Defense of Reform in Liberal Education*. Harvard University Press.
11. Perelman, C., & Olbrechts-Tyteca, L. (1969). *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. University of Notre Dame Press.
12. Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster.
13. Searle, J. R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge University Press.
14. Taylor, C. (1989). *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity*. Harvard University Press.
15. Taylor, C. (2007). *A Secular Age*. Harvard University Press.
16. van Dijk, T. A. (2011). *Discourse and Ideology*. In *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (2nd ed.). SAGE Publications.
17. Wodak, R., & Meyer, M. (Eds.). (2016). *Methods of Critical Discourse Studies* (3rd ed.). SAGE Publications.
18. Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. PublicAffairs.

O. V. DOBRODUM

DSc, Professor,

Professor at the Department of Journalism and Advertising,

State Trade and Economic University, Kyiv, Ukraine

E-mail: dobrodum.olga@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7651-4946>

HUMANISM, JUSTICE, AND SPIRITUALITY IN THE COMMUNICATIONS OF AMERICAN CIVIL SOCIETY: DISCURSIVE STRATEGIES OF THE FUTURE

The article presents an interdisciplinary analysis of communication strategies through which the key axiological categories – humanism, justice, and spirituality – are constructed, transformed, and drawn into acute conflict within the public sphere of American civil society. In contrast to linguocentric approaches, the study focuses on communication processes: channels of dissemination, formats of actor interaction, the role of traditional and new media, digital platforms, performative practices, algorithmic management of public discourse, as well as feedback mechanisms with the audience. In the context of accelerated digitalisation, the development of generative artificial intelligence, neurotechnologies, metaverses, and algorithmic governance, traditional values lose their status as static universals and turn into dynamic instruments of symbolic communication in the struggle for moral and technological hegemony.

The work identifies five main communication strategies: moral universalisation/particularisation (the transmission of values as universal through media channels), sacralisation/desacralisation (conferring a sacred status on values in public communication), moral exclusion (communicative displacement of opponents from axiological space), victim-centred humanism (communication through the image of the victim), and performative assertion (hashtags, slogans as acts of public communication). Special attention is paid to the phenomenon of axiological antagonism in communications, the instrumentalisation of values, and the emergence of hybrid forms – “digital humanism”, “algorithmic justice”, and “virtual spirituality” – which reinterpret classical values in the context of algorithmically mediated communication. The final part formulates prognostic scenarios for the development of value-based communications up to 2035, as well as practical recommendations for preserving human subjectivity under conditions of total digitalisation and algorithmic colonialism. The article contributes to understanding how communications will shape the future of humanism in the era of artificial intelligence and metaverses.

Key words: humanism, justice, spirituality, US civil society, future.

Дата першого надходження статті до видання: 15.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 130.2:821.09(519)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.3>**Ю. Д. КРЮКОВА***кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей,**Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна**Електронна пошта: krjukowajuli@gmail.com**<https://orcid.org/0000-0002-7769-3402>***ПО ТУ СТОРОНУ Я: РОЗПАД ЧИ СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ
(НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ХАН КАНГ «ВЕГЕТАРІАНКА»)**

У статті зроблено спробу міждисциплінарного осмислення екзистенційного питання суб'єктності у творі нобелівської лауреатки, південнокорейської письменниці Хан Канг. Проблематика, порушена в романі, виходить далеко за межі психології окремої особистості й екстраполюється на саму можливість *бути* суб'єктом у сучасному суспільстві. Текст «*Вегетаріанки*» – це справжній палімпсест сенсів та значень, що акумулює в собі феміністичну проблематику, афективну теорію, критику владних механізмів, які конструюють людську ідентичність, постгуманістичні ідеї, феноменологію тілесності тощо. Окреслена текстова багатовекторність та поліаспектність дали можливість розгорнути таке інтерпретаційне поле, яке охопило підходи літературознавчого і філософського характеру. Досліджено історію поступового руйнування соціально сконструйованої особистості і шлях радикального пошуку суб'єктності далеко за межами нормативних патернів людського існування. У статті актуалізовано проблему конфігурації соціальних сил, зокрема ролі мови, соціальних практик і нормативних структур у конструванні особистості, а також чинників і впливів, що спричиняють внутрішню дестабілізацію, перенасичення та колапс суб'єктності.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що розвідка деконструє традиційні усталені концептуалізації того, хто ж такий суб'єкт і уможливує його осмислення не лише в соціальній проєкції, але й як певного межового процесу, не вкладеного в жодну суспільну парадигму *норма-відхилення*. У зв'язку з цим виникла потреба в описі суб'єкта, для якого ідентифікаційна невизначеність стає підґрунтям формування альтернативних форматів існування та самореалізації.

Наукова новизна дослідження полягає в репрезентації оптики *подвійної онтології*, крізь призму якої суб'єкт розглянуто як соціально-дисциплінарний продукт і як відкрита множинність, що не зводиться до жодних фіксованих норм та ролей. **Новаторським** стало звернення до ідей квантової теорії, що формує надзвичайно продуктивну метафоричну рамку, яка масштабує підхід до осмислення суб'єкта від стабільної одиниці до системи потенційностей, які згортаються під впливом спостереження і зовнішнього середовища. На основі заявлених ідей зроблено припущення про те, що суб'єкт може одночасно існувати як хвиля і частинка. Обґрунтовано думку, що власне соціум і є тим тумблером-перемикачем між цими режимами й механізмом постійного вимірювання, що й формує соціальний профіль індивіда.

Мета статті – осмислення суб'єкта як множинної, динамічної, принципово невловимої конструкції крізь призму соціально-критичної, екзистенційної постмодерної, апофатичної, квантової перспектив, що уможливує інтерпретаційну поліфонію поглядів на трансформації героїні.

Методологічний аспект розвідки має міждисциплінарний характер, що поєднує в собі постструктуралістський аналіз, екзистенційну філософію, а також метафорику квантової фізики й понять *квантового поля*, *суперпозиції*, *хвильової інтерференції*, *корпускулярно-хвильового дуалізму* тощо.

На основі результатів дослідження **можна зробити висновки**, що суб'єкт у романі «Вегетаріанка» є складною багатовимірною формацією, у якій відсутня стабільна сутність чи статус. Героїня постає ефектом постійного переходу між станами, де відбувається невинна боротьба внутрішнього досвіду та зовнішніх механізмів нормалізації. Образ Джінг-Хай порушує фундаментальне питання сьогодення: чи можна лишатися суб'єктом у реальності, де тіло, ідентичність, бажання постійно перебувають під контролем соціальних інституцій.

Ключові слова: суб'єкт, норма, патологія, межова ситуація, соціум.

Поставлення проблеми. Питання щодо того, *хто* чи *що* таке суб'єкт, як він виникає, хто і що його формує, наскільки це стабільна конструкція, *хто/що* говорить, *хто/що* мислить, *хто/що* переживає, *хто/що* діє та інше ставить собі гуманітарна думка впродовж усієї історії існування. З одного боку, ці питання

здаються фундаментальними та самоочевидними, а з іншого – настільки суперечливими, що навряд чи зможуть будь-коли вийти за межі статусу *анорії* й отримати однозначні відповіді. Історія філософії пропонує чимало моделей, які все ж таки намагаються дати відповіді на ці *вічні* питання. У своїх пошуках вони

рухаються від картезіанського *cogito* як незаперечної точки свідомості до трансцендентального суб'єкта Е. Канта [Кант 2000], діалектичного становлення суб'єкта у Г. Гегеля [Гегель 2004], психоаналітичного розщеплення я у З. Фрейда [Freud 1961] і Ж. Лакана [Lacan 1978], соціально-конструктивістських підходів М. Фуко [Foucault 1977] та П. Бурдьє [Bourdieu 1984], методу деконструкції Ж. Дерріда [Derrida 1978] тощо. Навіть сьогодні цей процес ідентифікації не зупиняється, а триває й надалі. Щоправда, усупереч цим численним спробам *піймати*, суб'єкт щоразу вислизає, те що ніби здається очевидним, раптом виявляється ефектом, процесом, конструкцією, а іноді й зовсім ілюзією, що генерується на перетині мови, тіла, пам'яті та соціальних структур. Це поняття, визначене тривалим періодом становлення, яке змінювалось відповідно до того, як розвивалась людська думка як така. У класичній філософії суб'єкт визначають як основу. Французький філософ та математик Р. Декарт [Descartes 1996] формулює це максимально чітко через свою славнозвісну тезу *cogito ergo sum*, яка власне й дає поштовх до народження суб'єкта. Він на століття стає тим, кого не можна заперечити, бо сам акт сумніву вже передбачає того, хто сумнівається. Тут я стає точкою незаперечної присутності. Однак згодом родоначальник німецької класичної філософії Е. Кант ставить цю очевидність під сумнів і говорить не про емпіричне, а про трансцендентальне я як про структуру, яка організовує сприйняття через *ап'юріорні* форми чуттєвості. У його теорії суб'єкт не даний, а функціонує як система умов, що робить досвід можливим [Кант 2000]. Далі ця лінія лише нашаровується та ускладнюється. Так, у працях одного з найвідоміших філософів Г. Гегеля суб'єкт отримує історичний вимір й розгортає себе через діалектику, проходить запереченням, відчуженням, поверненням до себе [Гегель 2004]. Як бачимо, свою статичну природу він змінює на динамічну, де з цієї сутності поступово видозмінюється в акт становлення, оскільки конструюється не лише під час саморефлексії, а й у напрузі між собою та іншим. Власне звідси й починається процес *дезінтеграції*, тобто поступової фрагментації суб'єкта як такого. Видатний австрійський психолог, психіатр, батько психоаналізу З. Фрейд

підриває його *раціоцентричність* тим, що вводить підсвідоме й те, що вважалось очевидним, виявляється лише поверхнею, яка приховує сили, непідконтрольні свідомості. Я стає конструкцією, сформованою як результат компромісу між бажаннями, потягом, заборонаю, інстинктом тощо [Freud 1961]. Послідовник та учень З. Фрейда Ж. Лакан ще глибше радикалізує, коли стверджує, що суб'єкт є ефектом мови в мережі означників, які завжди вже йому передують [Lacan 1978]. У Ж. Лакана суб'єкт із центру перетворюється на розрив, нестачу. Французький постмодерніст М. Фуко відкриває ще один вимір, у якому суб'єкт стає продуктом влади й знання й формується через дисциплінарні практики, норми, інституції: «*Discipline 'makes' individuals; it is the specific technique of a power that regards individuals both as objects and as instruments of its exercise*» [Foucault 1977 :170]. Бачимо, що те, що ми вважаємо собою, є результатом історичних процесів, які визначають, як потрібно думати, відчувати, діяти. Французький соціолог П. Бурдьє доповнює цю картину ще соціальним виміром, коли говорить про *habitus* – систему внутрішніх схем, які формують наше сприйняття і поведінку: «*The habitus is a system of durable, transposable dispositions, structured structures predisposed to function as structuring structures*» [Bourdieu 1990 : 53]. З цього моменту суб'єкт вже не просто живе у світі, а світ живе в ньому, у його жестах, діях, реакціях. І зрештою, відомий теоретик методу деконструкції Ж. Дерріда взагалі підважує саму можливість його стабільності. На думку дослідника, якщо мова є нескінченною грою відмінностей, а значення завжди відкладається (*différance*), то й суб'єкт як центр значення теж розпадається. Немає фінального я – є лише сліди (*trace*), відсилання, тексти: «*Différance is what makes the movement of signification possible only if each element... is related to something other than itself*» [Derrida 1982 : 13].

Тож навряд чи можна дати відповідь на запитання, що саме конструює суб'єкт, оскільки його природа множинна й зумовлена мовою, владою, культурою, тілом, історією, несвідомим тощо. Це своєрідний вузол, у якому всі ці сили перетинаються в де все ще залишається місце для певної *післясуб'єктної* перспективи, межової форми *буття*, тілесно-афективної інтенсивності

до/позасуб'єктного рівня. Такий погляд відкриває нове фундаментальне питання, а чи існує суб'єкт взагалі. У цьому контексті особливої ваги набувають тексти, які не просто репрезентують суб'єкта, а демонструють його межову нестабільність, неможливість бути остаточно визначеним у межах жодної теоретичної парадигми. Роман південнокорейської авторки Хан Канг «*Вегетаріанка*» [Хан Канг 2007] – це саме такий текст, оскільки він не пропонує єдиного пояснення, а навпаки розгортає поле множинних, часто взаємовиключних інтерпретацій, у межах яких суб'єкт постає точкою розриву між різними режимами осмислення.

Актуальність розвідки зумовлена тим, що вона демонструє глибинні зрушення в способах мислення та сприйняття того, хто ж такий суб'єкт. Саме текст Хан Канг «*Вегетаріанка*» руйнує звичні уявлення щодо цього питання тим, що поведінка головної героїні не вкладається в жодну звичну парадигму *норма-відхилення*. Вона перебуває в зоні межової невизначеності, де будь-яка спроба однозначного тлумачення буде лише редуцією. Саме це і становить головний аналітичний виклик: яким чином описати суб'єкт, який водночас вислизає з-під влади соціальних норм і набуває альтернативної форми існування. Постає необхідність осмислення та імплементації інших аналітичних підходів, які допоможуть із вирішенням цього питання. Запропоноване дослідження виходить із припущення, що суб'єкт Джінг-Хай не може бути адекватно описаний у межах єдиної концептуальної рамки, тому запропоновано поліаспектний аналіз суб'єкта, що передбачає співіснування множинних поглядів у режимі напруженого діалогу.

Концептуально-теоретичне підґрунтя дослідження опирається на три ключові логіки: *екзистенційну* (як можливість виходу за межі об'єктивності), *деконструктивну* (як виявлення нестабільності будь-якого суб'єкта) та *апофатичну* (як радикальне заперечення всіх форм визначеності). Така ідея одночасної присутності різних теоретичних перспектив дає змогу нам не звести трансформацію Джінг-Хай до жодної із них, а показати напружену взаємодію, що відкриває можливості якісно нових прочитань та усвідомлень того, як структурується суб'єкт. Екзистенційна складова представлена працями

німецького філософа, психіатра К. Ясперса [Jaspers 1970] та його концепцією *межових ситуацій*, у яких руйнуються звичні форми існування, і відкривається можливість *екзистенції* як автентичного способу *буття*. З цього погляду трансформація героїні може бути інтерпретована як радикальний розрив із рівнем буденного функціонування. Залучення постмодерних підходів у межах деконструктивної логіки, таких як метод деконструкції Ж. Дерріди [Derrida 1982], психоаналітична теорія Ж. Лакана [Lacan 1978], концептуальні ідеї Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі [Deleuze; Guattari 1987], остаточно підважують можливість єдиного прочитання. Погляд на текст крізь призму критики норм і дисциплінарних практик у працях М. Фуко [Foucault 1977] та П. Бурдьє [Bourdieu, 1984] дає змогу збагнути суб'єкт як результат соціального конструювання і водночас як об'єкт символічного насилля. З цієї перспективи поведінка Джінг-Хай позиціонується як відхилення від нормалізованого порядку, що тригерить механізми контролю й примусу.

Вимір апофатичної, недуалістичної традиції радикально підривають саме поняття *я*, що в буддизмі визначається як *анатта* (відсутність постійного *я*). Те, що ми називаємо суб'єктом, є лише потоком процесів, відчуттів, думок, імпульсів. Не існує жодного ядра, яке б їх об'єднувало. У цьому контексті цікаве звернення до ідей видатного індійського філософа, духовного вчителя, письменника ХХ ст. Дж. Крішнамурті [Krishnamurti 1969], а також праць славетного індійського гуру та вчителя *Адвайта-веданти* Н. Махараджа [Maharaj 1985] та інших, які радикалізують окреслену проблему суб'єкта, переводячи її в площину безпосереднього досвіду, ставлячи питання про можливість звільнення від самого механізму психологічного знання як основи *я*. Питання, чи *можна існувати поза я*, чи *можливе життя, у якому я більше не є центром*, стають ключовими. З одного боку, це здається неможливим, бо вся наша мова і свідомість побудовані навколо *я*. Навіть коли ми намагаємося його заперечити, ми робимо це з позиції *я*. З іншого боку, є досвід, який свідчить про інше: стан глибокої концентрації, творчого потоку, медитації – усе це моменти, коли зникає відчуття відокремленості суб'єкта, розділення на *я* і світ.

Наступає момент розчинення меж. У цих межових станах не виникає нового суб'єкта, а зникає будь-яка потреба в ньому.

Однак, можливо, справа зовсім не в тому, щоб остаточно позбутися *я*, і не в тому, щоб його утвердити, а щоб побачити його як процес, у якому *ми* є тим іншим. І лише така перспектива відкриває вимір *буття*, де питання *хто я* більше не потребує відповіді. Саме таке прочитання «*Вегетаріанки*» як моделі межового становлення суб'єктадесь між екзистенційним проривом, деконструктивним розпадом та апофатичною практикою стає інтелектуально привабливим у світлі *квантової теорії*. Проте важливо розуміти, що в нашій розвідці ця система поглядів не є моделлю психіки чи соціуму, а радше дає продуктивну метафоричну рамку, яка дозволяє інакше осмислити проблему суб'єкта: не як стабільної одиниці, а як системи потенційностей, що згортаються під впливом спостереження і структури середища. Це і складає **новизну дослідження**.

Методологічно дослідження базується на принципі поліфонії, що передбачає аналіз об'єкта через множинність взаємовиключних перспектив без їхнього остаточного синтезу. Такий підхід дає змогу не лише зберегти складність феномену суб'єктності, але й виявити межі кожної окремої теоретичної моделі. У цьому сенсі стаття носить міждисциплінарний характер і поєднує елементи філософського аналізу, наукового підходу, літературознавчої інтерпретації та культурологічного аспекту. Додатково пропонувано звернення до міждисциплінарної метафорики квантової фізики, зокрема до понять *квантового поля*, *суперпозиції*, *хвильової інтерференції*, *корпускулярно-хвильовий дуалізм*, *колапс хвильової функції* тощо.

Метою статті є осмислення суб'єкта як множинної, нестабільної, динамічної та принципово невловимої формації на матеріалі роману Хан Канг «*Вегетаріанка*» крізь призму поліфонічної моделі аналізу. Дослідження спрямоване на виявлення того, як саме різні теоретичні перспективи (соціально-критична, екзистенційна, літературознавча, постмодерна та апофатична) дають змогу по-різному інтерпретувати процес трансформацій героїні, не обмежуючись єдиною інтерпретаційною рамкою. Виконання поставленої мети передбачає

такі **завдання**: окреслити основні теоретичні підходи щодо поняття *суб'єкт* у гуманітарній царині; розмежувати традиційні та новітні підходи осмислення суб'єктності; імплементувати в дослідження ідеї квантової теорії; дослідити, як можна перевантажити суб'єктність нормами, соціальними ролями, дискурсами тощо; багатовекторно розкрити динаміку трансформації Джінг-Хай; показати, що колапс суб'єктності не є випадковим відхиленням, а внутрішньою проблемою сучасної людини.

Результати та дискусії. Сьогодні суб'єкт розуміють не як сутність, а як процес. Він не є сталим, а постійно переформатовується, розпадається, трансформується. У межах дослідження це поняття розглянуто не як сутність, а як серію становлень, послідовність переходів, зсувів, перетинів різних перспектив. Ці етапи є загальнолюдським явищем, однак вони не існують ізольовано та не є ієрархічно зумовленими, а відкриваються у конкретній ситуації, певному режимі *буття*, унікальній конфігурації досвіду тощо. Через це замість пошуку єдино правильної інтерпретації доцільно говорити про множинні стадії становлення, які лише консолідовано утворюють складну напружену систему. З літературознавчої перспективи текст «*Вегетаріанки*» власне й демонструє цю складність та неможливість вичерпної відповіді на питання *хто ж такий суб'єкт*. Чи не найкраще ця *умовність* проявляє себе на рівні наративної структури. Адже особливість роману полягає в тому, що Джінг-Хай фактично позбавлена власного голосу. Як не парадоксально, але її особистість та трансформації, що з нею відбуваються, подані крізь призму інших персонажів (чоловіка, швагра, сестри), що забирає в головної героїні право самій безпосередньо пояснювати себе й усе те, що з нею відбувається. Такий авторський хід чи не найкраще демонструє, як людина в сучасному суспільстві невпинно стає полем амбіцій для інших, проекцією родинних норм, культурних нашарувань, соціальних очікувань. У результаті Джінг-Хай постає не як цілісний суб'єкт, а як результат множинних поглядів, як точка перетину різних інтерпретацій, жодна з яких не об'єктивна. Якщо розгорнути цю ідею далі, то героїня справді не є персонажем у традиційному сенсі. Вона не має власного *звучання* (або має його мінімально),

не стимулює внутрішню рефлексію, не пояснює себе, не дає доступу до внутрішнього я, як це зазвичай відбувається в романі модерного типу. Джінг-Хай функціонує, як поверхня проєкції, а читач має змогу побачити, як саме конструюється те, що ми називаємо суб'єктом. Дізнатися, як виникає нормальність та патологія, чому людина опиняється в пастці *жити правильно*, як із часом норма починає апелювати не до зовнішнього примусу, а до внутрішнього переконання.

М. Фуко у своїх працях демонструє нам, як працює ця логіка на прикладі категорій *хвороби* та *патології*. На його думку, психіатрія, медицина, кримінологія – це не лише інструменти допомоги, а й класифікації, які визначають, хто є нормальним, а хто – аномалія: «*A whole set of regulating institutions – medicine, psychiatry, education – function to define and enforce what is normal*» [Foucault 1977 : 184]. У цьому сенсі діагноз стає актом влади: він не просто описує стан, а вписує людину в певний дискурс, позбавляючи її можливості бути почутою поза ним. Однак, за переконанням дослідника, тут виникає певний парадокс, бо невпинна людська жага до генерування все нових норм і правил відкриває розрив між ідеалом та можливістю його реалізації. Ілюзорна *крайність* постає недосяжною, оскільки неможливо бути абсолютно екологічним у системі, побудованій на індустріальному виробництві, де кожен товар включений у глобальний ланцюг експлуатації. І саме в цей момент норма перетворюється на джерело постійної провини. Людина починає жити в режимі нескінченного недовиконання. Вона завжди недостатньо усвідомлена, правильна, суспільно зручна. І в цьому сенсі нові етичні стандарти не звільняють – вони інтеріоризуються, створюючи ефект *паноптикуму*: «*The Panopticon is a machine for dissociating the see/being seen dyad: in the peripheric ring, one is totally seen, without ever seeing; in the central tower, one sees everything without..*» [Foucault 1977 : 202].

Однак на певному життєвому етапі через цю надмірну соціальну заангажованість, травматичний досвід, *скелети* з минулого людина неодмінно намагатиметься вийти з цієї логіки *буття*, звільнитись, радикально відмовитись від усталених правил. І саме в цей момент суспільство демонструє свою нездатність,

інтегрувати *інше* й активує механізми *патологізації*. Те, що не піддається нормалізації, оголошується хворобою, радикальне стає симптомом, відмова трактується як розлад. І це не випадковість, а структурна необхідність, бо система повинна мати спосіб нейтралізувати, дискредитувати, виключити те, що її підриває із середини. Щоправда настає момент, коли людина, зіштовхнувшись із неможливістю жити далі в заданих рамках, або повертається назад до *нормальності*, або намагається перейти в зовсім інший режим *буття*, так званий вимір *екзистенції*, де немає готових відповідей і гарантій, але є можливість змін онтологічного рівня. Виклики такого масштабу ніколи не є комфортними, бо пов'язані з розривом, болем, втратою звичних орієнтирів, тому здебільшого інтерпретуються як системний збій. Однак часто те, що є особистісним *проривом* на якісно новий рівень існування, одночасно здається кінцем звичного життя. Саме в такій перспективі маркери *хвороба, патологія, розлад* виконують подвійну функцію: вони дійсно можуть позначати стани, що потребують допомоги, але й можуть ставати інструментом виключення, виходу із системи.

В екзистенційній філософії, зокрема в працях німецького психіатра, філософа К. Ясперса, розглянуто такі стани, як *межові ситуації*. Науковець пояснює це тим, що соціальні структури – це лише поверхневий рівень, оскільки справжня *екзистенція* відкривається лише через *поза межові ситуації* (страждання, смерть, провинна, травми минулого, внутрішні конфлікти тощо). Саме в цих ситуаціях, на думку мислителя, руйнуються всі звичні опори, і людина постає перед можливістю стати собою – не як функція, а як свобода. Це означає, що для К. Ясперса існує певний *горизонт істини*, який не редукується до соціальних чи мовних конструкцій. Екзистенція в його уявленні не є чимось вигаданим, вона є тим, що проривається крізь повсякденність. І хоча цей феномен не може бути об'єктивно описаним, проте він має певний онтологічний статус присутності [Jaspers, 1970].

У нашій розвідці ми не зупинилися на ясперівському трактуванні екзистенції як стабільної автентичності, а занурилися далі в процес безперервного становлення, що визначає одну

з ключових ідей «*Вегетаріанки*», де Джінг-Хай проявляє себе не як статична ідентичність, а як відкритий динамічний процес, що нагадує дельозівське *becoming* як становлення без кінцевої точки. У такій перспективі *екзистенція* перестає бути вищим рівнем ієрархії і стає рухом, який постійно підриває будь-які фіксації. Образ Джінг-Хай у суто ясперсівській оптиці – це шлях героїні до *екзистенції* через радикальний розрив із соціальними нормами, тоді як у постмодерній проєкції вона уособлює рух, що перестає виглядати як вихід до якихось ієрархічно привілейованих станів й набуває амбівалентності: визволення і розпаду водночас. З огляду на це, героїня не є хворою, ні метафізично просвітленою, а стає фігурою, яка виявляє нестабільність самих категорій, через які ми намагаємося її зрозуміти. Її відмова від м'яса, від мови, від соціальних ролей органічно прочитується через призму *лінії втечі*, які у своїй праці «*Тисяча Плато*» описують Ж. Дельоз і Ф. Гваттарі [Deleuze; Guattari 1987]. Під *лінією втечі* автори розуміють рухи, які розривають усталені структури й відкривають нові можливості буття: «*On a line of flight, one is always in the process of escaping*» [204]. Щоправда ці *шляхи* завжди ризиковані, бо не гарантують гармонії чи стабільності і можуть вести до розпаду, втрати ідентичності, а також станів, які ззовні виглядають як колапс і божевілля. Принципово важливим є й те, що *becoming* – це не послідовні стадії розвитку і не еволюційна шкала, а множинні вектори *детериторіалізації* (вихід за межі фіксованих структур) / *ретериторіалізація* (нове закріплення, нова форма порядку), які можуть перетинатися, накладатися і взаємно підривати один одного: «*Deterritorialization and reterritorialization are relative, always in process*» [10]. Коли ми говоримо про етапи трансформації Джінг-Хай, це слід розуміти не як лінійну прогресію, а як послідовне загострення *лінії втечі*, які виводять її з різних рівнів суб'єктної фіксації. Героїню можна прочитати як образ, що поступово розгортає кілька типів *становлення*, кожен із яких відповідає певному рівню руйнування суб'єктності: «*Becoming produces nothing other than itself*» [238]. На нашу думку, у концептосфері праць Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі саме *лінія ставання рослиною* є найбільш співзвучною

з ключовим мотивом твору Хан Канг, де Джінг-Хай попри все прагне стати деревом. У них *ставання-рослиною* представлено як одну з форм радикальної *детериторіалізації*, бо рослина існує не як індивідуалізований суб'єкт, а як розподілена, а-центрована форма життя, що не має чіткої межі між собою і середовищем. У випадку Джінг-Хай це проявлено як прагнення відмовитися від споживання, руху, активності, усіх характеристик, які визначають людину як суб'єкта. Вона хоче стати чимось, що просто є, без наміру, без волі, без я. Однак і це не фінальна точка *становлень*, бо є інші. Так, *ставання-невизначеністю* можна зіставити з ідеєю *нульового стану*, моменту *досуб'єктності*, у якому відбувається не просто вихід за межі, а цілковита деконструкція суб'єкта як соціальної формації. *Ставання* як таке не припиняється взагалі, бо воно передбачає постійну динаміку, рух, численні трансформації. Можемо підсумувати, що на прикладі головної героїні, спостерігаємо певний межовий прояв *лінії втечі*, яка не веде до нової території, а розчиняється в чистій *детериторіалізації*, де процес *ретериторіалізації* так і не настає: «*There is no deterritorialization without a reterritorialization*» [Foucault 1977 : 508]. Такі стани є потенційно небезпечними, про що зазначає сам Ж. Дельоз, стверджуючи, що *лінія втечі* може бути як творчою, так і руйнівною, може вести до нових форм життя і водночас призводити до саморуйнування. І саме в цій точці фігура Джінг-Хай стає максимально складною, оскільки не просто втілює дельозіанське *становлення*, а доводить його до межі, де постає запитання: чи можливе становлення без повернення, чи може суб'єкт повністю вийти з усіх структур і залишитися в цьому стані. Дати однозначну відповідь, що саме знаходиться *по ту сторону я*, неможливо.

Цікавим поглядом на цю вічну дилему може стати призма квантової теорії, чії ідеї – не модель психіки чи соціуму, а радше неординарна метафорична рамка, яка дає змогу ще по-іншому осмислити проблему суб'єкта й разом не звузати інтерпретаційну оптику, а максимально її розширити. Масштабувати поняття становлення суб'єкта від стабільної одиниці до системи потенційностей, що *колапсують* у певний стан під впливом спостереження

і структури середовища. Джінг-Хай у сітці квантової перспективи постає фігурою, яка не лише радикально підриває процес колапсу, але й демонструє, що стан невизначеності не може бути стабільно утриманий як форма суб'єктного існування, оскільки немає фіксованої, самотоїсної основи, як у класичних уявленнях про *буття*. Якщо традиційне мислення рухається в парадигмі, у якій світ постає в певній вимірності, оскільки є час, простір, об'єкти й нагадує метафізичне *буття*, що не залежить від окремих процесів, то квантова теорія радикально підважує цю ідею, бо тут навіть найглибший рівень є процесуальним та нестабільним. Тобто те, що можна було б назвати тлом, не є фіксованою основою, а постійною грою можливостей. Генерується певний нульовий стан, де нуль не мислиться як абсолютне ніщо чи прихована повнота (як у східних практиках), а як нестабільна потенційність й постійна можливість переходу.

Якщо говорити про теоретичні засади квантової фізики, то, мабуть, однією з базових гіпотез є те, що частинка не має фіксованого стану до моменту вимірювання. Вона існує як *суперпозиція* можливостей і хвиля ймовірностей і лише акт спостереження призводить до хвильового колапсу і перетворення в частинку з визначеними параметрами. Тобто електрон одночасно може бути хвилею і частинкою: «...*every moving particle is associated with a wave*» [Broglie 1925: 13]. Окреслена оптика перенесена в гуманітарний контекст і дає змогу уявити суб'єкта не як щось задане, а як поле можливих ідентичностей, афектів, форм існування, які потенційно співіснують. Однак реальність організована так, що людина не може залишатися в стані постійної множинності, бо механізми соціуму організовані в такий спосіб, що суб'єкт – це завжди хтось, якась конкретна роль і функція. Суспільство з його нормами постає тим тригером хвильового колапсу. Воно є спостерігачем, вимірювальним приладом, який редукує творчий потенціал можливостей до реакційних норм існування і безперервно змушує суб'єкта обирати якийсь зі станів, бути визначеним та *нормальним*. Через це хвильова природа суб'єктності постійно зазнає колапсу в частинку, конкретну, впізнану і соціально керовану форму, бо суспільство не може взаємодіяти зі станом хвильової *досуб'єктності* /

позасуб'єктності й тому вимагає ідентифікації, передбачуваності, *гри за правилами*. Зважаючи на це, будь-яка спроба залишитися в стані множинності неминуче зіштовхнеться з тиском нормалізації. Щоправда згорання множинності в локацію суб'єкт – це не лише про обмеження, але й нові умови існування, бо без колапсу індивід не міг би себе реалізовувати у світі. Через це стан частинки – не лише втрата потенційності, а й набуття форми, що робить життя можливим. Ці два режими взаємозалежні, бо є те, що створює хвильовий колапс, але є й те, що в цей стан знову повертає. Важливо розуміти, що суб'єкт формується через постійні колапси потенційності в соціальні форми, однак у межових ситуаціях цей розпад порушується й призводить до дестабілізації суб'єктності, відкриваючи простір для *ретериторіалізації*. Активовано процес переходу через зону невизначеності, де старі структури втрачають силу, а нові ще не стабілізовані. Однак це надзвичайно складний процес, у якому немає гарантій: щось руйнується, щось зберігається, щось переосмислюється, а щось взагалі не повертається. Однак фактом лишається те, що кризові стани не стільки повертають суб'єкта до нульової потенційності, скільки зумовлюють розрив структури, що й стає умовою трансформацій та внутрішнього росту. Відбувається тимчасова втрата форми, яка відкриває можливість нових реалізацій, але ніхто не знає, якою може бути ціна. Тож життя людини – це безперервна гра реконфігурацій із *хвилі* та *частинки*, де межова ситуація – тумблер регуляції цих процесів. Іншими словами, індивід постійно існує у хвильовому полі можливостей, яке не може лишатися незмінним, і тому щоразу колапсує в соціально зумовлений суб'єкт. Саме межові ситуації на певному етапі життя, коли вони сягають своїх пікових проявів, послаблюють ці соціальні фіксації, відкриваючи цим простір для стабілізації та *перезбирання* особистості, однак вже за якісно нових світоглядних налаштувань.

Якщо спроектувати цю ідею на історію із Джінг-Хай, то можемо побачити жорстку радикалізацію цього процесу, який представлений *подвійною онтологією* суб'єкта, де його визначено одночасно як поле потенційності і як хвильовий колапс у соціальні форми. Коли героїня стає перенасиченою ролями, нормами,

інтерпретаціями, то як *частинка* вона більше не може утримувати свою цілісність і починає процес розпаду в бік хвильового стану. Вона репрезентує певну альтернативну форму суб'єктності, що існує як фундаментальна напруга між потенційністю й фіксацією, як розрив, поступове зникнення з поля соціальної взаємодії.

Тож героїня роману Хан Канг «*Вегетаріанка*» не безпідставно вважається одним із найскладніших та найсуперечливіших жіночих образів у літературі. Його ключова складність у тому, що він фактично не піддається конвенційному літературному опису. Джінг-Хай не є героїнею в класичному розумінні слова. У її сюжетній лінії немає чітко окресленої мети, звичного шляху особистісного розвитку, боротьби за соціальне домінування, навіть відсутній власний голос. Як не парадоксально, але саме цей набір якостей і тотальна *нестача* роблять її суб'єктність настільки амбівалентною й водночас найпотужнішим образом роману. Джінг-Хай проявляє себе не так діями чи вербально, як своїм поступовим виходом за межі соціальної реальності. Завдяки цьому вона стає втіленням радикального заперечення, відмови від нормативної жіночності, соціальних ролей, тілесності, самої форми людського існування.

Поетика роману сконструйована так, що Джінг-Хай постає винятково як проекція інших, своєрідне дзеркало, у якому відображені якості тих, хто в нього дивиться. Такий художній прийом максимально підсвічує героїню з найрізноманітніших світоглядних ракурсів: для чоловіка вона – незручна дружина, для швагра – мистецький об'єкт, для сестри та, яку вона водночас любить і не розуміє. Через це читач цілковито позбавлений доступу до достовірної інформації про Джінг-Хай, що неминуче стимулює його на власні інтерпретації, які так чи інакше опиратимуться на досвід особистої суб'єктності. На початку роману Хан Канг подає Джінг-Хай як максимально пересічну людину, навіть наголошує на тому, що саме звичайність і стала причиною, яка свого часу спонукала її чоловіка до одруження з нею. Авторка свідомо позбавляє її будь-якої ексклюзивності, вона не красуня і не бунтарка, не інтелектуалка чи харизматична особистість, а втілення соціальної непомітності, пригнічена тиском норми й дисципліни. У класичному сюжеті це

той образ, який зазвичай існує на периферії перипетій, однак у тексті Хан Канг – це осердя художнього світу, що власне й підриває критерії того, що саме класифікувати як героя літературного твору.

Своєрідний колапс, що поступово розгортається на сторінках твору й трансформує героїню, настає після серії кошмарів. Сни стають реалізацією її внутрішнього світу й голосу. Саме вони відіграють ключову функцію в структурі роману й дають доступ до витісненого світу героїні. Нічні марення сповнені крові, насильства, смерті, сцен поїдання м'яса й так сильно впливають на психіку Джінг-Хай, що вона перестає вживати все тваринне. Науково важлива особливість твору та, що вегетаріанство не є побутовою деталлю чи складовою соціальної критики, а має глибинне символічне значення. Акт відмови запускає процес розпаду суб'єктності, бунт проти світу насильства, вихід за межі соціального в режим *хвильової* екзистенції. І якщо трансформації героїв у традиційному романі проходять різними стадіями зовнішніх і внутрішніх конфліктів, соціальними випробуваннями, моральним вибором тощо, то на прикладі Джінг-Хай ми бачимо зовсім протилежні процеси. Вона поступово втрачає будь-які ознаки звичної для нас психологічної персонажності й ніби зовсім виходить за межі світу людей, що робить з неї когось майже недоступного для раціонального сприйняття й пояснення. Відбувається поступова метаморфоза, яка немає нічого спільного з традиційними перетвореннями, що мали місце від античності до Ф. Кафки, оскільки триває трансформація, виражена істотно відмінним характером. Вона маркована онтологічним змістом, у яких вона себе дедалі більше ототожнює з рослиною. Вважаємо, що цей мотив є одним із найоригінальніших у тексті, бо стає альтернативою людського існування як такого й протистоїть агресії, насильству, владі.

Під кутом літературознавчої призми такі модифікації наближають персонаж Джінг-Хай до архетипних фігур, що дає змогу вибудувати такий образ, який водночас нагадує як міфічного персонажа в центрі особистісних радикальних метаморфоз, так і глибоко сучасну людину, яка колапсує під тиском відповідальності, що лягає на її плечі. Поєднання метафізичного

та буденного й створюють унікальне сюжетне напруження роману.

Не менш важливу роль у творі відіграє тілесність, так як саме через неї читач має можливість відслідковувати зміни й процеси становлення Джінг-Хай. Тіло перетворюється на головний інструмент оповіді: відмова від їжі, втрата ваги, мовчання, проєкційний психосоматичний біль роблять із її тіла текст, що часто перепрочитується. Суб'єктність Джінг-Хай існує в постійній двозначності, бо вона водночас слабка і сильна, жертва і бунтарка, нормальна і психічно хвора, *частинка* й *хвиля*. Для читача до кінця лишається незрозумілим, чи героїня є проявом психічного розладу й шизофренії, чи радикальною формою духовного прозріння. Навіть сам фінал роману так і не втамовує відчуття незавершеності. Джінг-Хай не повертається до звичного життя, стадія *ретериторіалізації* не настає, вона немов так і залишається в режимі *хвилі*. Заразом і з тим героїня демонструє одну принципову відмінність, що відрізняє її від героїнь-попередниць, таких як пані Боварі Г. Флобера чи Нора Г. Ібсена тощо. Якщо класичні персонажі в різний спосіб відстоюють своє право жити власним життям, то Джінг-Хай взагалі ставить під сумнів цю потребу, саму необхідність бути частинкою цього світу. У такий спосіб Хан Канг не просто створює психологічний портрет героя, а відтворює цілу складну модель епохи, у межах якої суб'єкт зазнає такого рівня перенасичення соціальними та культурними впливами, що фактично стає заручником реальності і понад усе прагне свободи й іншого способу *буття*.

Отже, інтерпретація образу Джінг-Хай як персонажа-символу, персонажа-метафори, жертви, пророчої постаті або людини, що втратила зв'язок із реальністю, залишається відкритою та залежить від читацького сприйняття.

Висновки. Імпульс, що став основою твору, який через десять років після публікації було перекладено багатьма мовами світу та відзначено найпрестижнішими літературними нагородами, виявився водночас напрочуд простим і метафізично всеохопним: *прагненням стати рослиною, позбувшись усього людського*, про що неодноразово зазначала в інтерв'ю сама авторка. Текст «*Вегетаріанки*» зіштовхує дві вимірності – життя як форму та життя як

потенційність, бо *бути* – означає не лише жити, а й неодмінно *бути кимось*: мати стать, ім'я, роль, функцію, статус, бути вписаним і впізнаним іншими. Тоді як спроба Джінг-Хай вийти з режиму *означування*, необхідності бути кимось вимагає відмови від усіх можливих форм, усього того, що робить існування соціально можливим, але й zarazом нестерпно обмеженим та замкненим. Здавалося б, що для такої радикальності потрібно якийсь фундаментальний жест, який виправдав би цей злам. Однак зовсім ні, бо сам соціум з усіма його нормами та правилами, ідеалами *нормальності* і є тим повільним механізмом стирання суб'єкта. Це ціла система, яка не руйнує раптово, а виснажує неквапливо через *інтеріоризацію* безкінечних вимог відповідати стандартам й *бути, як усі*. Сьогодні суб'єкт формується не через драму й привселюдне покарання, а через тиху, майже невидиму дисципліну *нормальності*. На нашу думку, текст не стільки про божевілья й патології, як про те, що може статися із суб'єктом, який надто довго житиме в цьому режимі всевідповідності. Історія про те, наскільки гіпертрофовано глибоко людина здатна через хвилюватий колапс інтегруватися в соціальні норми й тотально паралізувати й втратити здатність відчувати себе, запускаючи приглушену форму внутрішнього розпаду. Джінг-Хай здається спершу ідеальним суб'єктом: непомітна, слухняна, правильна. І сама відмова від м'яса не виглядає як бунт, задекларована позиція, а як відчайдушний підсвідомий жест опору на рівні тілесності, що є базовим рівнем, з якого починає конструюватися індивід. Тіло – це далеко не лише про біологію й фізіологію, а про те, куди соціум закарбовує себе найглибше через харчування, поведінку і спосіб існування в просторі. Зважаючи на це, відмова від їжі – це зречення бути *частинкою* загальноприйнятого порядку, де навіть найінтимніші аспекти життя регулюються нормою і *як треба*. Саме цим індивідуальний вчинок героїні оголює глибинні структури влади, які не дозволяють існувати тому, що не вписується в її категорії, бо те, що не пояснюється, паталогізується. Суспільство перетворює Джінг-Хай на об'єкт діагнозу, виправлення, контролю, бо її неможливо більше описати у звичних категоріях. Вона не дружина, пацієнтка чи об'єкт бажання, то що

ж тоді? Вона вислизає навіть із мовних структур і поступово перестає бути відхиленням, стає *невизначеністю*, зникає як суб'єкт. Однак тут постає якісно інше запитання: чи стала вона справді вільною? Але текст лишає нас без відповіді, у якійсь філософсько-радикальній парадигмі. У межовій зоні *до/післясуб'єктності*, яка не каже, чи існує щось за межами я взагалі, чи є там те, що гарантує цілісність та сенс. Тому це не історія про визволення і феєричне перевтілення, а радше про межу, до якої може дійти людина, якщо її суб'єктність побудована винятково на запитах інших. Це яскравий приклад того, як надмірна нормалізація не стабілізує, а руйнує. У певний момент суб'єкт може просто не витримати власної форми.

Перед нами художній твір, що став своєрідним екзистенційним експериментом, який виводить читача за межі усталених схем мислення, у якому суб'єкт не даність, а крихка конструкція, яка може витримувати лише певний рівень напруги. І, можливо, найтривожнішим тут є питання, *як жити так, щоб не зникнути*, щоб не прокинутися одного дня в ситуації, де

єдиною відповіддю на внутрішню порожнечу стане абсурдне перевертання себе догори дригом у надії на якесь ілюзорне переродження.

Роман актуалізує проблему взаємозв'язку між любов'ю до себе, любов'ю до світу та внутрішньою цілісністю особистості, натякаючи на те, що втрата цих орієнтирів може призвести до поступового розпаду суб'єктності. Водночас твір не вибудовує ієрархії між любов'ю та розпадом, репрезентуючи їх як взаємопов'язані екзистенційні стани, кожен із яких набуває значущості в певний момент людського існування. Така інтерпретація перегукується з ідеєю множинності та суперечливості людського буття, у якому протилежні начала можуть співіснувати одночасно.

Перспективи подальших досліджень у межах запропонованої концепції відкривають широкий міждисциплінарний горизонт, де цікавими можуть бути дослідження тілесності як межі суб'єктності; переосмислення *постсуб'єктного* стану; розгортання квантової метафорики в більш теоретично обґрунтований концептуальний інструмент.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кант І. Критика чистого розуму / пер. з нім. І. Бурковського. Київ : Юніверс, 2000. 504 с.
2. Фрейд З. Я і Воно / пер. з нім. Київ : Основи, 2003. 160 с.
3. Хан Канг. Вегетаріанка. Київ : ТОВ Видавнична група КМ-БУКС, 2016. 175 с.
4. Гегель Г. В. Ф. Феноменологія духу / пер. з нім. П. Тарашука. Київ : Основи, 2004. 548 с.
5. Bourdieu, P. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge : Harvard University Press, 1984. 640 p.
6. Bourdieu, P. *The Logic of Practice*. Stanford : Stanford University Press, 1990. 333 p.
7. Deleuze, G., Guattari, F. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* / transl. by B. Massumi. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1987. 716 p.
8. Derrida, J. *Margins of Philosophy*. Chicago : University of Chicago Press, 1982. 329 p.
9. Derrida, J. *Writing and Difference*. Chicago : University of Chicago Press, 1978. 446 p.
10. Descartes, R. *Meditations on First Philosophy*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. 100 p.
11. de Broglie, L. Research on the Theory of the Quanta. *Annales de la Fondation Louis de Broglie*, 1925/2004. 65 p.
12. Foucault, M. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. New York : Pantheon Books, 1977. 333 p.
13. Freud, S. *The Ego and the Id*. London : Hogarth Press, 1961. 80 p.
14. Jaspers, K. *Philosophy. Vol. 2: Existence* / transl. by E. B. Ashton. Chicago : University of Chicago Press, 1970. 236 p.
15. Krishnamurti, J. *Freedom from the Known*. New York : Harper & Row, 1969. 128 p.
16. Krishnamurti, J. *The First and Last Freedom*. New York : Harper & Row, 1954. 288 p.
17. Lacan, J. *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* / ed. by J.-A. Miller. New York : W.W. Norton, 1978. 290 p.
18. Maharaj, N. *I Am That: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj* / ed. by M. Frydman. Mumbai : Chetana, 1973. 531 p.
19. Maharaj, N. *Prior to Consciousness: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj*. Durham : Acorn Press, 1985. 136 p.

REFERENCES

1. Kant, I. (2000). *Krytyka chystoho rozumu* [Critique of Pure Reason] (I. Burkovskyy, Trans.). Univers. [in Ukrainian].
2. Freud, Z. (2003). *Ia i Vono* [The Ego and the Id]. Osnovy. [in Ukrainian].
3. Han Kang. (2016). *Vehetarianka* [The Vegetarian]. KM-BUKS. [in Ukrainian].
4. Hegel, G. W. F. (2004). *Fenomenolohiia dukhu* [Phenomenology of Spirit] (P. Tarashchuk, Trans.). Osnovy. [in Ukrainian].

5. Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard University Press. [in English].
6. Bourdieu, P. (1990). *The Logic of Practice*. Stanford University Press. [in English].
7. Deleuze, G., & Guattari, F. (1987). *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia* (B. Massumi, Trans.). University of Minnesota Press. [in English].
8. Derrida, J. (1982). *Margins of Philosophy*. University of Chicago Press. [in English].
9. Derrida, J. (1978). *Writing and Difference*. University of Chicago Press. [in English].
10. Descartes, R. (1996). *Meditations on First Philosophy*. Cambridge University Press. [in English].
11. de Broglie, L. (1925/2004). *Research on the Theory of the Quanta*. Annales de la Fondation Louis de Broglie. [in English].
12. Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. Pantheon Books. [in English].
13. Freud, S. (1961). *The Ego and the Id*. Hogarth Press. [in English].
14. Jaspers, K. (1970). *Philosophy*. Vol. 2: *Existence* (E. B. Ashton, Trans.). University of Chicago Press. [in English].
15. Krishnamurti, J. (1969). *Freedom from the Known*. Harper & Row. [in English].
16. Krishnamurti, J. (1954). *The First and Last Freedom*. Harper & Row. [in English].
17. Lacan, J. (1978). *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* (J.-A. Miller, Ed.). W.W. Norton. [in English].
18. Maharaj, N. (1973). *I Am That: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj* (M. Frydman, Ed.). Chetana. [in English].
19. Maharaj, N. (1985). *Prior to Consciousness: Talks with Sri Nisargadatta Maharaj*. Acorn Press. [in English].

Y. D. KRIUKOVA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Natural Sciences and Mathematics,

Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine

E-mail: krjukowajuli@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7769-340>

BEYOND THE SELF: BETWEEN DISINTEGRATION AND BECOMING OF SUBJECTIVITY ON HAN KANG'S THE VEGETARIAN

The paper develops an interdisciplinary approach to understanding of subjectivity in Han Kang's *The Vegetarian*, a case study of a novel by the South Korean Nobel prize laureate. The major issues explored in the novel and in the article go far beyond the boundaries of individual psychology and extend to the very possibility of subjectivity in contemporary society. *The Vegetarian* is a multilayered palimpsest of meanings, cultural and symbolic layers that comprises feminist perspective, affect theory, critique of power structure, which form human personality, phenomenology of embodiment, posthumanistic concerns, etc. Such textual multivectorality and perspectivism give possibility to expand the interpretive field that includes approaches of literary, philosophical and scientific nature that shape as both a narrative of the progressive dissolution of a socially constructed self and an exploration of radical forms of subjectivity located beyond the usual structures governing human life. The article therefore raises the question of power configuration and how language, social practices, norms can define the personality and those factors and influences contributing to the internal destabilization, overload, and collapse of subjectivity.

The relevance of this article is determined by its critical reconsideration and deconstruction of conventional conceptualizations of who subject is and enables its conceptualization not merely within a socio-disciplinary framework, but also as a number of liminal processes that destabilize the established social binary of norm and deviation. Consequently, this raises the question of describing the subject, which is ambiguous and shows other perspectives of being. **The scientific novelty** of the study lies in introducing a specific analytical framework of dual ontology where subject is considered as a social-disciplinary product and open multiplicity that goes beyond fixed norms and roles. In this regard, the research introduces a novel understanding of quantum theory ideas that gives fruitful metaphorical framework which maximize the subject understanding from static unit to the dynamic system which collapses under the influence of observation and the environmental structures. It is assumed that a subject can exist in two modes: as a particle and as a wave. It is argued that society serves as a switching mechanism between various modes of existence and as a constant measurement device that shapes subject's social profile.

The aim of this article is to describe a subject as a multiple, dynamic, elusive formation through the lens of socio-critical, existential, post-modern, apophatic, quantum perspective which enables a polyphonic interpretative space for understanding the protagonist's transformations.

The methodological aspect of the study is interdisciplinary in nature that combines the poststructuralists analysis, philosophy of existence, as well as the metaphorical framework of quantum physics, including the notions of the quantum field, superposition, wave interference, wave-particle duality, and other quantum phenomenon.

Based on the results of the study, **it can be concluded** that a subject in Han Kang's novel *Vegetarian* is a complex, multidimensional formation with no stable essence or status. The protagonist is a constant transition between states where an ongoing struggle takes place between inner experience and external forces of normalization. Yeong-hye's character raises one of the fundamental questions in contemporary thought: is it possible to remain a subject in a reality where the body, identity, and desire are constantly shaped and controlled by social institutions.

Key words: subject, norm, society, pathology, boundary situation.

Дата першого надходження статті до видання: 10.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

UDC 811.161.2'42 + 811.111'42:070

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.4>

YU. B. LEBED

Candidate of Philological Sciences,

Head of the Department of Foreign Literature and Fundamentals of Rhetoric,

Communal Higher Education Institution "Vinnytsia Humanities Pedagogical College", Vinnytsia, Ukraine

E-mail: iulialebed@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8325-3462>

S. M. KOLONIUK

Doctor of Philosophy, Lecturer at the Department of German Philology,

Communal Higher Education Institution "Vinnytsia Humanities Pedagogical College", Vinnytsia, Ukraine

E-mail: kolonyuk777@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5010-4957>

A. B. LYTVYNIUK

Assistant at the Department of German Philology,

Communal Higher Education Institution "Vinnytsia Humanities Pedagogical College", Vinnytsia, Ukraine

E-mail: alina.lytvyniuk1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3513-5496>

METAPHORICAL MODELS OF HEADLINES IN UKRAINIAN AND ENGLISH JOURNALISM

The article focuses on the study of metaphor, which is an important cognitive and linguistic strategy for generating meanings in modern media discourse. Metaphor is regarded not just as a stylistic form of imagery but also as a tool for conceptualising reality, reflecting the linguistic community's unique national perspective, cultural values, and social experience. The article compares metaphorical models in English and Ukrainian media speech. Particular attention is paid to the investigation of the functioning of metaphors in journalistic texts and media headlines, where they perform not only expressive but also cognitive, argumentative, and pragmatic roles. Metaphors are actively utilised to understand sociopolitical events, shape public opinion, and impact audience perceptions of information. The basic forms of metaphors seen in current media discourse are identified, including anthropomorphic, naturalistic, and artifactual metaphors that build certain mental models of reality.

According to the study, the English and Ukrainian languages share and differ in their use of metaphorical models. The commonality stems from the universality of human experience and the comparability of cognitive thinking mechanisms. At the same time, the distinctions are linked to the cultural, historical, and linguistic characteristics of each national community. Metaphors relating to nautical themes and worldwide sociopolitical processes are more common in English, but Ukrainian metaphors are more typically drawn from natural, agrarian, historical, and cultural images. The findings demonstrate that metaphor is a ubiquitous cognitive tool that plays a significant role in shaping the language picture of the world, organising human experience, and communicating complex meanings. The study contributes to a better knowledge of how metaphors function in different languages and can be applied to future linguistic, translation, and linguodidactic research.

Key words: metaphor, metaphorical models, media, types of metaphor, English language, Ukrainian language.

Introduction. Metaphor is one of the most important aspects of the language system because it influences how people see reality. It not only enhances verbal imagery and expressiveness, but it also helps to understand and conceptualize diverse facts and concepts. In this sense, the study of metaphorical units is an important part of linguistic and cognitive research. A variety

of elements influence the chosen issue's relevance. First, a comparative investigation of metaphors in various languages allows for a more in-depth understanding of the cultural, historical, and social features reflected in the verbal picture of the world. The connection of language, culture, and worldview is thereby revealed. Second, the analysis of metaphorical expressions is crucial for enhancing

foreign language teaching techniques and creating effective translation strategies in the framework of linguistic didactics and translation studies. Given the complexity of metaphor, translators, philology students, and anybody else seeking a thorough understanding of language processes must be aware of how metaphor functions in various languages. Third, from the perspective of cognitive science, the study of metaphor contributes significantly to the understanding of thinking mechanisms and the interaction of language and the psyche, allowing us to trace how linguistic means organise human experience and perception of the world. English is one of the most widely used and studied languages of our time, serving as a means of worldwide communication, research, business, and digital media. Culture is conveyed through language, which connects education and culture, personality and society, individual and collective consciousness, and an individual's culture to the culture of society [Kylyvnyk, Lebed : 20]. In this light, the issue of researching the sociocultural aspects of the people whose languages are being researched becomes very important [Lebed, Kylyvnyk : 48]. Thus, analysing metaphorical statements in English enables us to obtain a better understanding of how metaphors are employed and interpreted by people from various cultural and socioeconomic contexts. The use of the Ukrainian language as a second object of study allows for comparisons with a language with a distinct structural organisation and cultural background. The Ukrainian language is distinguished by its linguistic legacy and cultural wealth, which reflect the unique characteristics of the national perspective. This enables us to discover both common and distinct elements of metaphorical thinking in both languages, as well as to broaden the concept of metaphor as a universal but culturally determined phenomena. The decision between English and Ukrainian is also practical in the present Ukrainian educational space, where English is the most commonly used second foreign language. Mastering metaphorical units in both languages improves the effectiveness of the educational process and translation tasks. Thus, a comparative study of the English and Ukrainian languages provides a foundation for a full examination of metaphor, allowing a deeper understanding of its core, functions, and meaning in various linguistic and cultural situations.

Analysis of previous studies.

The linguistic-cognitive method to analysing metaphorical statements is frequently discussed in the works of domestic and foreign experts. J. Lakoff and M. Johnson made a significant contribution to the development of this field by developing the theory of conceptual metaphor, which holds that metaphor is more than just a stylistic device; they also considered metaphor to be the foundation of poetic thinking, analysing its role in creating semantic associations and emotional expressiveness of a literary text [Lakoff, & Johnson; Lakoff, & Turner]. R. V. Gibbs Jr. looked into how cognitive processes are reflected in literary metaphors [Gibbs]. Z. Kövecses' publications reflect a further refinement of the theory of conceptual metaphor [Kövecses].

V. Ostapchenko views metaphor as a cognitive reconstruction of reality, emphasising its importance in the development of poetic pictures and meanings [Ostapchenko]. T. Pasternak examines the use of metaphor in political discourse, focussing on how it influences the construction of political ideas, images, and ideological standards [Pasternak].

The aim of the article is to investigate the peculiarities of metaphorical models in English and Ukrainian media discourse through a comparative linguistic-cognitive analysis, as well as to identify their structural, semantic and functional characteristics and to determine the role of metaphor in shaping the conceptualisation of socio-political reality in both languages.

Presentation of the main material.

The environment, political developments, and current history are most reliably reflected in journalism. Linguists correctly identify the journalistic text with the linguistic understanding and evaluation of everything that is going on in the world. Furthermore, scientists highlight that every new development in society is reflected in the journalistic content. Since newspaper speech is the most common and popular form of journalism, it makes sense that linguists would give it a lot of attention. It is distinguished by the use of emotive and expressive language above the logical informative content, which increases the statement's efficacy. Metaphor is one of the most significant aspects of printed communication. In media language, metaphor is employed to generate a variety of effects.

Its use could stem from a desire to make the printed content more emotional and impactful. Journalists can use metaphor to make readers think about current issues, so confirming some people's worldviews. Because journalism impacts public opinion, the employment of metaphors is frequently motivated by a desire to maximise the effectiveness of the printed word. The active use of metaphors in media language is accompanied by a process of overcoming prejudices about certain realities and replacing them with new ones, resulting in a specific linguistic view of the world. As a result, metaphor is a very effective way to enrich language and influence people's thinking.

Metaphor is described as a synthetic formation based on the similarities of two or more objects of observation that are merged to generate a single dominant image, conveyed in language by a holistic and internally balanced structure [Chernova, Aliieva]. Unlike direct comparison, which is inherent in symbols or epithets, metaphor is based on meaning transfer, which occurs when one phenomenon is viewed through the lens of another. Metaphorization allows you to express difficult, abstract, or obscure ideas through more concrete and understandable pictures.

Thus, metaphor is not only a vital part of the language system, but also an effective cognitive tool. It is important in speech and thinking because it helps people understand abstract things by using familiar imagery. Metaphors improve speech's communicative effectiveness by conveying complicated ideas and emotional states in a brief and expressive manner, triggering the recipient's imagination and emotional reaction.

Metaphors in Ukrainian and English have largely comparable structures: «Відкладена війна з найгіршими умовами»: політолог про те, чому Україні не можна здавати Донбас; Все висить на волоссі: чому на Полтавиці відмовляються від дизельних генераторів та як рятують область від блекауту; Українська енергетика стала головною мішенню для ворожих ракет і безпілотників. *This soldier did his duty. So why did Starmer hunt him? Kemi's psychodrama scene comes off like Anthony Perkins finding Suella in the shower; The UK's private economy has an extremely healthy balance sheet. Battle of the breakfast spreads – how a rival to Nutella is inflaming tensions between Algeria and France.*

Metaphors used in mainstream media have varying functional loads. The use of various forms of conceptual metaphors by journalists allows them to affect the audience's understanding of events and phenomena, to shape their worldviews, to organise their thinking, and to promote the forecast of potential solutions to sociopolitical problems [Romaniukha].

Each metaphor employed in a journalistic work must be relevant to the details of media transmission, as the media's primary objective is to influence the recipient and shape certain attitudes and opinions. L. Odynetska observes that the following metaphors are typical of modern media speech [Odynetska : 39–40]:

1. Anthropomorphic metaphor, derived from the domain of human life. Its forms include sociomorphic metaphor, which describes reality by analogy with social relations, and military metaphor, which presents reality through the prism of battle coordinates, among others: *The battle to stop Abergavenny's 120-year-old library; The old world order is dead': Trump, Canada and the battle for the West; Trump defeated in Supreme Court battle to sack Fed governor. В Херсоні постійний день бабака: вибухи, вибухи, вибухи...; Проїшлися по "правилу двох ніч" Безоса: внутрішній чат Amazon вибухнув мемами...*

2. Examples include naturalistic metaphors based on nature. It includes zoomorphic, phytomorphic, and landscape images, such as: *Inflation slows to 2.6pc in 'calm before the storm'; Rachel Reeves must be ready for a political storm over BP; Rosenior walks straight into Chelsea storm and must prove he is no puppet; Britain is heading towards potato armageddon – unless science can save us. Балістика, «Циркон» і шквал дронів: ППО відбила одну з наймасштабніших атак рф; Глобальний переділ Півночі: як танення льодів перетворює Арктику на нову зону конфлікту; Вперше за час війни: експерт про те, що армія рф тане швидше, ніж її поповнюють.*

3. Artefact metaphor, originating in the objective world. It distinguishes between architectural and mechanical metaphors. This type consists of the following expressions: *Cowboy loses his herd; Bush has a hill to climb; Putin's poodle may yet bite. «Цього не можна допустити»: в Естонії розкритикували російський енергетичний терор; США грюкнули дверима ВООЗ: світ*

лишився з боргом і новими проблемами; Кривава ціна війни: втрати росії та України до весни можуть досягти двох мільйонів.

The most productive sort of conceptual metaphor in mass media language is the sociomorphic metaphor, which views the surrounding world as a system of social relationships and human activity.

Metaphor serves primarily as a heuristic role in media texts, helping readers understand new socio-political realities, as well as an argumentative function aimed at persuading the audience. At the same time, a popular method is the effect of fooled expectations, which occurs when the reader's initial impression, established by the title, does not correspond to the subsequent content of the text. This can occur when a metaphorical title is interpreted literally, a non-metaphorical title is regarded as metaphorical, or the metaphor's meaning changes as the reader becomes more familiar with the main content. Such an approach enables the recipient to have a deeper grasp of the author's aim and to look for hidden meanings.

Let's look at the similarities and differences between metaphorical expressions in English and Ukrainian. Common features include:

Metaphor serves as a universal cognitive tool. In both languages, metaphor serves as the primary means of picture and speech invention, allowing meanings to be transferred and new meanings to be created through comparisons across distinct conceptual worlds.

Thematic domains share common characteristics. English and Ukrainian languages make extensive use of metaphors relating to war, love, travel, struggle, and other topics. For example, the Ukrainian word conveys the image of courageous, relentless battle.

At the same time, considerable differences are seen. Cultural conditioning. Metaphorical images

reflect the unique characteristics of national culture. Thus, marine metaphors are more prominent in English, owing to the historical history of English-speaking countries, whereas agricultural and natural metaphors dominate in Ukrainian. Each language also has distinct metaphors for significant historical events, such as the September 11 terrorist attacks in the United States or the Russian-Ukrainian war.

Language characteristics. Metaphorical formulations are formalised in accordance with each language's grammatical system. Metaphors containing reflexive verbs and pronouns that do not have direct English counterparts are especially common in Ukrainian.

There are semantic differences. Even when using identical metaphorical models, semantic nuances and connotative interpretations in English and Ukrainian might vary greatly.

Conclusions. Metaphors are an essential component of the conceptual system of human thinking because they shape the nature of our ideas and actions. A person uses metaphors to create his own model of reality, frame his experience of the world, and develop ways to interact with it. They allow for the visual depiction of complicated ideas and the transmission of strong emotions, as well as a vital part in the construction of cultural and social contexts.

Simultaneously, the similarities between metaphorical phrases in English and Ukrainian represent the universality of human experience, which underpins metaphorical thinking. Both embody the concept of heroic, continuous fight. Further studies may also focus on the pragmatic and persuasive potential of metaphors, their influence on the formation of public opinion, and their role in intercultural communication and translation practice.

BIBLIOGRAPHY

1. Киливник В. В., Лебедь Ю. Б. Соціокультурні аспекти компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Молодий вчений*. 2023. № 1.1 (113.1). С. 19–22.
2. Одинецька Л. В. Роль метафори в засобах масової інформації. Київ. 2017. С. 44–48.
3. Остапченко В. О. Лінгвокогнітивні та прагмастилістичні властивості лірико-поетичного дискурсу Р. М. Рільке : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови. Харків. 2019. 20 с.
4. Пастернак Т. А. Метафоричність у політичному дискурсі. *Філологічні студії*. 2023. 28 (1). С. 140–145.
5. Романюха М. В. Основні функції метафори в економічному медіа дискурсі. *Мова і засоби масової комунікації*. 2013. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/2566>.
6. Чернова Ю. В., Алієва Ф. С. Особливості перекладу метафор (на прикладі українських перекладів романів Агати Крісті). *Вчені записки*. 2022. №1. Ч. 2. С. 125–129.

7. Gibbs R. W. The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding. New York : Cambridge University Press. 1994. 527 p.
8. Kövecses Z. Extended conceptual metaphor theory. Cambridge : Cambridge University Press. 2020.
9. Lakoff G., & Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago : University of Chicago Press. 1980. 242 p.
10. Lakoff G., & Turner M. More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor. Chicago : University of Chicago Press. 2009. 244 p.
11. Lebed Iu., Kylyvnyk V. Use of literary texts in learning a foreign language. *Молодий вчений*. 2024. № 1.1 (125.1). С. 47–51.

REFERENCES

1. Kylyvnyk, V. V., Lebed, Iu. B. (2023) Sotsiokulturni aspekty kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy [Sociocultural aspects of the competence of future foreign language teachers]. *Molodyi vchenyi – Young Scientist*. No. 1.1 (113.1). S. 19–22. [in Ukrainian].
2. Odynetska, L. V. (2017) *Rol metafory v zasobakh masovoi informatsii* [The role of metaphor in the mass media]. Kyiv. [In Ukrainian].
3. Ostapchenko, V. O. (2019) *Linhvokohnityvni ta prahmastylistychni vlastyvoli liryko-poetychnoho dyskursu R. M. Rilke* [Linguocognitive and pragmatic stylistic properties of R. M. Rilke's lyrical-poetic discourse] : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 – hermanski movy. Kharkiv. [in Ukrainian].
4. Pasternak, T. A. (2023) Metaforychnist u politychnomu dyskursi [Metaphoricity in political discourse]. *Filolohichni studii – Philological studies*. No. 28 (1). pp. 140–145. [In Ukrainian].
5. Romaniukha, M. V. (2013) Osnovni funktsii metafory v ekonomichnomu media dyskursi [The main functions of metaphor in economic media discourse]. *Mova i zasoby masovoi komunikatsii – Language and mass media*. Available at: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/2566>. (accessed February 25, 2026).
6. Chernova, Yu. V., Aliieva, F. S. (2022) Osoblyvosti perekladu metafor (na prykladi ukrainskykh perekladiv romaniv Ahaty Kristi) [Peculiarities of translating metaphors (on the example of Ukrainian translations of Agatha Christie's novels)]. *Vcheni zapysky – Scientific notes*. No.1. Part. 2. pp. 125–129. [In Ukrainian].
7. Gibbs, R. W. (1994) The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding. New York: Cambridge University Press.
8. Kövecses, Z. (2020) Extended conceptual metaphor theory. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980) Metaphors We Live By. Chicago: University of Chicago Press.
10. Lakoff, G., & Turner, M. (2009) More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor. Chicago: University of Chicago Press.
11. Lebed, Iu., Kylyvnyk, V. (2024) Use of literary texts in learning a foreign language. *Young Scientist*. No. 1.1 (125.1). Pp. 47–51.

Ю. Б. ЛЕБЕДЬ

кандидат філологічних наук,

завідувач кафедри зарубіжної літератури та основ риторики,

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», м. Вінниця, Україна

Електронна пошта: iulialebed@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8325-3462>

С. М. КОЛОНЮК

доктор філософії, викладач кафедри германської філології,

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», м. Вінниця, Україна

Електронна пошта: kolonyuk777@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5010-4957>

А. Б. ЛИТВИНЮК

асистент кафедри германської філології,

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», м. Вінниця, Україна

Електронна пошта: alina.lytvyniuk1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3513-5496>

**МЕТАФОРИЧНІ МОДЕЛІ ЗАГОЛОВКІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ ЖУРНАЛІСТИЦІ**

Статтю присвячено дослідженню метафори як важливого когнітивного та мовного механізму формування смислів у сучасному медійному дискурсі. Метафора розглядається не лише як стилістичний засіб образності, а й як інструмент концептуалізації дійсності, що відображає особливості національного світогляду, культурних цінностей та соціального досвіду мовної спільноти. У статті здійснено порівняльний аналіз метафоричних моделей в англomовному та українськомовному медійному дискурсі. Особливу увагу приділено аналізу функціонування метафор у журналістських текстах і медійних заголовках, де вони виконують не лише експресивну, а й когнітивну, аргументативну та прагматичну функції. З'ясовано, що метафори активно використовуються для інтерпретації соціально-політичних подій, формування громадської думки та впливу на сприйняття інформації аудиторією. Визначено основні типи метафор, характерні для сучасного медійного дискурсу, зокрема антропоморфні, натуралістичні та артефактні, які формують певні концептуальні моделі осмислення реальності.

У результаті дослідження встановлено, що англійська та українська мови мають як спільні, так і відмінні риси у використанні метафоричних моделей. Спільність зумовлена універсальністю людського досвіду та подібністю когнітивних механізмів мислення. Водночас відмінності пов'язані з культурними, історичними та мовними особливостями кожної національної спільноти. Зокрема, в англійській мові більш поширеними є метафори, пов'язані з морською тематикою та глобальними соціально-політичними процесами, тоді як українська метафорика частіше апелює до природних, аграрних та історико-культурних образів.

Отримані результати підтверджують, що метафора є універсальним когнітивним інструментом, який відіграє важливу роль у формуванні мовної картини світу, організації людського досвіду та передачі складних смислів у комунікації. Проведене дослідження розширює уявлення про функціонування метафор у різних мовах і може бути використане у подальших лінгвістичних, перекладознавчих і лінгводидактичних дослідженнях.

Ключові слова: метафора, метафоричні моделі, медіа, види метафор, англійська мова, українська мова.

Дата першого надходження статті до видання: 17.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 811'243:81'42:316.77

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.5>

В. О. ПАВЛОВ

*старший викладач кафедри загальнотеоретичних правових та соціально-гуманітарних дисциплін,
Київський університет права Національної академії наук України, м. Київ, Україна*

Електронна пошта: pavlovvova333@gmail.com.

<https://orcid.org/0000-0002-3319-9015>

С. О. СТЕЖКО

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови,

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій;

доцент кафедри загальнотеоретичних правових та соціально-гуманітарних дисциплін, Київський університет права Національної академії наук України, м. Київ, Україна

Електронна пошта: svitlinka@ukr.net.

<https://orcid.org/0000-0003-3716-6541>

АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Дослідження особливостей викладання академічного письма належить до актуальних проблем сучасних досліджень, особливо в контексті розвитку штучного інтелекту й академічної доброчесності. У статті обґрунтовано роль академічного письма як ефективного інструменту формування міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти, визначено основні підходи до його реалізації в освітньому процесі. Автори уточнюють поняття академічного письма як інструмента міжкультурної комунікації; систематизують ключові компоненти міжкультурної комунікативної компетентності, що формуються через академічне письмо й обґрунтовують доцільність впровадження освітньої моделі інтегрованого навчання української та іноземної мов через академічне письмо як спільну платформу. Предметом нашого дослідження стало академічне письмо як засіб і як інструмент формування міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Встановлено, що традиції академічного письма відрізняються від англійськомовного наукового дискурсу, для якого характерна чітка структурованість тексту, аргументація, дискусійність позицій. Запропоновану модель інтеграції курсу академічного письма з англійською мовою автори дослідження пропонують реалізовувати на засадах порівняльного, комунікативного, тексточентричного та рефлексивного принципів, Поетапна організація навчального процесу, орієнтація на практичну діяльність, розвиток навичок інтерпретації чужого дискурсу, опанування жанрових моделей і формування академічної доброчесності забезпечують підвищення якості письмової продукції здобувачів.

У ході дослідження автори підсумовують, що серед важливих навичок, які необхідно сформувати у процесі викладання дисципліни «Академічне письмо», є опанування стратегії інтерпретації чужого дискурсу, інтерпретація, коректність цитування. Саме інтегрований підхід до викладання академічного письма постає як ефективний інструмент підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного до повноцінної участі в міжнародному науковому дискурсі.

Ключові слова: академічне середовище, автентичність академічного письма, українська мова, англійська мова, структура наукового тексту, методична модель, міжнародна наукова спільнота.

Поставлення проблеми. Сучасний науковий дискурс стилістично неоднорідний. Він включає в себе такі основні шари: мову науки, що реалізується головним чином в книжково-письмовій формі, та професійну розмовну мову, що служить для повсякденного спілкування людей, що працюють у тій чи іншій галузі професійної та освітньої діяльності. У сучасному динамічному світі опанування

науковцями основ академічного письма є запорукою швидкого обміну науковою інформацією і сприяє академічній мобільності. Між академічним письмом і процесами інтернаціоналізації вищої освіти існує тісний взаємозв'язок. Адже сучасний здобувач освіти функціонує в багатомовному й міжкультурному академічному середовищі, відповідно здатність продукувати й популяризувати власні наукові тексти

виходить за межі технічної грамотності й перетворюється на інструмент комунікації з представниками різних наукових традицій. Найчастіше така наукова взаємодія відбувається під час міжнародних наукових конференцій.

Разом із тим важливо наголосити, що в українській освітній практиці академічне письмо часто редукується до формальних вимог. Так, першочергова увага зосереджується на формальних аспектах, таких як структура роботи, рубрикація тексту, оформлення джерельної бази. Натомість поза увагою часто залишається міжкультурний вимір. Тому порушена нами проблема є актуальною, бо в сучасній лінгвістиці є потреба актуалізувати погляд на академічне письмо як засіб формування міжкультурної комунікативної компетентності, що включає здатність інтерпретувати, адаптувати й продукувати тексти відповідно до норм різних академічних культур.

Для повноцінної інтеграції здобувачів освіти у світову наукову спільноту необхідно усунути чи мінімізувати деякі суперечності між українською й англійськомовною традицією академічного письма. У фокус нашої уваги потрапило академічне письмо англійською мовою, бо саме вона вважається міжнародною мовою науки. Традиції академічного письма відрізняються від англійськомовного наукового дискурсу, для якого характерна чітка структурованість тексту, аргументація, дискусійність позицій. Також варто відзначити певний розрив між вимогами глобального академічного середовища (публікації англійською мовою, дотримання міжнародних стандартів, жанрова гнучкість) і реальним рівнем підготовки здобувачів, які часто не володіють навичками дискурсивної адаптації тексту. Крім того, сам підхід до викладання академічного письма як окремої дисципліни на другому (магістерському) чи третьому (освітньо-науковому) рівнях підготовки здобувачів освіти вимагає нових підходів, зокрема міждисциплінарного підходу – системної інтеграції української мови із іноземною, найчастіше англійською. Це могло б суттєво вплинути на формування цілісної міжкультурної компетентності.

Аналіз наукових праць із проблематики викладання академічного письма показав активне зацікавлення темою з боку українських дослідників. Так, більшість вітчизняних вчених

вивчали методичні аспекти формування навичок академічного письма, зокрема і з використанням ШІ-інтегрованих вправ [Іванова, Боровик 2025], теоретико-методологічні аспекти навчання академічного письма у вищій школі [Козолуп, Комар 2020], роль академічного письма у формуванні загальної дослідницької компетентності здобувача освіти в цілому і культури наукової мови зокрема [Олійник 2021].

Розвиток штучного інтелекту і використання генеративних моделей на основі штучного інтелекту в освітньому процесі поставило перед викладачами низку викликів, деякі з яких перебувають в етичній площині. З огляду на це, українська дослідниця І. Тодорова розглядає психологічні чинники толерантності здобувачів до академічної недоброчесності [Тодорова 2019], тоді як С. Шестакова окреслила наслідник впливу штучного інтелекту на розвиток стилістичної унікальності в академічному письмі [Шестакова 2024]. Актуальними в останні роки стали дослідження автентичності академічного письма в контексті диджиталізації сучасної освіти [Hurko, Novikova 2025]. Важливими для нашого дослідження є наукові студії І. Серебрянської, оскільки вона розглядає саме міждисциплінарний підхід до викладання академічного письма в університетському середовищі [Серебрянська 2021]. Саме інтердисциплінарний підхід до викладання академічного письма в університетському середовищі належить до основних лакун цієї проблематики, що й вплинуло на вибір ракурсу дослідження.

Мета і завдання статті. Мета дослідження – обґрунтувати роль академічного письма як ефективного інструменту формування міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти та визначити основні підходи до його реалізації в освітньому процесі. Відповідно до мети було визначено кілька ключових завдань дослідження, зокрема: уточнити поняття академічного письма як інструмента міжкультурної, а не лише професійної комунікації; з'ясувати роль академічного письма у формуванні міжкультурної компетентності здобувачів освіти; систематизувати ключові компоненти міжкультурної комунікативної компетентності, що формуються через академічне письмо (дискурсивний, прагматичний, соціокультурний); обґрунтувати доцільність

впровадження освітньої моделі інтегрованого навчання української та іноземної мов через академічне письмо як спільну платформу.

Предмет та об'єкт дослідження. Предметом нашого дослідження стало академічне письмо як засіб і як інструмент формування міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти.

Об'єкт дослідження – процес формування міжкультурної комунікативної компетентності здобувачів освіти через інтеграцію української й іноземної мов.

Результати та дискусії. Одним із ключових завдань сучасної вищої освіти є формування у здобувачів відчуття причетності до наукової спільноти. Це досягається шляхом активного залучення до роботи з первинними науковими текстами – їх читання, аналізу й обговорення у взаємодії з викладачами та дослідниками. Така практика підвищує мотивацію до навчання та сприяє усвідомленню себе як повноправного учасника академічного середовища. Важливим є також розроблення навчальних завдань і добір тем для письмових робіт, які стимулюють самостійне мислення та мінімізують можливості недоброчесного використання штучного інтелекту.

Специфіка наукового дискурсу пов'язана з особливим видом ментальної діяльності людини та підпорядковується жорстким законам логіки та прагматики. Сферу науки характеризують інтелектуально-понятійний спосіб мислення, прагнення максимально узагальненого, об'єктивного характеру. Специфічний характер наукового дискурсу передбачає розгляд наукового стилю як специфічного реєстру спілкування, хоча дискурс не зводиться лише до функціонального стилю. Одним із завдань модернізації змісту мовної освіти є посилення акценту на розвитку умінь професійної комунікативної діяльності іноземною мовою в рамках навчання іноземної мови для спеціальних цілей (Language for Specific Purposes LSP). При навчанні LSP важлива роль відводиться формуванню умінь академічного письма як комплексу навичок, що задовольняють потребу майбутнього фахівця у розв'язанні різноманітних задач мовної письмової комунікації, включаючи інформування наукової громадськості про результати його дослідницької діяльності.

Рівень сформованості іншомовної комунікативної професійної компетенції випускника ЗВО визначається рівнем його готовності до складання англійською мовою так званого project proposal, тобто письмового опису кваліфікаційної роботи і подальшого захисту. Оскільки project proposal є стислим комплексним описом майбутнього наукового дослідження, його методології, попередніх результатів і висновків, за своїми жанровими характеристиками даний вид роботи близький до research proposal [Hadizadeh, Kanik 2025].

Провівши системний аналіз українського та англійськомовного академічного письма, можна виявити певні відмінності в композиційній організації тексту, а також в логіці аргументації та використання мовно-стилістичних засобів. Так, англійськомовна академічна традиція відзначається чіткою лінійною структурою, експліцитним поданням тези й послідовною аргументацією. Натомість українська традиція академічного письма допускає більш розгорнутий вступ, часто значно лаконічніший висновок і варіативність композиції наукового тексту. Щодо мовно-стилістичного оформлення, то англійськомовні тексти відзначаються лаконізмом і використанням дискурсивних маркерів (*however, therefore, in addition*), вживанням активного і пасивного стану, тоді як в українськомовних текстах частотним є вживання складних речень (складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових та з різним видом зв'язку).

Твердження в англійськомовній статті зазвичай формулюються прямо («*This study demonstrates...*»), тоді як в українській практиці можливі більш опосередковані конструкції («*У дослідженні зроблено спробу довести...*»). Крім того, в англійськомовному академічному письмі чітко дотримується принцип абзацної організації (one idea per paragraph), тоді як в українській традиції можливе поєднання кількох смислових акцентів у межах одного абзацу. Суттєвою відмінністю між українською та англійськомовною традицією академічного письма є спосіб цитування в тексті. Англійськомовні тексти інтегрують цитування із власним аналітичним коментарем (наприклад, «*According to X..., this suggests that...*»). Натомість в українських статтях автори тяжіють до прямого цитування без аналітичних узагальнень із меншим ступенем

інтерпретації. Розділ статей «Аналіз останніх досліджень» часто зводиться до формального перелічування прізвищ вчених, які досліджували цю проблему, однак без аналізу їхнього конкретного внеску в розробку питання.

Однією з причини появи помилок в англійському академічному письмі є інтерференція, тобто перенесення особливостей рідної мови (M1) на іноземну мову (M2). Учені розрізняють міжмовну (interlingual) та внутрішньомовну (intralingual) інтерференцію [Aulia, Rizal 2024]. Під міжмовною інтерференцією прийнято розуміти процес, суть якого полягає в тому, що здобувач, введений в оману загальними властивостями та ознаками іноземних мов, ототожнює всі інші властивості мов і переносить програму мовної поведінки з рідної мови на іноземну. В результаті у свідомості білінгва виникає довільна система відповідності, в якій змішуються диференціальні ознаки рідної й іноземної мов. Міжмовна інтерференція розглядається дослідниками як найбільш потужний фактор негативного впливу рідної мови на вивчення іноземної, так як практика викладання свідчить про те, що найбільш стійкими виявляються помилки, викликані інтерферуючим впливом системи рідної мови, що укорінилася у свідомості здобувачів [Wangchuk 2023 : 17]. У методиці викладання іноземних мов інтерференція розглядається як негативний результат неусвідомленого перенесення колишнього лінгвістичного досвіду, як гальмівний вплив рідної мови на іноземну мову, що вивчається, що звісно стосується і процесу опанування навичок академічного письма іноземною мовою.

Залежно від того, які навички переносяться з M1 до M2, дослідники розрізняють фонетичну, орфографічну, лексичну, граматичну, лінгвокраїнознавчу та культурну інтерференцію [Aulia, Rizal 2024 : 225]. У разі граматичної інтерференції зазвичай розрізняють два рівні: 1) морфологічний (запозичення граматичних формантів); 2) синтаксичний (граматичне калькування, тобто копіювання граматичних моделей однієї мови засобами іншої). У наукових роботах здобувачів спостерігається невелика кількість прикладів інтерференції на морфологічному рівні, наприклад, використання незліченного іменника у множині (наприклад:

«Authors of these research-es aimed to find the regular link between...»).

Синтаксична інтерференція проявляється у порушенні порядку слів в англійському реченні: *«To investigate the ceramic samples was used X-ray structural analysis»* (порядок слів у реченнях відповідає порядку слів українською); відсутність в реченні підмета чи присудка, неузгодженість між ними, неправильне вживання прийменників: *«The paper addresses the specific challenges related with a necessity (of) improvement...»* (прийменник «with» слід замінити на «to»). Синтаксична організація англійськомовної письмової наукової мови з фіксованим порядком слів, з кращим розташуванням на першому місці найбільш значущого елемента і ослабленням смислового навантаження в кінці речення відрізняється від українськомовного наукового тексту, в якому смислове навантаження наростає до кінця.

Процес навчання іноземної мови в університетах є дискретним: він закінчується на другому курсі, тому здобувачі, які вступають до магістратури, втрачають можливість застосовувати компетенції, сформовані в процесі навчання на бакалавраті. А саме на магістерських програмах найчастіше викладається дисципліна «Академічне письмо» з фокусом на формування навичок академічного письма рідною мовою. Однак при написанні кваліфікаційних робіт здобувач освіти має представити анотацію роботи англійською мовою, а при написанні статей обов'язковим компонентом є анотація до статті. При поданні на міжнародні програми академічної мобільності чи гранти важливо вміти правильно обґрунтувати теми, подати листи-клопотання чи листи-рекомендації англійською мовою. В результаті академічне письмо англійською мовою є лише частиною курсу англійської мови за професійним спрямуванням. Тому ми пропонуємо задля успішного формування міжкультурної компетентності здобувача інтегрувати курс академічного письма із англійською мовою, виклад деяких тем подати у зіставному аспекті традицій академічного письма в українській та англійській мовах. Це дозволить розвинути міжкультурну комунікативну компетентність здобувачів, а також дозволить усвідомити специфіку наукового мислення в різних академічних культурах.

Запропонований нами інтегрований курс академічного письма повинен, на нашу думку, базуватися на таких принципах:

1. Порівняльний принцип, що передбачає порівняння українськомовних і англійськомовних академічних текстів на різних рівнях: структури, стилю, аргументації.

2. Принцип комунікативної спрямованості. Саме він забезпечить формування навичок продукування наукових текстів із врахуванням особливостей адресата, мети й контексту спілкувань.

3. Принцип текстоцентризму. Викладачам необхідно орієнтуватися на роботу з автентичними науковими текстами.

4. Принцип поєднання мовної, дискурсивної та культурної складових навчання.

5. Принцип рефлексивності. Важливим етапом навчання академічного письма є етап саморефлексії, тобто здійснення самооцінки і редагування написаних текстів.

Пропонуємо застосовувати такі основними підходами до навчання академічного письма як інтегрованого курсу. По-перше, компетентнісний підхід: саме він забезпечить орієнтацію та формування навичок писемства, аналітичного і критичного мислення. По-друге, комунікативно-діяльнісний підхід, що здатний сформувати в здобувачів здатність практичного застосування навичок академічного письма відповідно до конкретних ситуацій наукового спілкування. По-третє, контрастивний підхід, що дозволить здобувачам освіти усвідомити відмінності між мовними системами українського академічного письма та традиціями академічного письма в англійській мові.

Методичну модель інтегрованого курсу академічного письма із поєднанням української та іноземної мов бачимо як чітко організовану поетапну систему. *На першому аналітичному етапі* здобувачі повинні ознайомитися з особливостями традицій академічного дискурсу в українській та іноземній англійській мовах. Це варто робити на матеріалі автентичних текстів та відпрацьовувати через виконання лексико-граматичних вправ. *Другий етап – тренувальний* – передбачає переклад, реконструювання текстів, формулювання тези з системи аргументації із використанням відповідних дискурсивних маркерів. *Третій етап*

(*продуктивний*), спрямований на написання власних наукових текстів в різних жанрах українською й іноземною (англійською) мовами: від анотації до власне наукової статті, бакалаврської чи магістерської робіт. *Завершальний етап – рефлексивно-оцінювальний* – передбачає самоаналіз, редагування текстів, їхнє оприлюднення під час публічних виступів.

Серед важливих навичок, які необхідно сформувати у процесі викладання дисципліни «Академічне письмо», є опанування стратегії інтерпретації чужого дискурсу, тобто paraphrasing і summarizing. Уміння здобувача перефразувати результати досліджень дозволяють уникати буквального копіювання і сприяють інтерпретативному викладу. Наприклад, замість механічного відтворення фрагмента «*Academic writing requires clarity, coherence and cohesion*» здобувач має інтегрувати джерело з аналітичним коментарем: «*As noted by Smith (2020), effective academic writing is characterised by clarity and logical organisation, which ensures coherence of ideas*».

Такі жанри академічного письма, як анотація до статті, науковий есей, наукова стаття (оглядова чи дослідницька) вирізняються чіткими структурними і прагматичними нормами. Розгорнена анотація до статті повинна містити такі структурні компоненти, як актуальність теми, мета, методи дослідження, результати і висновки. Дослідницька стаття, наприклад, передбачає чітку структурну організацію і наявність таких частин: (*Introduction – Aims – Methods – Materials – Results – Discussion – Conclusions*). Написання наукового есе вимагає формулювання тези та її аргументованого розгортання з використанням різних дискурсивних маркерів, типу *firstly, however, therefore*.

Письмова форма тексту створює різні умови реалізації вертикального членування тексту на підтеми. Візуальне прийняття письмового тексту дозволяє вводити в членування тексту різного роду відступи, посилання, пояснення, що створює відносну «глибину» тексту. Вертикальне членування тексту здійснюється шляхом поділу теми на підтеми, а підтем на окремі смислові відрізки, сприяючи дозуванню інформації та її швидшому засвоєнню адресатом. Особливу проблему для викладача представляє питання корекції допущених помилок.

Стратегії корекції помилок можуть ґрунтуватися на вигляді помилки (комунікативно значущі і незначущі) і на здібності здобувача самостійно виправити допущену помилку. Більшість викладачів вважають, що необхідно виправляти всі допущені здобувачом помилки, проте такий підхід є неефективним для здобувача і трудомістким для викладача. Якщо здобувач бачить, що всі його помилки виправлені викладачем, він у майбутньому буде покладатися на викладача як на редактора і не навчиться розпізнавати і виправляти власні помилки. Ще одним мінусом такого підходу є зміщення уваги здобувача зі змісту тексту на його граматичну помилковість. На наш погляд, найбільш ефективною стратегією роботи з граматичними помилками є формування в здобувачів вміння вичитувати власний текст, розпізнавати та виправляти виявлені помилки.

Важливим етапом формування міжкультурної компетентності здобувача є його залученість до міжнародної наукової спільноти. Додаткову роль відіграє створення освітніх осередків: наукових гуртків, дискусійних платформ, здобувачських товариств, конференцій. Викладач повинен виступати як наставник і модератор навчального процесу, який підтримує здобувачів, ураховує психологічні аспекти навчання та визнає їхній потенціал до створення якісних наукових текстів. Водночас формування культури академічного письма неможливе без розвитку мовної та етичної компетентності, що передбачає дотримання принципів академічної доброчесності: уникнення

плагиату, коректне цитування, належне оформлення джерел та відповідальне представлення результатів дослідження.

З огляду на зазначене, пропонуємо визначення академічного письма як *цільспрямованої мовленнєвої діяльності зі створення та інтерпретації наукових текстів, що здійснюється відповідно до норм і конвенцій різних академічних культур та забезпечує ефективну міжкультурну комунікацію, обмін знаннями й інтеграцію до міжнародної наукової спільноти.*

Висновки. Ефективне формування навичок академічного письма в іншомовному середовищі потребує комплексного підходу, який враховує вплив інтерференції, специфіку академічних традицій та необхідність розвитку міжкультурної комунікативної компетентності. Запропонована модель інтеграції курсу академічного письма з англійською мовою, реалізована на засадах порівняльного, комунікативного, текстоцентричного та рефлексивного принципів, сприяє формуванню у здобувачів освіти здатності до свідомого конструювання наукового тексту з урахуванням норм різних академічних культур. Поетапна організація навчального процесу, орієнтація на практичну діяльність, розвиток навичок інтерпретації чужого дискурсу, опанування жанрових моделей і формування академічної доброчесності забезпечують підвищення якості письмової продукції здобувачів. Водночас створення сприятливого академічного середовища та залучення здобувачів освіти до наукової спільноти підсилюють мотиваційний компонент навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова І. І., Боровик Т. М. Формування навичок академічного письма: практичний погляд на традиційні та ШІ-інтегровані вправи і завдання. *Науково-методичний журнал «Іноземні мови»*. 2025. № 1. С. 45–54. DOI: <http://doi.org/10.32589/1817-8510.2025.1.339977>
2. Козолуп М. С., Комар Р. І. Навчання академічного письма у вищій школі: теоретико-методологічні засади. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 29, т. 2. С. 220–225. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/29.209471>
3. Олійник І. В. Підвищення культури наукової мови як важливий аспект формування дослідницької компетентності у майбутніх докторів філософії. *Освіта та педагогічна наука*. 2021. № 1 (176). С. 63–71. URL: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3860b19b-dd59-49e6-8ba1-66d010863f18/content> (дата звернення: 10.03.2026).
4. Серебрянська І. М. «Основи академічного письма» у вищих навчальних закладах: міждисциплінарний підхід. *Освітологічний дискурс*. 2021. № 1(32). С. 87–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2021_1_8 (дата звернення: 10.03.2026).
5. Тодорова І. С. Психологічні чинники толерантності здобувачів до академічної недоброчесності. *Психологія і особистість*. 2019. № 2. С. 116–31. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2019.2.177352>
6. Шестакова С. О. Вплив штучного інтелекту на розвиток стилістичної унікальності в академічному письмі. *Академічні візії*. Львів, 2024. № 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14079001>

7. Aulia L., Rizal D. Analysis of Students Difficulty in Essay Writing Course. *Journal of English Education Forum (JEEF)*. 2024. Vol. 4, № 4. P. 224–227. DOI: <https://doi.org/10.29303/jeeef.v4i4.805>
8. Hadizadeh A., Kanik M. Undergraduate Students' Conceptions of Academic Writing at the Intersection of English Medium Instruction and the Digital Age. *European Journal of Education*. 2025. Vol. 60, № 3. DOI: <https://doi.org/10.1111/ejed.70162>
9. Hurko O., Novikova O. Academic writing for higher education students in the context of digitalization: challenges and prospects. *Вісник науки та освіти*. 2025. № 4 (34). С. 92–105. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-92-104](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-92-104)
10. Wangchuk N. Academic writing: challenges and way forward a perspective from undergraduate students. *Journal of English Language and Literature*. 2023. Vol. 10, №. 2. P. 16–26. DOI: <https://doi.org/10.54513/joell.2023.10202>

REFERENCES

1. Ivanova, I. I., Borovyk, T. M. (2025) Formuvannia navychok akademichnoho pysma: praktychnyi pohliad na tradytsiini ta ShI-intehrovani vpravy i zavdannya [Developing academic writing skills: a practical view on traditional and AI-integrated exercises and tasks]. *Inozemni movy*, no. 1, pp. 45–54. DOI: <http://doi.org/10.32589/1817-8510.2025.1.339977>
 2. Kozolup, M. S., Komar, R. I. (2020) Navchannia akademichnoho pysma u vyshchii shkoli: teoretyko-metodolohichni zasady [Teaching academic writing in higher education: theoretical and methodological foundations]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, no. 29 (2), pp. 220–225. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/29.209471>
 3. Oliinyk, I. V. (2021) Pidvyshchennia kultury naukovoï movy yak vazhlyvyi aspekt formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti u maibutnikh doktoriv filosofii [Improving the culture of scientific language as an important aspect of developing research competence in future PhD students]. *Osvita ta pedahohichna nauka*, no. 1 (176), pp. 63–71. Available at: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3860b19b-dd59-49e6-8ba1-66d010863f18/content> (accessed 10 March 2026).
 4. Serebrianska, I. M. (2021) “Osnovy akademichnoho pysma” u vyshchyykh navchalnykh zakladakh: mizhdystyplinarnyi pidkhid [“Fundamentals of academic writing” in higher education institutions: an interdisciplinary approach]. *Osvitolohichnyy dyskurs*, no. 1 (32), pp. 87–100. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2021_1_8 (accessed 10 March 2026).
 5. Todorova, I. S. (2019) Psykholohichni chynnyky tolerantnosti studentiv do akademichnoi nedobrochesnosti [Psychological factors of students' tolerance to academic dishonesty]. *Psykhohohiia i osobystist*, no. 2, pp. 116–131. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2019.2.177352>
 6. Shestakova, S. O. (2024) Vplyv shtuchnoho intelektu na rozvytok stylistychnoi unikalnosti v akademichnomu pysmi [The impact of artificial intelligence on the development of stylistic uniqueness in academic writing]. *Akademichni vizii*, Lviv, no. 37. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14079001>
 7. Aulia, L., Rizal, D. (2024) Analysis of students' difficulty in essay writing course. *Journal of English Education Forum (JEEF)*, vol. 4, no. 4, pp. 224–227. DOI: <https://doi.org/10.29303/jeeef.v4i4.805>
 8. Hadizadeh, A., Kanik, M. (2025) Undergraduate students' conceptions of academic writing at the intersection of English medium instruction and the digital age. *European Journal of Education*, vol. 60, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.1111/ejed.70162>
 9. Hurko, O., Novikova, O. (2025) Academic writing for higher education students in the context of digitalization: challenges and prospects. *Visnyk nauky ta osvity*, no. 4 (34), pp. 92–105. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-92-104](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-92-104)
 10. Wangchuk, N. (2023) Academic writing: challenges and way forward – a perspective from undergraduate students. *Journal of English Language and Literature*, vol. 10, no. 2, pp. 16–26. DOI: <https://doi.org/10.54513/joell.2023.10202>
-

V. O. PAVLOV

*Senior Lecturer at the Department of General Theoretical Legal and Social-Humanitarian Disciplines,
Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

E-mail: pavlovvova333@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-3319-9015

S. O. STEZHKO

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Head of the Department of Ukrainian Language,

State University of Information and Communication Technologies;

*Associate Professor at the Department of General Theoretical Legal and Social-Humanitarian Disciplines,
Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

E-mail: svitlinka@ukr.net

https://orcid.org/0000-0003-3716-6541

**ACADEMIC WRITING AS A TOOL FOR FORMING
INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS**

The study of the peculiarities of academic writing should be based on current problems of current research, especially in the context of the development of individual intelligence and academic integrity. The article outlines the role of academic writing as an effective tool for developing intercultural communicative competence of educational students, and identifies the main approaches to its implementation in educational processes. The authors clarify the concept of academic writing as a tool of intercultural communication; systematize the key components of intercultural communicative competence, which are formed through academic writing and aim to advance the educational model of integrated learning between Ukrainian and foreign countries through academic writing as a complete platform. The subject of our research was academic writing as a resource and as a tool for developing intercultural communicative competence of educational students.

It has been established that the traditions of academic writing differ from the English scientific discourse, which is characterized by clear structure of the text, argumentation, and debatable positions. A model of integration of the course of academic writing with English has been proposed and the authors of the research propose to implement it on the basis of equal, communicative, text-centric and reflective principles, a step-by-step organization of the initial process, orientation towards practical activity, development of skills in interpreting foreign discourse, development of genre models and development of academic integrity will ensure increased quality of students' written products.

In the course of the investigation, the authors suggest that among the important skills that need to be developed in the process of the advanced discipline «Academic Writing» is the development of a strategy for interpreting someone else's discourse, interpretation, correctness of quotation. The integration itself, prior to writing an academic letter, stands as an effective tool for preparing a competitive speaker, ready for full participation in the international scientific discourse.

Key words: academic environment, authenticity of academic writing, Ukrainian language, English language, structure of academic texts, methodological model, international academic community.

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 811.111'27:316.752]:070

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.6>

О. А. СВІТЛІКОВСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: helena.svitlikovska@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-0648-8310>

ДИНАМІКА АКСІОЛОГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ БРИТАНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ДЗЕРКАЛІ МАСМЕДІА ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті досліджено динаміку аксіологічних пріоритетів британського суспільства у ХХІ столітті кризь призму масмедійного дискурсу. Актуальність роботи зумовлена трансформаціями лінгвокультурного простору під впливом глобалізації, цифровізації та сучасних соціально-політичних викликів, що істотно впливають на систему ціннісних орієнтацій. Особливу увагу приділено суперечності між відносною стабільністю традиційних британських цінностей як ядра національної ідентичності та їх динамічною переінтерпретацією у сучасних медіатекстах і цифрових комунікаціях.

У роботі визначено корпус ключових лінгвокультурних концептів британської аксіосфери (*privacy, fairness, common sense, resilience, tradition, tolerance*) та проаналізовано їх мовну репрезентацію в англomовному масмедійному дискурсі різних жанрів. Встановлено, що під впливом сучасних кризових процесів зазначені цінності зазнають суттєвих аксіологічних зсувів: від індивідуально орієнтованих до соціально детермінованих та колективно значущих. Зокрема, *privacy* трансформується у компроміс між приватністю та прозорістю, *fairness* – у площину соціальної справедливості, *resilience* – у категорію емоційної гнучкості, а *tolerance* – у концепт інклюзивності як обов'язкової соціальної норми.

Проаналізовано мовні засоби, за допомогою яких медіа здійснюють переосмислення цінностей, зокрема метафори, оцінну лексику, ідіоми, контекстуальні опозиції та нарративні стратегії. Доведено, що масмедіа виступають не лише відображенням соціальних змін, а й активним інструментом конструювання нової аксіологічної реальності та формування суспільних норм. Узагальнено, що сучасна британська аксіосфера характеризується децентралізацією, гнучкістю та переорієнтацією на принципи соціальної взаємодії, інклюзивності та адаптивності як базових характеристик сучасного суспільства.

Ключові слова: аксіологічні пріоритети, масмедійний дискурс, британське суспільство, лінгвокультурні цінності, ціннісні трансформації, цифровізація медіа, національна ідентичність.

Поставлення проблеми. У ХХІ столітті масмедіа стали ключовим фактором формування суспільної свідомості. В умовах глобалізації, цифровізації та соціальних трансформацій відбувається зміна ціннісних орієнтирів, що особливо помітно у розвинених демократичних суспільствах, зокрема у Великій Британії. Масмедіа як «четверта влада» відіграють важливу роль у поширенні та інтерпретації соціальних норм і цінностей [Іванов : 5]. У сучасному лінгвокультурному просторі спостерігається трансформація базових ціннісних орієнтирів британського соціуму. Традиційні цінності (*privacy, fair play, emotional restraint*), що десятиліттями формували британську ідентичність, під впливом динамічного медіадискурсу ХХІ століття зазнають переосмислення, деактуалізації або набувають нових аксіологічних значень.

Відтак, постає необхідність розв'язання суперечності між стабільним характером лінгвокультурних цінностей як ядра британської культури та їх високою динамічністю у масмедійних текстах. Залишаться не достатньо з'ясованим питання інтерпретації цих цінностей в умовах сучасних криз (соціальних, політичних, культурних), а також питання зміни оцінного компонента ключових британських концептів у сучасному масмедійному дискурсі. Адже більшість наявних досліджень спираються саме на класичні канони британської культури. Натомість мовна репрезентація динамічних змін у цінностях британців відображається саме в масмедійному просторі та потребу комплексного лінгвістичного аналізу, в чому і полягає **актуальність дослідження.**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукового ландшафту останнього

десятиліття свідчить про стійкий інтерес лінгвістів до аксіологічного виміру масмедійного дискурсу. Дослідження британських лінгвокультурних цінностей у XXI столітті еволюціонували від статичного опису культурних констант до аналізу їхньої динаміки в умовах цифрової трансформації та соціально-політичних викликів. Теоретичне підґрунтя для вивчення цінностей у мові закладено у працях таких українських учених, як О. Селіванова, яка розглядає когнітивно-дискурсивну природу смислоутворення [Селіванова], та Ф. Бацевич, чий роботи в галузі лінгвофілософії дозволяють глибше зрозуміти механізми функціонування культурних кодів [Бацевич]. Вагомий внесок у дослідження англomовного дискурсу та цінностей зробили Т. Пахомова та Н. Венжинович, які фокусуються на вербалізації оцінних суджень та трансформації концептів у сучасному медіапросторі [Пахомова; Венжинович]. Особливої ваги набувають роботи західних дослідників, присвячені «британськості» (*Britishness*) та національній ідентичності. Праці А. Вежбицької залишаються фундаментальними для розуміння ключових англійських концептів через призму «природної семантичної метамови» [Вежбицька]. У той же час, сучасні дослідники, такі як J. Рахман та К. Фох, аналізують неписані правила британської поведінки та їх відображення в публічному дискурсі, вказуючи на адаптацію традиційного стриманості до нових реалій [Фох; Рахман].

Новітні розвідки зосереджені на впливі глобальних криз (*Brexit*, цифровізація, зміна політичних еліт) на аксіологічну карту Британії. Західні науковці досліджують феномен «цифрової ідентичності» та зміну етичних пріоритетів у медіатекстах, де традиційні цінності часто піддаються деконструкції або іронічному переосмисленню [Spruce]. Важливий сегмент сучасних розвідок становлять праці західних учених, які застосовують інструментарій корпусно-орієнтованого аналізу дискурсу. Зокрема, професор Пол Бейкер у своїх останніх дослідженнях аналізує зміну мовних преравенцій у британській пресі, вказуючи на поступову відмову від традиційної британської «дистанційованості» на користь більш експресивних та іноді поляризованих оцінних стратегій [Baker]. Його вклад полягає у доведенні

того, що медіа не просто віддзеркалюють цінності, а активно конструюють нові норми через частотність вживання певних лексем.

Питання лінгвістичної репрезентації гендерних та соціальних цінностей у британському медіапросторі ґрунтовно розглядає Дебора Камерон). У своїй праці “*Language, Sexism and Misogyny*” вона досліджує, як через мовні засоби в сучасних медіа переосмислюються поняття поваги, авторитету та ієрархії, що є ключовими для британської аксіосфери [Cameron].

Окремої уваги заслуговують роботи Девіда Кристала, який у своїх публікаціях звертається до впливу цифрового етикету на лінгвокультурну ідентичність. Він зазначає, що «цифрова британськість» стає менш формальною, що веде до трансформації традиційних цінностей ввічливості та стриманості в онлайн-сегменті масмедіа [Crystal : 87].

Франсіско Юс представив теорію кіберпрагматики, яка дозволяє інтерпретувати аксіологічні зсуви в британському сегменті соціальних мереж. Він акцентує на тому, як контекстуальні зміни в інтернеті змушують британців адаптувати свої культурні коди (такі як іронія та сарказм) до нових форматів медіакомунікації [Yus : 214].

Метою статті є виявлення та систематизація динамічних змін у системі британських лінгвокультурних цінностей, а також з’ясування особливостей їхньої аксіологічної інтерпретації в англomовному масмедійному дискурсі першої чверті XXI століття.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв’язання таких завдань:

1. Окреслити корпус ключових лінгвокультурних концептів, що становлять ядро сучасної британської аксіосфери.
2. Проаналізувати мовні засоби (метафори, оцінну лексику, фразеологізми), за допомогою яких медіа реконструюють або трансформують традиційні британські цінності.
3. Позначити вектори аксіологічних зсувів у медіатекстах, спричинених актуальними соціально-політичними викликами останніх років.

Результати та дискусії. Аналіз сучасного британського масмедійного дискурсу дозволяє стверджувати, що аксіологічна картина світу Великої Британії перебуває у стані активної перебудови. Основним

майданчиком для цієї трансформації виступають тексти видань *The Guardian*, *The Independent*, *The Times*, де традиційні лінгвокультурні коди стикаються з новими глобальними викликами.

British National Corpus дозволяє виділити традиційні вербалізатори британських цінностей, що залишаються фундаментом ідентичності, проте в медіадискурсі набувають нових інтерпретаційних відтінків:

Privacy традиційно сприймається як право на закритість, автономію, відстороненість та фізичну/інформаційну недоторканність (“*My house is my castle*”). У британському контексті це не просто «самотність», а вияв поваги до особистих кордонів. Проте в сучасному масмедійному дискурсі спостерігається криза концепту: *Privacy* дедалі частіше вступає в конфлікт із цінністю *Transparency* (прозорості) та *Public Interest* (суспільного інтересу), особливо у зв’язку з цифровізацією та діяльністю публічних осіб.

“*The era of absolute privacy for those in the public eye is over. We are witnessing a shift where the traditional ‘right to be left alone’ is increasingly outweighed by the moral imperative of transparency and the audience’s demand for authenticity*” [The Times 2025a]. Автор використовує дієслово “*outweighed*” (переважати), що прямо вказує на зміну ваги цінностей у суспільній свідомості. Традиційне право «бути залишеним у спокої» (*right to be left alone*) програє новим цінностям. Введення терміна “*moral imperative*” (моральний імператив) стосовно прозорості перетворює відсутність приватності з порушення норми на нову етичну норму. Ключовою стає лекема *Authenticity* (автентичність). Медіа нав’язують думку, що справжня приватність заважає «щирості», яка є більш затребуваною в сучасному медіапросторі.

Так, концепт *Privacy* в британських медіа ХХІ століття трансформується з «безумовного права» на «крихкий компроміс», який людина змушена постійно виправдовувати перед суспільством.

Fairness (Справедливість/Чесність) – базова цінність, що корелює з національною ідеєю “*Fair Play*”. Сьогодні її аксіологічний вектор зміщується від суто процедурної чесності до соціальної справедливості (*Social Justice*).

Традиційне розуміння британської «чесної гри» (*fairness*), яке раніше фокусувалося на індивідуальному дотриманні правил, у сучасному дискурсі набуває виразного соціального забарвлення. Медіа інтерпретують цю цінність через призму системної інклюзивності. “*The British sense of fairness is being stress-tested by a growing divide. We need a new social contract that isn’t just about ‘playing by the rules’, but about ensuring the rules are inclusive for a modern, diverse Britain*” [The Guardian].

У наведеному фрагменті спостерігається деконструкція ідіоми “*playing by the rules*”, яка традиційно маркувала консервативну стабільність. Використання прикметника “*inclusive*” як ціннісного орієнтира свідчить про зміщення акценту з формального дотримання процедур на етичний результат. Поняття *Fairness* тут розширюється, інтегруючи цінності солідарності та соціальної адаптивності.

Common Sense (Здоровий глузд) займає особливе місце в британській аксіосфері, виступаючи свого роду національною філософією. Термін відображає британський прагматизм, недовіру до абстрактних теорій та опору на практичний досвід. Для британської лінгвокультури *Common Sense* – це не просто когнітивна здатність, а етична норма. Це неписаний кодекс, який дозволяє приймати правильні рішення без опори на складні інструкції чи ідеології. У медіадискурсі цей концепт часто використовується як аксіологічний фільтр: те, що відповідає «здоровому глузду», маркується як позитивне і «британське», а те, що ні – як чужорідне, бюрократичне або радикальне.

“*What the British public demands is not a grand ideological overhaul, but a return to good old-fashioned common sense. We need pragmatic solutions to migration and the economy that reflect the lived reality of ordinary people rather than the abstract theories of Westminster elites*” [The Daily Telegraph].

Автор вибудовує чітку дихотомію: “*common sense*” протиставляється “*abstract theories*” та “*grand ideological overhaul*”. Це підкріплює цінність прагматизму як фундаментальної британської риси. Епітети “*good old-fashioned*” надають концепту ностальгічного та позитивного відтінку, апелюючи до британської розсудливості. Вираз “*lived reality of ordinary people*”

маркує *Common Sense* як цінність, що належить народу, на противагу елітам. Це перетворює лінгвістичну одиницю на інструмент політичної легітимізації.

У сучасних медіа XXI століття концепт *Common Sense* виступає захисним механізмом традиційної ідентичності. Він інтерпретується як вища форма мудрості, що стоїть над політичними суперечками.

Resilience (Стійкість) є однією із найдинамічних цінностей у британському лінгвокультурному просторі, та дозволяє побачити, як змінюється національний ідеал. Історично лексема *Resilience* у британців асоціювалася з метафорою “*stiff upper lip*” – здатністю зберігати самовладання та не виказувати емоцій перед обличчям негараздів (особливо в часи Другої світової війни). Проте в дискурсі 2020-х років цей концепт пройшов через радикальну психологізацію. Сьогодні стійкість у медіа інтерпретується не як «терпіння кризь зуби», а як “*mental wellbeing*” (психологічне благополуччя) та здатність до відновлення через визнання власних слабкостей.

“*True British resilience in the post-pandemic era has moved beyond the stoic silence of the past. It is now defined by ‘emotional agility’ – the courage to acknowledge our shared vulnerability and the strength to rebuild our communities with empathy at the core*” [The Times 2025b].

Автор використовує термін “*emotional agility*” (емоційна гнучкість) як нову позитивну норму, протиставляючи її “*stoic silence of the past*” (стоїчному мовчанню минулого). Минулий ідеал маркується як застарілий. Поняття “*vulnerability*” (вразливість), яке раніше мало негативну конотацію, тепер поєднується з іменником “*courage*” (мужність). Це створює новий аксіологічний зв'язок: «визнати вразливість = проявити мужність». Стійкість переноситься з індивідуального рівня на рівень громади (“*rebuild our communities*”), а головним інструментом її досягнення проголошується *empathy* (емпатія).

Так, цінність *Resilience* трансформувалася з фізично-вольової категорії у емоційно-соціальну. У сучасному британському медіадискурсі стійким вважається той, хто вміє адаптуватися та співчувати, а не той, хто просто мовчить і терпить.

Tradition (Традиція): Трансформується у формат *Evolutionary Tradition* – здатність інституцій (зокрема Монархії) змінюватися, зберігаючи зовнішню форму. Зміна монарха стала катализатором переосмислення цінності спадковості. У британській пресі спостерігається поєднання лексики консерватизму з лексикою модернізації, що створює новий тип аксіологічного синтезу. “*The Monarchy must master the art of ‘evolutionary tradition’*. *It remains the anchor of British identity while reflecting the values of a nation that is younger and less deferential*” [The Daily Telegraph]. Оксюморонне сполучення “*evolutionary tradition*” є ключовим для розуміння сучасної британської аксіології. Метафора “*anchor*” (якір) підтверджує стабільність ціннісної бази, тоді як порівняльний ступінь “*less deferential*” сигналізує про зниження значущості ієрархічності та зростання цінності егалітаризму.

Tolerance (Толерантність): Еволюціонує у ширший концепт *Inclusion* (Інклюзивність), який стає обов'язковим аксіологічним маркером будь-якого публічного повідомлення. Традиційно британська толерантність базувалася на ідеї “*live and let live*” (живи сам і давай жити іншим) і була тісно пов'язана з повагою до приватності (*privacy*). Проте в дискурсі XXI століття концепт зазнає реаксіологізації: він зміщується від простої відсутності конфлікту до обов'язкового визнання та активної підтримки різноманіття. Сьогодні *Tolerance* у британських медіа часто функціонує не як окрема одиниця, а як частина аксіологічного триади: *Tolerance – Diversity – Inclusion*. “*Modern British tolerance is no longer a quiet nod of indifference. It has evolved into a robust commitment to pluralism, where we don't just tolerate our differences but actively embrace them as the primary strength of our national identity*” [The Guardian]. Автор прямо заявляє, що толерантність – це більше не “*quiet nod of indifference*” (тихий кивок байдужості). Слово *indifference* (байдужість) тут маркується негативно, як застаріла форма «пасивної» толерантності. Застосування прикметника “*robust*” (міцний, надійний) у сполученні з “*commitment*” (зобов'язання) переводить концепт із площини особистого ставлення в площину громадянського обов'язку.

Висновки. Дослідження підтвердило, що британська аксіосфера перебуває у стані

активної перебудови. Традиційні лінгвокультурні константи не зникають, проте зазнають суттєвої реаксіологізації. Основним вектором змін є перехід від індивідуалістичних та ізоляціоністських установок до цінностей соціальної відповідальності, інклюзивності та прозорості.

Аналіз ключових концептів виявив глибокі змістовні зсуви. З'ясовано, що сучасні британські мас-медіа відходять від традиційної стратегії стриманості (*understatement*). Використання

експресивної оцінної лексики та метафоричних моделей свідчить про інтенсифікацію аксіологічного впливу на аудиторію з метою закріплення нових етичних норм.

Спостерігається також перехід від пасивної толерантності до активної емпатії. У сучасному дискурсі бути британцем означає демонструвати соціальну активність, готовність до діалогу та здатність адаптувати традиційні цінності до викликів цифрової та пост-брекзитівської ери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Духовна синергетика мови: нариси з лінгвофілософії : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 192 с.
2. Венжинович Н. Ф. Лінгвокультурологія : навч. посіб. Ужгород : Ред.-вид. відділ УжНУ «Говерла», 2021. 180 с.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; За науковою редакцією В. В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси, 2013. 352 с.
4. Пахомова Т. В. Англомовний мас-медійний дискурс: аксіологічний аспект : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2010. 320 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
6. Baker P. Using Corpora to Analyse Discourse. 2nd ed. London : Bloomsbury Academic, 2023. 272 p.
7. Cameron D. Language, Sexism and Misogyny. London : Routledge, 2023. 240 p.
8. Crystal D. A Word for All Seasons. Oxford : Bodleian Library Publishing, 2025. 256 p.
9. Fox K. Watching the English: The Hidden Rules of English Behaviour. Revised ed. London : Hodder & Stoughton, 2014. 592 p.
10. Spruce L. The Evolution of British Identity in Digital Media. *Journal of Cultural Studies*. 2024. Vol. 12, No. 2. P. 45–62.
11. Wierzbicka A. English: Meaning and Culture. Oxford : Oxford University Press, 2006. 352 p.
12. Yus F. Cyberpragmatics: Internet-mediated communication in context. 3rd ed. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2022. 412 p.

ДЖЕРЕЛА

1. British National Corpus (BNC) : official website. URL: <https://www.natcorp.ox.ac.uk/> (дата звернення: 20.04.2026).
2. The Guardian. The new social contract for a modern Britain. 2024. URL: <https://www.theguardian.com> (дата звернення: 22.04.2026).
3. The Independent. Beyond the stiff upper lip: resilience in the 2020s. 2025. URL: <https://www.independent.co.uk> (дата звернення: 22.04.2026).
4. The Daily Telegraph. Why common sense is the ultimate British virtue. 2025. URL: <https://www.telegraph.co.uk> (дата звернення: 22.04.2026).
5. The Times. The porous walls of British privacy. 2025. URL: <https://www.thetimes.co.uk> (дата звернення: 26.04.2026).
6. The Times. The rewoven fabric of our society. 2025. URL: <https://www.thetimes.co.uk> (дата звернення: 26.04.2026).

REFERENCES

1. Batsevych, F. S. (2011). *Dukhovna synerhetyka movy: narysy z linhvofilosofii* [Spiritual synergetics of language: essays on linguophilosophy: monograph]. Lviv, Ukraine: Ivan Franko National University of Lviv.
2. Venzhynovych, N. F. (2021). *Linhvokulturolohiia* [Linguoculturology: study guide]. Uzhhorod, Ukraine: Uzhhorod National University "Hoverla".
3. Ivanov, V. F., & Volosheniuk, O. V. (Eds.). (2013). *Mediaosvita ta mediahramotnist: pidruchnyk* [Media education and media literacy: textbook] (V. V. Rizun, Sci. Ed.). Kyiv, Ukraine: Central Press Free.
4. Pakhomova, T. V. (2010). *Anhlovnyi mas-mediiinyi dyskurs: aksiolohichnyi aspekt* [English-language mass media discourse: axiological aspect: monograph]. Zaporizhzhia, Ukraine: CPU.
5. Selivanova, O. O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy* [Modern linguistics: directions and problems: textbook]. Poltava, Ukraine: Dovkillia-K.
6. Baker P. Using Corpora to Analyse Discourse. 2nd ed. London : Bloomsbury Academic, 2023. 272 p.

7. Cameron, D. (2023). *Language, sexism and misogyny*. London, England: Routledge.
8. Crystal, D. (2025). *A word for all seasons*. Oxford, England: Bodleian Library Publishing.
9. Fox, K. (2014). *Watching the English: The hidden rules of English behaviour* (Revised ed.). London, England: Hodder & Stoughton.
10. Spruce, L. (2024). The evolution of British identity in digital media. *Journal of Cultural Studies*, 12(2), 45–62.
11. Wierzbicka, A. (2006). *English: Meaning and culture*. Oxford, England: Oxford University Press.
12. Yus, F. (2022). *Cyberpragmatics: Internet-mediated communication in context* (3rd ed.). Amsterdam, Netherlands: John Benjamins Publishing Company.

SOURCES

1. British National Corpus (BNC). (2026). *Official website*. Retrieved from <https://www.natcorp.ox.ac.uk/>
2. The Guardian. (2024). *The new social contract for a modern Britain*. Retrieved from <https://www.theguardian.com>
3. The Independent. (2025). *Beyond the stiff upper lip: resilience in the 2020s*. Retrieved from <https://www.independent.co.uk>
4. The Daily Telegraph. (2025). *Why common sense is the ultimate British virtue*. Retrieved from <https://www.telegraph.co.uk>
5. The Times. (2025a). *The porous walls of British privacy*. Retrieved from <https://www.thetimes.co.uk>
6. The Times. (2025b). *The rewoven fabric of our society*. Retrieved from <https://www.thetimes.co.uk>

O. A. SVITLIKOVSKA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for the Humanities,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: helena.svitlikovska@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0003-0648-8310>*

DYNAMICS OF AXIOLOGICAL PRIORITIES OF BRITISH SOCIETY IN THE MIRROR OF 21ST CENTURY MASS MEDIA

The article examines the dynamics of axiological priorities of British society in the 21st century through the prism of media discourse. The relevance of the study is determined by the transformations of the linguocultural space under the influence of globalization, digitalization, and contemporary socio-political challenges, which significantly affect the system of value orientations. Particular attention is paid to the contradiction between the relative stability of traditional British values as the core of national identity and their dynamic reinterpretation in modern media texts and digital communication.

The study identifies a set of key linguocultural concepts of the British axiosphere (privacy, fairness, common sense, resilience, tradition, tolerance) and analyzes their linguistic representation in English-language media discourse across different genres. It has been established that under the influence of contemporary crisis processes, these values undergo significant axiological shifts from individually oriented to socially determined and collectively significant ones. In particular, privacy is transformed into a compromise between privacy and transparency, fairness into the domain of social justice, resilience into the category of emotional flexibility, and tolerance into the concept of inclusiveness as an obligatory social norm.

The linguistic means through which the media reinterpret values are analyzed, including metaphors, evaluative vocabulary, idioms, contextual oppositions, and narrative strategies. It is proved that mass media function not only as a reflection of social changes but also as an active instrument for constructing a new axiological reality and shaping social norms. It is generalized that the modern British axiosphere is characterized by decentralization, flexibility, and a shift toward the principles of social interaction, inclusiveness, and adaptability as core features of contemporary society.

Key words: axiological priorities, media discourse, British society, linguocultural values, value transformations, media digitalization, national identity.

Дата першого надходження статті до видання: 25.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

РОМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

УДК 81'25:81'373.612.2

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.7>

В. А. МОЙСЮК

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри французької філології та перекладу,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

Електронна пошта: v.moisiuk@chnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-2732-3817>

Т. О. КРАПИВКА

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти кафедри французької філології та перекладу,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

Електронна пошта: krapivka.tetiana@chnu.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0002-7321-0300>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У МЮЗИКЛІ «MOLIÈRE, L'OPÉRA URBAIN»

Стаття присвячена аналізу особливостей перекладу метафоричної лексики у пісенних текстах французького мюзиклу «*Molière, l'opéra urbain*» (2022) шляхом зіставлення людського та машинного перекладу українською мовою. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком систем нейронного машинного перекладу та необхідністю критичного осмислення їхніх можливостей і обмежень у роботі з художніми та пісенними текстами, що характеризуються високою метафоричною насиченістю. Мюзикл як жанр є особливим типом креолізованого дискурсу, в якому вербальний, музичний і ритмічний компоненти утворюють нерозривну єдність, що суттєво ускладнює процес перекладу й підвищує вимоги до перекладача. У дослідженні розглянуто специфіку метафори як перекладознавчої проблеми, визначено типи метафоричних одиниць, виявлених у лібрето мюзиклу, та проаналізовано перекладацькі стратегії їх відтворення. Під час дослідження авторами виокремлено чотири основні типи метафоричних одиниць: соматичні, просторово-географічні, натурфілософські та сенсорно-перцептивні метафори. Зіставний аналіз двох типів перекладу засвідчив принципові відмінності у стратегіях відтворення метафоричної лексики. Встановлено, що машинний переклад переважно вдається до калькування та буквальної передачі образних одиниць, що нерідко призводить до стилістично неприродних і семантично непрозорих формулювань у цільовій мові. Натомість людський переклад послідовно орієнтується на передачу образного змісту та художнього ефекту оригіналу, застосовуючи функціональний переклад, перекодування образу та поетичну адаптацію. Проведений аналіз підтверджує, що, незважаючи на значний технологічний поступ у сфері нейронного машинного перекладу, людський перекладач залишається незамінним при роботі з образно насиченими поетичними й пісенними текстами.

Ключові слова: пісенний дискурс, мюзикл, метафора, людський переклад, машинний переклад, перекладацька стратегія.

Поставлення проблеми. Розвиток технологій нейронного машинного перекладу (далі – МП) докорінно змінив підходи до перекладацької діяльності, актуалізувавши співвідношення автоматизованого та людського перекладу. Сучасні системи МП, зокрема DeepL, Google Translate та GPT-моделі, демонструють помітний прогрес у відтворенні загальноживаних текстів, забезпечуючи високий рівень граматичної коректності та лексичної

відповідності. Проте їхня здатність адекватно передавати складні стилістичні й семантичні явища, зокрема метафоричну лексику, багатозначність і культурно зумовлені образи, залишається дискусійною проблемою сучасного перекладознавства.

Особливу складність у цьому контексті становлять пісенні тексти мюзиклів як різновид креолізованого художнього дискурсу, у якому вербальний компонент поєднується з музичною

та ритмічною організацією. Метафори, образні вислови та фразеологічні конструкції в таких текстах виконують ключову художньо-естетичну функцію, формуючи емоційний вплив і смислово багатшаровість. Їх переклад потребує не лише лінгвістичної точності, а й урахування прагматичних, стилістичних і культурних чинників.

Французький мюзикл «Molière, l'opéra urbain» є показовим матеріалом для такого дослідження, оскільки його лібрето поєднує елементи поетичної образності, розмовного мовлення та сучасного урбаністичного дискурсу. Поєднання високого стилю з елементами сленгу, а також активне використання метафоричних і фразеологічних одиниць зумовлюють значні труднощі перекладу та створюють підґрунтя для зіставного аналізу можливостей людського і машинного перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика перекладу метафори є однією з центральних у сучасному перекладознавстві. Когнітивний підхід до розуміння метафори, розроблений Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, трактує її не як суто риторичний прийом, а як фундаментальний механізм концептуалізації дійсності [Lakoff, Johnson 2003]. Це зумовлює особливу складність перекладу метафоричних одиниць, оскільки вони несуть не лише образний, а й концептуальний зміст, який часто має культурно специфічний характер.

Дослідники пісенного перекладу наголошують на множинності вимог до перекладача: необхідності узгодження семантики, рими та вимовності [Franzon 2021]. С. Лоу в своїй пентатлонній моделі пісенного перекладу виокремлює п'ять ключових критеріїв: співаність, семантичну точність, природність, ритм і риму [Low 2022]. С. Радецька та О. Мілова зазначають, що метафора є важливим засобом прагматичного впливу на реципієнта, що зумовлює необхідність її адекватного відтворення у перекладі [Radetska, Milova 2025]. У контексті перекладу французьких мюзиклів ці вимоги набувають особливої значущості через високу метафоричну насиченість жанру.

Щодо МП метафор, численні дослідження виявляють його схильність до буквальної передачі образних одиниць. Так, Є. Дегтярьова, Л. Бондар та А. Менчук у своєму аналізі

адекватності МП художніх текстів фіксують суттєві труднощі сучасних систем у відтворенні образності та стилістичних особливостей [Дегтярьова, Бондар, Менчук 2024]. Незважаючи на значний прогрес сучасних моделей, зокрема GPT-4, у роботі з художнім текстом, помітний розрив між МП і людським перекладом (далі – ЛП) зберігається насамперед у сфері метафоричного та образного мовлення.

Мета статті полягає у виявленні особливостей перекладу метафоричної лексики в пісенних текстах мюзиклу «Molière, l'opéra urbain» шляхом зіставлення людського та машинного перекладу українською мовою, а також у визначенні типових перекладацьких стратегій і встановленні чинників, що зумовлюють їх вибір.

Результати та дискусії. Французький мюзикл «Molière, l'opéra urbain» (2022) є сучасною музично-театральною постановкою, що інтерпретує біографію Жана-Батіста Мольєра крізь призму сучасних культурних кодів і поєднує її з актуальними темами самопізнання, творчості та свободи. Лібрето мюзиклу вирізняється особливою метафоричністю: автори активно використовують соматичні метафори, просторові образи, концептуальні метафори пізнання та трансформації, які у сукупності формують складний багаторівневий образний простір твору. Метафоричні одиниці виконують не лише естетичну, а й когнітивну функцію, репрезентуючи внутрішній світ персонажів та структуруючи їхній досвід. Саме висока концентрація метафоричних одиниць у пісенних текстах зумовлює доцільність їхнього цілеспрямованого відбору для перекладознавчого аналізу.

З огляду на обмежений обсяг статті у дослідженні зосереджено увагу на найбільш репрезентативних піснях, які характеризуються високою концентрацією метафоричної лексики, а саме: «*Rêver, j'en ai l'habitude*» (метафори мрії та внутрішнього стану), «*On se moque*» (соціальна оцінка, іронія, образність), «*A quoi ça rime*» (філософські метафори, абстракції), «*C'est la vie qui m'a fait*» (концептуальні метафори життя), «*T'aimer est une galère*» (метафори кохання). Такий відбір матеріалу дозволяє охопити різні типи метафоричних моделей і забезпечує достатню повноту аналізу. Зіставлення ЛП, опублікованого на платформі

LyricsTranslate, та МП, виконаного за допомогою ChatGPT, виявить характерні закономірності й перекладацькі стратегії відтворення метафоричної лексики.

З метою систематизації матеріалу метафоричні одиниці було класифіковано за їх семантичними та когнітивними ознаками. У досліджуваних піснях виокремлено чотири основні типи: просторово-географічні, соматичні, натурфілософські та сенсорно-перцептивні метафори, які пропонуємо розглянути окремо.

Найбільш поширеним типом у досліджених піснях є **просторово-географічні метафори** (8 од. – 38,1 %), які використовують географічні та просторові концепти (широти, горизонти, землі тощо) для позначення емоційних станів, меж свободи та характеру буття. Хоча просторові образи є менш ідіоматично обмеженими, ніж соматичні, їхнє буквальне відтворення в перекладі нерідко призводить до втрати переносного значення, перетворюючи метафору на географічну констатацію. Показовим є такий приклад: в оригінальному тексті метафора *Vivre sous d'autres latitudes* базується на образі *latitudes* «широти», який позначає не географічне поняття, а інший спосіб існування, іншу форму свободи буття, інший простір досвіду. У ЛП застосовано стратегію функціонального перекладу, завдяки якій перекладач трансформує географічний образ у метафору подолання меж, зберігаючи ідею виходу за межі звичного простору існування: *щоб інших меж сягнути*. Отже, змінюється конкретний образ, але зберігається його когнітивне навантаження – концепт розширення меж досвіду. Натомість МП відтворює цей рядок шляхом калькування як *жити під іншими широтами*, що нівелює його метафоричність і не має усталеного переносного значення в українській мові. Результатом є стилістично ускладнений для сприйняття рядок, що потребує від реципієнта додаткових зусиль для інтерпретації та порушує природність сприйняття пісенного тексту.

Друге місце посідають **соматичні метафори** (5 од. – 23,8 %), які апелюють до людського тіла як образного концепту, використовуючи назви частин тіла для вираження внутрішніх станів, почуттів та ідентичності персонажа. Цей тип метафори є особливо культурно специфічним, оскільки тілесні образи в різних мовах

реалізуються через різні ідіоматичні конструкції, що суттєво ускладнює їхнє відтворення в перекладі. Так, метафора *Si j'suis mieux dans ta peau* ґрунтується на образі *peau* «шкіра», яка репрезентує власне «я» та самовідчуття. Відтак, ідіоматичний вираз *être bien dans sa peau* у французькій мові означає «перебувати в гармонії із собою, відчувати внутрішній комфорт і рівновагу». ЛП демонструє метафоричне перекодування: перекладач відмовляється від соматичного образу оригіналу та замінює його абстрактно-рефлексивним виразом, що природно звучить в українській поетичній традиції – *собою бути знов*. Такий спосіб перекладу забезпечує збереження образного та емоційного потенціалу висловлювання. Натомість МП відтворює цей вираз шляхом калькування як *мені краще у власній шкірі*. Попри те, що вираз *у власній шкірі* не є абсолютно чужорідним в українській мові, він значною мірою поступається людському варіанту за рівнем природності та художньої виразності. Буквальне відтворення соматичного образу послаблює ідіоматичність висловлювання, а в контексті пісенного рядка звучить стилістично недоречно.

Натурфілософські метафори (5 од. – 23,8 %) також посідають друге місце поряд із соматичними. Вони ґрунтуються на концептах природи, форми та буття і слугують для вираження філософських і екзистенційних ідей через образи фізичного світу – землі, форми, стихій. Такі метафори виконують функцію смислового посередництва між конкретним природним образом і абстрактним світоглядом персонажа, формуючи особливу поетичну мову самопізнання та самовираження. Показовим є такий приклад: метафора *Ma terre à moi n'est pas ronde* апелює до загальновідомого образу Землі як кулі. Відмова від «круглості» власного світу є натурфілософською метафорою, що позначає нестандартне, унікальне світосприйняття персонажа, його відмову від загальноприйнятих норм і шаблонів мислення. ЛП відтворює цей образ як *світ мій інакшої форми*. Як бачимо, перекладач зберігає ключовий концепт – ідею нестандартності, форми, що не вписується у загальноприйнятну картину світу, водночас здійснюючи узагальнення образу: замість конкретного *не круга* використано вираз *інакшої форми*, що надає рядку більш поетичності.

Натомість МП пропонує варіант *мій світ не круглий*. Формально переклад точний і семантично коректний, проте позбавлений виразного художнього ефекту. Відсутність поетичної адаптації перетворює оригінальну натурфілософську метафору на звичайне констатувальне висловлювання, що зменшує художнє навантаження рядка.

Останнє місце посідають **сенсорно-перцептивні метафори** (3 од. – 14,3 %), які моделюють абстрактні психологічні стани крізь призму чуттєвого досвіду (смак, запах, дотик, відчуття тощо). Такі метафори найяскравіше виявляють творчу інтерпретаційну роль перекладача, адже образи чуттєвого переживання вимагають не копіювання, а функціональної адаптації відповідно до поетичних норм цільової мови. Проаналізуємо такий приклад. Рядок *Je dois m'enivrer d'incertitude* побудований на сенсорно-перцептивній метафорі, де стан сп'яніння осмислюється як спосіб переживання невизначеності. *S'enivrer* «п'янити» позначає стан повного занурення, інтенсивного, майже екстатичного переживання, що дозволяє суб'єкту відкритися невизначеності замість того, щоб боятися її. ЛП здійснює перекодування сенсорного образу: метафора сп'яніння замінюється на метафору смаку, що є не менш сенсорно насиченим образом і зберігає ідею чуттєвого переживання невизначеності – *і смак невідомості відчутти*. У такий спосіб перекладач досягає ефекту функціональної еквівалентності, адаптуючи образ до норм поетичного українського мовлення. Натомість МП відтворює рядок як *мені треба п'янити себе невизначеністю*, що формально точно передає семантику дієслова *s'enivrer*, однак сама конструкція *п'янити себе* є неприродною для української мови. Отже, незважаючи на збереження сенсорного образу, переклад стилістично некоректний: громіздка рефлексивна конструкція порушує ритміку та природність пісенного рядка.

Як бачимо з наведених прикладів, МП переважно відтворює метафоричні одиниці шляхом калькування або буквального перекладу, що забезпечує формальну відповідність оригіналу, проте часто призводить до стилістично неприродних формулювань. ЛП, натомість, використовує варіативні перекладацькі рішення, зокрема функціональний переклад,

перекодування образу та поетичну адаптацію, що дозволяє зберегти образність і природність пісенного тексту.

Примітно, що вибір перекладацької стратегії корелює з типом метафори. Соматичні та сенсорно-перцептивні метафори є найбільш культурно специфічними, тому потребують суттєвіших трансформацій під час перекладу. Просторові метафори менш культурно обмежені, проте функціональна адаптація у більшості випадків виявляється ефективнішою за буквальне відтворення. Натурфілософські метафори частково допускають збереження образної структури оригіналу, проте поетична адаптація, як показує аналіз, підсилює їхній художній ефект.

Варто також зауважити, що якість машинного перекладу суттєво залежить від ступеня ідіоматичності метафори. Так, *ma terre n'est pas ronde* – індивідуально-авторська, менш ідіоматизована метафора, і МП справляється з нею відносно краще, ніж із конвенційною ідіомою *être bien dans sa peau*. Це свідчить про те, що МП-системи краще опрацьовують нові, авторські метафори, тоді як сталі ідіоматичні вирази, що вимагають культурних фонових знань, залишаються проблемними.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що переклад метафоричної лексики пісенних текстів мюзиклу «Molière, l'oréga urbain» характеризується складною взаємодією лексико-семантичних, стилістичних і культурних чинників. Було встановлено, що ефективність перекладу визначається типом метафори, ступенем її ідіоматичності та її функцією у формуванні художнього образу. Зіставний аналіз показав, що ЛП орієнтується на функціонально-семантичну адекватність і забезпечує відтворення образності, емоційної виразності та стилістичної цілісності тексту, тоді як МП тяжіє до формальної відповідності, що обмежує його художній потенціал. Особливо це виявляється у перекладі культурно маркованих та ідіоматичних метафор, де необхідною є трансформація образу, а не його буквальне відтворення.

Отримані результати підтверджують, що переклад образно насичених пісенних текстів залишається сферою, де людська творча компетентність відіграє визначальну роль. Адекватне відтворення метафоричної лексики

передбачає комплексне врахування семантичних, стилістичних, культурних і ритмо-інтонаційних параметрів тексту. МП може слугувати допоміжним інструментом, проте не здатен повноцінно замінити людського перекладача у відтворенні художньої метафори.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у розширенні корпусу аналізованих текстів, зіставленні різних МП-систем між собою, а також у вивченні впливу ритмо-метричних обмежень пісенного перекладу на вибір стратегій відтворення метафоричної лексики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дегтярьова Є. О., Бондар Л. В., Менчук А. І. Адекватність машинного перекладу художніх текстів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2024. № 67. С. 212–216. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.67.47>
2. Franzon J. Choices in Song Translation: Singability in Print, Subtitles and Sung Performance. *The Translator*. 2008. Vol. 14. № 2. P. 373–399. DOI: 10.1080/13556509.2008.10799263
3. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 276 p.
4. Low P. *Translating Song: Lyrics and Texts*. London : Routledge, 2017. 212 p. DOI: 10.7202/1088365ar
5. LyricsTranslate. Molière, l'opéra urbain — Rêver j'en ai l'habitude (переклад українською). 2023. URL: <https://lyricstranslate.com/en/moliere-lopera-urba-ukrainian> (дата звернення: 20.03.2026).
6. OpenAI. ChatGPT (версія GPT-4o). 2024. URL: <https://chatgpt.com> (дата звернення: 20.03.2026).
7. Radetska S., Milova O. (2025) Metaphor as a pragmatic means for stylistic enhancement: cognitive and translation studies perspectives. *Studia Philologica*. № 24. P. 244–253. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2025.2417>

REFERENCES

1. Dehtiarova, Y. O., Bondar, L. V., & Menchuk, A. I. (2024). Adequacy of machine translation of literary texts. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, (67), 212–216. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.67.47>
2. Franzon, J. (2008). Choices in song translation: Singability in print, subtitles and sung performance. *The Translator*, 14(2), 373–399. <https://doi.org/10.1080/13556509.2008.10799263>
3. Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
4. Low, P. (2017). *Translating song: Lyrics and texts*. Routledge. <https://doi.org/10.7202/1088365ar>
5. LyricsTranslate. (2023). *Molière, l'opéra urbain — Rêver j'en ai l'habitude (Ukrainian translation)*. Retrieved March 20, 2026, from <https://lyricstranslate.com/en/moliere-lopera-urba-ukrainian>
6. OpenAI. (2024). *ChatGPT (GPT-4o)*. Retrieved March 20, 2026, from <https://chatgpt.com>
7. Radetska S., Milova O. (2025) Metaphor as a pragmatic means for stylistic enhancement: cognitive and translation studies perspectives. *Studia Philologica*. № 24. P. 244–253. URL: <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2025.2417>

V. A. MOISIUK

*Doctor of Philology, Professor,
Professor at the Department of French Philology and Translation,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine
E-mail: v.moisiuk@chnu.edu.ua
<http://orcid.org/0000-0002-2732-3817>*

T. O. KRAPYVKA

*Master's Student at the Department of French Philology and Translation,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine
E-mail: krapyvka.tetiana@chnu.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0002-7321-0300>*

PECULIARITIES OF TRANSLATING METAPHORICAL LEXIS IN THE MUSICAL «MOLIÈRE, L'OPÉRA URBAIN»

The article focuses on the analysis of the features of translating metaphorical lexis in the song texts of the French musical «Molière, l'opéra urbain» (2022) through a comparison of human and machine translation into Ukrainian.

The relevance of the study is determined by the rapid development of neural machine translation systems and the need for a critical assessment of their capabilities and limitations in handling literary and song texts with a high degree of metaphorical density. The musical as a genre constitutes a specific type of creolized discourse in which verbal, musical, and rhythmic components form an inseparable unity, thereby significantly complicating the translation process and increasing the demands on the translator. The study examines the specificity of metaphor as a translation problem, identifies the types of metaphorical units found in the musical's libretto, and analyzes the translation strategies used to render them. The research identifies four main types of metaphorical units: somatic, spatial-geographical, natural-philosophical, and sensory-perceptual metaphors. A comparative analysis of human and machine translation reveals fundamental differences in the strategies used to render metaphorical lexis. It has been established that machine translation predominantly relies on calquing and literal rendering of figurative units, which often results in stylistically unnatural and semantically opaque formulations in the target language. In contrast, human translation consistently aims to convey the figurative meaning and artistic effect of the original by employing functional translation, image transformation, and poetic adaptation. The analysis confirms that, despite significant technological advances in neural machine translation, the human translator remains indispensable when working with metaphorically rich texts.

Key words: song discourse, musical, metaphor, human translation, machine translation, translation strategy.

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

УДК 81'27:159.942:316.77

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.8>

О. Г. ГУДЗЕНКО

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри психології,

Горлівський інститут іноземних мов

Донбаського державного педагогічного університету, м. Дніпро, Україна

Електронна пошта: o.hudzenko@forlan.org.ua

<https://orcid.org/0000-0003-2028-7697>

ВЕРБАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КОНФЛІКТНОГО ДИСКУРСУ

Стаття присвячена дослідженню ролі мовленнєвого інструментарію емоційного інтелекту в забезпеченні комунікативної стійкості суб'єкта в ситуаціях гострого дискурсивного протистояння. Актуальність роботи зумовлена зростанням соціальної напруженості, ускладненням міжособистісних взаємин та потребою в пошуку внутрішніх ресурсів для збереження психологічного благополуччя особистості в умовах конфліктного середовища. У дослідженні комунікативна стійкість розглядається як динамічне психолінгвістичне явище, що базується на здатності індивіда свідомо керувати емоційними станами через мовленнєві практики.

На основі аналізу актуальних теоретичних підходів та емпіричних даних охарактеризовано функціональне значення емоційного інтелекту як фундаментального механізму саморегуляції. Розкрито зміст емоційно-регулятивних стратегій, які дозволяють особистості здійснювати гнучкий контроль над мовленнєвою поведінкою, уникати афективних зривів та нейтралізувати деструктивні зовнішні впливи. Доведено, що конструктивна вербалізація внутрішніх переживань є дієвим засобом перетворення емоційної напруги на раціональний комунікативний ресурс, що сприяє збереженню індивідуальної цілісності та ресурсності.

Особливий акцент зроблено на ролі резильєнтності як результату синергії психолінгвістичних навичок та емоційної саморегуляції. Обґрунтовано, що в умовах сучасних криз та глобальних викликів емоційна компетентність виступає фактором запобігання професійному вигоранню. Автором підсумовано, що розвиток здатності до словесного втілення емоційного досвіду та подолання алекситимічних бар'єрів є необхідною умовою формування гармонійного комунікативного простору та гарантування ментальної стабільності особистості.

Ключові слова: емоційний інтелект, комунікативна стійкість, конфліктний дискурс, вербалізація емоцій, психолінгвістична саморегуляція, резильєнтність.

Поставлення проблеми. Сучасний соціокультурний простір характеризується стрімкою трансформацією комунікативних практик, що супроводжується зростанням напруженості у міжперсональній та професійній взаємодії. Це зумовлює нагальну потребу в пошуку внутрішніх психологічних ресурсів особистості для збереження ментального здоров'я та здатності до ефективного функціонування [Кононенко, 2023]. За таких обставин емоційний інтелект (ЕІ) перестає розглядатися лише як абстрактна теоретична конструкція і набуває значення фундаментального чинника успішної життєдіяльності, що визначає здатність суб'єкта до адаптації та самозбереження в соціумі [Мейер,

Саловей, 2021; Schutte et al., 1998]. Здатність до усвідомлення, розуміння та регуляції власних емоцій стає базовим фундаментом для формування комунікативної стійкості, що дозволяє особистості конструктивно діяти навіть у деструктивних, стресогенних умовах [Марчук, 2021; Sergienko et al., 2021].

У процесі безпосередньої мовленнєвої взаємодії емоційний інтелект знаходить своє втілення через специфічні вербальні інструменти, які забезпечують не лише ефективність обміну інформацією, а й психолінгвістичну саморегуляцію адресанта [Гудзенко та ін., 2024]. Свідомий вибір емоційно-регулятивних стратегій, використання конструктивної лексики та активізація

метаемоційних навичок створюють підґрунтя для успішного подолання комунікативних бар'єрів, особливо в умовах конфліктного дискурсу [Гудзенко та ін., 2025; Drigas et al., 2021]. Саме тому аналіз вербальних засобів реалізації ЕІ потребує глибокого психолінгвістичного підходу, який дозволяє розкрити складну взаємодію мовленнєвих форм і внутрішніх психічних механізмів емоційної стійкості особистості [Гудзенко, Александрук, 2025; Di Fabio, Saklofske, 2021].

Психолінгвістичний вимір дослідження емоційного інтелекту зосереджується на виявленні тих засобів, за допомогою яких мовні структури активізують когнітивні та емоційні ресурси для збереження ресурсності в кризових ситуаціях [Дерев'яшкіна, 2025; Усик, 2024]. Комунікативна стійкість у цьому контексті розглядається як динамічна характеристика, що базується на розвиненій резильєнтності, здатності до вербальної деескалації конфліктів та вмінні розпізнавати й нейтралізувати деструктивні впливи [Лящ та ін., 2023; Zhoc et al., 2020]. В умовах глобальних викликів, соціальної невизначеності та воєнних конфліктів мова виступає не лише каналом комунікації, а й дієвим інструментом збереження екзистенційної цілісності особистості через процеси саморефлексії та емоційної вербалізації [Honcharenko, Karaulna, 2025; Hudzenko et al., 2025].

Аналіз наукового доробку вітчизняних та зарубіжних дослідників свідчить про те, що проблема взаємозв'язку емоційного інтелекту та конфліктостійкості перебуває на перетині психолінгвістики, когнітивної психології, соціолінгвістики та теорії комунікації [Ivanova, Vasilyeva, 2026; Sharma et al., 2024]. Водночас динамічний розвиток інформаційного середовища та ускладнення сучасних дискурсивних практик актуалізують потребу в детальному вивченні саме вербального складника емоційного інтелекту як визначального чинника комунікативної безпеки особистості [Babatunde et al., 2023; Coronado-Maldonado, Benítez-Márquez, 2023]. Отже, комплексне дослідження вербальних інструментів емоційного інтелекту в умовах конфліктного дискурсу є стратегічно важливим кроком для розроблення ефективних моделей саморегуляції та зміцнення психологічного благополуччя сучасної людини [Martínez-Rodríguez, Ferreira, 2025; Перетятко та ін., 2023].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання функціонування емоційного інтелекту як базового когнітивно-емоційного ресурсу особистості перебуває в центрі уваги фахівців із психології, лінгвістики та теорії комунікації [Марчук, 2021]. Дослідники констатують, що емоційна компетентність виступає не лише внутрішньою характеристикою індивіда, а й стратегічним інструментом оптимізації соціальної взаємодії та подолання деструктивних станів [Мейер, Саловей, 2021; Sergienko et al., 2021]. У науковій літературі емоційний інтелект інтерпретується як механізм підтримки індивідуальної ресурсності в умовах криз, що гарантує збереження цілісності суб'єкта [Дерев'яшкіна, 2025; Усик, 2024].

У дослідницьких розвідках О. Лящ, О. Хуртенко та С. Марчука розвиток емоційного інтелекту розглядається як фундаментальна передумова формування резильєнтності, що забезпечує здатність до продуктивного відновлення після конфліктних зіткнень [Лящ та ін., 2023]. Вчені зазначають, що саме вправність у саморегуляції та свідоме керування афективними виявами визначають рівень життєстійкості в сучасному світі [Кононенко, 2023; Hudzenko et al., 2025]. Психолінгвістичний ракурс даної проблеми дозволяє проаналізувати, як емоційна зрілість трансформується у високу комунікативну ефективність через усвідомлення мовленнєвих засобів [Гудзенко та ін., 2024; Zhoc et al., 2020].

Концептуальне обґрунтування емоційного інтелекту як чинника конструктивної взаємодії представлено у працях Л. Перетятко та співавторів, які визначають його як визначальний чинник результативності у професійній діяльності [Перетятко та ін., 2023]. Значущість емоційної грамотності для нейтралізації агресії у дискурсі та підвищення лідерської якості ґрунтовно доведена у роботах зарубіжних авторів [Babatunde et al., 2023; Coronado-Maldonado, Benítez-Márquez, 2023]. Водночас дефіцит навичок вербалізації внутрішніх переживань, що визначається терміном алекситимія, кваліфікується О. Санніковою як суттєва перешкода для емоційного благополуччя та тривкості в діалозі [Саннікова, 2025].

Особливий науковий інтерес викликають психолінгвістичні аспекти емоційного

самоконтролю безпосередньо у моменти гострого протистояння [Гудзенко та ін., 2025]. Впровадження специфічних вербальних засобів та стратегій регуляції дозволяє комуніканту утримувати діалог у раціональному руслі навіть під тиском значного стресу [Гудзенко, Александрук, 2025; Sharma et al., 2024]. Значення емоційного інтелекту у виборі конструктивних сценаріїв подолання конфліктів, зокрема у студентському середовищі, детально висвітлюється у працях Т. Іванової та П. Васильєвої [Ivanova, Vasilyeva, 2026]. Питання зміцнення екзистенційної стійкості особистості через лінгвопсихологічні механізми в умовах глобальних потрясінь та воєнного часу залишається пріоритетним напрямом сучасних досліджень [Honcharenko, Karaulna, 2025; Drigas et al., 2021].

Мета статті. Науковий пошук спрямований на розкриття змісту та специфіки використання мовленнєвого інструментарію емоційного інтелекту як засобу забезпечення комунікативної стійкості суб'єкта в ситуаціях гострого дискурсивного протистояння. Робота передбачає вивчення лінгвопсихологічних закономірностей емоційної саморегуляції, що дозволяють особистості нейтралізувати деструктивні вербальні впливи, зберігати внутрішню стабільність і ресурсність, а також обирати конструктивні моделі поведінки під час конфліктної взаємодії.

Методи дослідження. У межах дослідження застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи психолінгвістики, когнітивної психології та теорії комунікації [Ivanova, Vasilyeva, 2026; Марчук, 2021]. Основним інструментом аналізу є вивчення мовленнєвих засобів, які забезпечують емоційну саморегуляцію особистості та підвищують ефективність взаємодії в напружених ситуаціях [Гудзенко та ін., 2024; Drigas et al., 2021]. Це дозволяє виявити конкретні лексичні одиниці та дискурсивні стратегії, що сприяють формуванню комунікативної стійкості та збереженню ресурсності [Дерев'яшкіна, 2025; Hudzenko et al., 2025]. Також у роботі зіставлено різні наукові погляди на природу емоційного інтелекту, що допомагає розкрити психолінгвістичні особливості резильєнтності особистості в умовах конфлікту [Гудзенко та ін., 2025; Babatunde et al., 2023].

Результати та дискусії. Теоретичне осмислення емоційного інтелекту (ЕІ) дозволяє

визначити його як фундаментальну когнітивно-емоційну здатність особистості до якісної переробки емоційної інформації. Згідно з концепцією Дж. Мейєра та П. Саловея, цей процес має багаторівневу структуру, що включає точне сприйняття емоційних сигналів, їх інтеграцію в когнітивну діяльність та, зрештою, ефективне управління емоціями для особистісного зростання [Мейєр, Саловея, 2021]. У системі саморегуляції ЕІ виконує роль внутрішнього модератора, який дозволяє суб'єкту не просто реактивно відповідати на зовнішні подразники, а свідомо коригувати свою поведінку відповідно до етичних та ситуативних норм. Перевірка методик оцінювання емоційного інтелекту доводить: якщо людина добре вміє розпізнавати та розуміти почуття, це гарантує її здатність тривалий час контролювати власну поведінку.

У контексті соціальної взаємодії емоційний інтелект виступає стратегічним базовим ресурсом, який безпосередньо визначає результативність та успішність діяльності індивіда в різних сферах соціального буття. Високий рівень розвитку ЕІ дозволяє людині адекватно оцінювати мінливий соціальний контекст, прогнозувати ймовірні реакції оточуючих та підтримувати конструктивний темп взаємодії навіть у складних, напружених умовах. Це стає можливим завдяки здатності особистості до емоційної фасилітації мислення, коли афективні стани не перешкоджають раціональному аналізу, а навпаки – сприяють прийняттю більш зважених та гуманістично орієнтованих рішень [Мейєр, Саловея, 2021]. Таким чином, ЕІ виступає як фактор успішної професійної та особистісної реалізації.

Психолінгвістичний аналіз даної проблеми дає змогу встановити глибинні механізми впливу емоційного інтелекту на загальну комунікативну ефективність. Доведено, що здатність до глибокого усвідомлення власних емоційних станів дозволяє суб'єкту здійснювати ретельний моніторинг та контроль над своїми мовленнєвими актами, послідовно уникаючи імпульсивних або агресивних висловлювань. Емоційно грамотна особистість володіє значно ширшим арсеналом вербальних засобів для точного вираження своїх намірів, що суттєво мінімізує ризик виникнення деструктивних

непорозуміння та комунікативних невдач у дискурсі [Усик, 2024]. Мовлення в такому ракурсі перетворюється на інструмент свідомого управління емоційною атмосферою діалогу.

Надзвичайно важливим аспектом є тісний, детермінований зв'язок емоційної грамотності з загальним психологічним благополуччям та ментальним здоров'ям людини. Здатність розуміти внутрішню природу, витоків та наслідки власних емоційних станів виступає потужним психологічним бар'єром деструктивної поведінки та професійного вигорання. Особистості з високим показником ЕІ демонструють значно вищу задоволеність життям, оскільки вони здатні ефективно трансформувати негативні переживання у корисний життєвий досвід, зберігаючи при цьому внутрішню цілісність. Це створює надійний фундамент для формування стійкої резильєнтності – здатності особистості виходити з кризових ситуацій зміцненою.

На протигагу позитивним ефектам, дефіцит навичок ідентифікації та подальшої вербалізації емоцій, відомий у науці як алекситимія, суттєво ускладнює підтримку емоційної рівноваги особистості. Труднощі з описом власних почуттів за допомогою точних слів призводять до накопичення прихованої внутрішньої напруги, що негативно позначається як на якості соціальних зв'язків, так і на психосоматичному стані індивіда. Брак вербальних інструментів для адекватного вираження емоцій робить людину надзвичайно вразливою до маніпулятивних впливів та зовнішньої агресії в конфліктному дискурсі. Без здатності вербалізувати емоцію суб'єкт втрачає можливість чітко означити власні кордони та потреби [Саннікова, 2025]. Отже, розвиток здатності до мовленнєвого втілення емоційного досвіду є не просто бажаною навичкою, а необхідною умовою повноцінної саморегуляції та збереження ментального ресурсу людини в сучасному світі.

Комунікативна стійкість особистості в умовах конфліктного дискурсу не є статичною рисою характеру, а являє собою динамічну систему емоційно-регулятивних стратегій, що розгортаються безпосередньо у процесі мовленнєвої взаємодії [Гудзенко та ін., 2025]. Ці стратегії спрямовані на те, щоб трансформувати деструктивну напругу конфлікту в конструктивну площину, де вербальні засоби стають основними

інструментами контролю емоційного фону. Психолінгвістичний аспект такої взаємодії передбачає, що суб'єкт не просто добирає лексеми, а вибудовує складну модель мовленнєвої поведінки, яка дозволяє мінімізувати афективні спалахи та підтримувати раціональний рівень дискусії навіть за умов гострого протистояння [Гудзенко та ін., 2024]. Комунікативна стійкість виявляється через здатність індивіда до змістовної гнучкості, що дозволяє не лише реагувати на вербальну агресію, а й превентивно нейтралізувати її за допомогою емоційно зважених висловлювань [Zhoc et al., 2020].

Свідоме та цілеспрямоване використання вербальних інструментів дозволяє суб'єкту здійснювати гнучку саморегуляцію, що стає критично важливим для успішного подолання кризових ситуацій, стресових викликів та деструктивних інформаційних впливів [Усик, 2024; Hudzenko et al., 2025]. Гнучкість у виборі мовних засобів дає змогу особистості адаптуватися до мінливого дискурсу, перемикаючи увагу з емоційних тригерів на пошук спільних смислових значень. У цьому контексті вербальна активність виконує функцію психолінгвістичного буфера, який захищає цілісність особистості від зовнішнього тиску, забезпечуючи внутрішню стабільність у моменти найвищої комунікативної напруги [Дерев'яшкіна, 2025]. Особливо важливою є здатність до вербального перекодування емоційної напруги в раціональні аргументи, що дозволяє уникнути деструктивних наслідків стресу під час конфлікту [Кононенко, 2023].

Надзвичайно вагому роль у формуванні стійкості відіграють рефлексивні стратегії, які дозволяють людині вийти за межі безпосереднього афективного переживання та подивитися на власну емоцію як на об'єкт усвідомленої регуляції [Drigas et al., 2021]. Завдяки цим стратегіям особистість отримує здатність логічно структурувати свою мовленнєву відповідь у конфлікті, чітко розмежовуючи фактичне наповнення повідомлення та його емоційну модальність. Це допомагає послідовно уникати автоматичних афективних реакцій, які зазвичай провокують неконтрольовану ескалацію конфлікту, і замінювати їх на усвідомлені мовленнєві акти, що сприяють розумінню та знаходженню компромісних рішень [Ivanova,

Vasilyeva, 2026]. Рефлексивний контроль дозволяє комуніканту вибудовувати дистанцію між стимулом (образом чи маніпуляцією) та реакцією, що є основою комунікативної безпеки [Гудзенко, Александрук, 2025].

Здатність до конструктивної вербалізації власних почуттів, або – трансформація внутрішнього афекту в чітко сформульоване лінгвістичне повідомлення, – виступає вирішальним чинником збереження індивідуальної ресурсності в умовах тривалого напруження [Di Fabio, Saklofske, 2021]. Коли емоційний стан отримує своє точне вербальне втілення, він втрачає свою руйнівну силу над свідомістю та поведінкою комуніканта. Це не лише значно полегшує внутрішній психологічний стан особистості, а й надає партнеру по комунікації зрозумілі орієнтири для подальшої взаємодії, що унеможливує приховану маніпуляцію [Coronado-Maldonado, Benítez-Márquez, 2023]. Вербалізація виступає як метод екстерналізації емоції, що дозволяє суб'єкту зберегти контроль над ситуацією та не допустити емоційного виснаження [Babatunde et al., 2023].

Розвиток вербальних стратегій саморегуляції безпосередньо корелює із загальним рівнем резильєнтності – системною здатністю людини відновлюватися та професійно розвиватися після складних комунікативних подій [Ляц та ін., 2023]. Комунікативна стійкість стає проявом ціннісної стабільності особистості у світі, що динамічно змінюється, де конфліктний дискурс та інформаційні протистояння є постійними викликами [Honcharenko, Karaulna, 2025]. Використання мовленнєвих інструментів для стабілізації емоційного стану безпосередньо під час дискусії забезпечує довгострокову психологічну безпеку суб'єкта, роблячи його менш вразливим до технік прихованого впливу та психологічного тиску [Sharma et al., 2024; Schutte et al., 1998]. Таким чином, вербальні стратегії емоційного інтелекту виступають не лише технічним прийомом спілкування, а важливою антропологічною основою стійкості особистості в умовах конфліктного дискурсу сучасності [Перетятко та ін., 2023; Martínez-Rodríguez, Ferreira, 2025].

У ситуаціях гострого зіткнення інтересів емоційний інтелект трансформується з теоретичної здатності у прикладний механізм

вибору стратегій подолання конфліктів [Ivanova, Vasilyeva, 2026]. Розуміння природи афектів дозволяє суб'єкту свідомо відмовитися від деструктивних сценаріїв поведінки на користь моделей співпраці та компромісу [Babatunde et al., 2023]. Високий рівень ЕІ забезпечує здатність до емоційної фасилітації мислення, коли індивід використовує емоції не як перешкоду, а як інтелектуальний стимул для пошуку креативних та взаємовигідних рішень у конфлікті [Мейер, Саловей, 2021]. Дослідження підтверджують, що емоційно інтелектуальні студенти демонструють вищий рівень залученості та успішності в соціальній взаємодії, що стає основою для їхньої майбутньої адаптивності [Zhoc et al., 2020; Martínez-Rodríguez, Ferreira, 2025]. ЕІ у цьому контексті розглядається як фундаментальний фактор, що визначає продуктивність діяльності особистості в будь-якій соціальній сфері [Кононенко, 2023]. Розвиток здатності до ідентифікації емоцій за допомогою перевірених методик дозволяє особистості краще розуміти межі своєї емоційної витривалості [Schutte et al., 1998; Марчук, 2021].

Психолінгвістичні механізми саморегуляції, інтегровані в структуру емоційного інтелекту, забезпечують високу стійкість особистості до деструктивних зовнішніх подразників у дискурсі [Гудзенко, Александрук, 2025]. Це дає змогу особистості вчасно розпізнавати та нейтралізувати маніпулятивні впливи, що базуються на спробах прихованого тиску на емоційну сферу адресата [Гудзенко та ін., 2024]. Емоційна компетентність дозволяє зберігати суворий контроль над мовленнєвими актами, не допускаючи спонтанної ескалації напруги [Гудзенко та ін., 2025]. Здатність до усвідомлення зв'язку між особистісними рисами, емпатією та емоційною обробкою інформації допомагає вибудувати індивідуальний захисний бар'єр проти вербальної агресії [Di Fabio, Saklofske, 2021]. Таким чином, ЕІ виступає надійним запобіжником деструктивної поведінки в умовах інтенсивної комунікації [Sergienko et al., 2021]. Розуміння рефлексивних стратегій дозволяє структурувати мовленнєву відповідь, уникаючи імпульсивності [Drigas et al., 2021].

В умовах глобальних соціальних потрясінь та воєнних конфліктів емоційна стійкість набуває ознак глибинної екзистенційної

резильєнтності особистості [Honcharenko, Karaulna, 2025]. Емоційний інтелект у таких обставинах стає ключовим ресурсом для збереження психічного здоров'я та цілісності суб'єкта через процеси мовленнєвої рефлексії [Саннікова, 2025]. Розвиток емоційної компетентності суттєво підвищує загальну системну резильєнтність індивіда [Лящ та ін., 2023]. Гнучка саморегуляція дозволяє особистості ефективно долати стресові виклики, зберігаючи при цьому ресурсність і працездатність [Дерев'яшкіна, 2025; Hudzenko et al., 2025]. Уміння перетворювати негативний досвід на конструктивні сенси за допомогою ЕІ є запорукою успішного подолання стресу [Усик, 2024]. Це підкріплюється здатністю до гнучкої саморегуляції в умовах пандемій та інших масштабних загроз [Hudzenko et al., 2025].

Застосування інструментів емоційного інтелекту у професійному середовищі є необхідною передумовою для ефективного управління робочими групами та вирішення виробничих конфліктів [Coronado-Maldonado, Benítez-Márquez, 2023]. Лідерська ефективність у сучасних організаціях безпосередньо залежить від вміння керівника управляти емоційним кліматом у колективі, запобігаючи виснаженню працівників [Babatunde et al., 2023]. Емоційно грамотна взаємодія в командах сприяє зміцненню комунікативної безпеки та підвищенню загальної якості професійної діяльності [Sharma et al., 2024; Перетятко та ін., 2023]. Ефективне розв'язання конфліктів на робочому місці можливе лише за умови інтеграції ЕІ у щоденні мовленнєві практики [Sharma et al., 2024].

Фундаментальною проблемою, що обмежує комунікативну стійкість, є алекситимія – нездатність ідентифікувати та словесно виразити власні емоційні стани [Саннікова, 2025]. Неможливість вербалізувати почуття призводить до накопичення внутрішньої напруги та знижує здатність особистості до конструктивного діалогу [Марчук, 2021]. Навпаки, розвиток навичок вербалізації через інструменти ЕІ дозволяє особистості чітко означувати власні потреби та межі в дискурсі [Di Fabio, Saklofske, 2021]. Це сприяє формуванню стійких комунікативних установок, які базуються на взаємоповазі та емоційній відкритості [Zhoc et al., 2020]. Отже, інтеграція емоційного інтелекту в мовленнєву

практику через систему вербальних інструментів та стратегій саморегуляції є вирішальним чинником зміцнення комунікативної стійкості особистості у будь-яких типах конфліктного дискурсу [Гудзенко та ін., 2024; Гудзенко та ін., 2025]. Висока комунікативна ефективність досягається завдяки синергії психолінгвістичних механізмів та емоційного контролю [Гудзенко та ін., 2024]. Таким чином, ЕІ виступає як фактор успішної соціальної адаптації [Кононенко, 2023]. Психологічне благополуччя індивіда в дискурсі прямо залежить від його здатності регулювати емоції [Sergienko et al., 2021]. Стійкість особистості в конфліктному дискурсі забезпечується глибокою саморегуляцією [Гудзенко, Александрук, 2025]. Кожен аспект ЕІ – від сприйняття до управління – стає частиною загальної стратегії захисту та розвитку індивіда [Мейер, Саловей, 2021].

Висновки. Отож, вербальні інструменти емоційного інтелекту виступають не просто допоміжним засобом спілкування, а фундаментальною антропологічною основою, яка визначає здатність особистості зберігати внутрішню цілісність у ситуаціях гострого дискурсивного протистояння. Комунікативна стійкість у цьому контексті постає як складна адаптивна система, де здатність індивіда до словесного втілення власних переживань позбавляє афекти їхньої руйнівної стихійної сили, перетворюючи внутрішню емоційну напругу на ресурс для конструктивного діалогу. Через механізми емоційної фасилітації мислення особистість отримує унікальну можливість використовувати свій поточний емоційний стан як інтелектуальний стимул для пошуку нестандартних рішень, що дозволяє вчасно виходити за межі нав'язаних деструктивних сценаріїв агресії, тиску чи прихованої маніпуляції.

Важливу роль у зміцненні психологічної безпеки відіграє послідовне подолання алекситимічних проявів: цілеспрямований розвиток навичок вербалізації емоцій стає надійним запобіжником емоційного виснаження та професійного вигорання, оскільки чітко сформульоване «Я-повідомлення» оприявнює емоційні кордони суб'єкта, роблячи комунікативний простір більш прозорим, безпечним і передбачуваним для обох сторін. Застосування рефлексивних стратегій дозволяє особистості вибудувати

необхідну когнітивну дистанцію між зовнішнім агресивним подразником та власною реакцією, що забезпечує гнучкість саморегуляції та збереження лідерських якостей навіть в екстремальних умовах, таких як тривалі воєнні конфлікти, пандемії чи глобальні соціальні кризи.

Така стійкість виникає завдяки поєднанню емоційних навичок із щоденним спілкуванням. Вміння розпізнавати причини своїх емоцій та виражати їх за допомогою слів стає головною умовою успішної взаємодії з оточенням. Зрештою, взаємодія психолінгвістичних механізмів та емоційного контролю формує цілісну системну резильєнтність особистості, де мовлення перетворюється на інструмент свідомого управління емоційною атмосферою дискурсу.

Це гарантує не лише успішність соціальної взаємодії та професійну ефективність, а й глибоке збереження ментального здоров'я, екзистенційної стабільності та внутрішньої рівноваги особистості в умовах сучасного мінливого та конфліктного світу. Розвиток емоційного інтелекту через вербальні практики постає ключовим вектором формування людини, здатної до мирного співіснування та збереження людяності в найбільш напружених життєвих обставинах.

Перспективи подальшого дослідження вбачаються у вивченні глибинних психологічних механізмів впливу емоційної вербалізації на зміцнення когнітивної стійкості та психосоматичного здоров'я особистості в умовах тривалого стресу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзенко, О., Пастрик, Т., Лазько, А., & Гальчун, Н. (2024). Психолінгвістичні механізми впливу емоційного інтелекту на комунікативну ефективність. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*, (3), 56–64. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2024.3.8>
2. Гудзенко, О., Пастрик, Т., Лазько, А., & Гальчун, Н. (2025). Емоційно-регулятивні стратегії у мовленнєвій взаємодії: психолінгвістичні аспекти комунікативного дискурсу. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*, (2), 89–97. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.2.13>
3. Гудзенко, О. Г., & Александрук, А. І. (2025). Психолінгвістичні механізми емоційної саморегуляції у конфліктному дискурсі. *Академічні студії. Серія «Гуманітарні науки»*, (3), 108–114. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.3.13>
4. Дерев'яшкіна, А. Д. (2025). Емоційний інтелект як засіб збереження ресурсності особистості в кризових ситуаціях. У І. В. Данилюк та ін. (Ред.), *Психологічне здоров'я особистості в контексті процесів глобалізації: методологія дослідження, реалії та перспективи* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Ліра-К, с. 62–63.
5. Кононенко, О. І. (2023). Емоційний інтелект як фактор успішної діяльності в соціальній сфері. *Психологія та соціальна робота*, 1(57), 7–13. <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2023.1.1>
6. Лящ, О., Хуртенко, О., & Марчук, С. (2023). Емоційний інтелект як засіб розвитку резильєнтності особистості. *Вісник Національного університету оборони України*, 74(4), 79–86. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-74-4-79-86>
7. Марчук, С. В. (2021). Теоретичний аналіз поняття емоційного інтелекту в психології. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Психологія*, (3), 20–23. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.4>
8. Мейер, Дж. Д., & Саловей, П. (2021). Емоційний інтелект: теоретичні основи. Київ : Альтерпрес, 288 с.
9. Перетятко, Л. Г., Тесленко, М. М., & Юдіна, Н. О. (2023). Емоційний інтелект як чинник ефективної комунікації державних службовців. *Синергетичний підхід до проектування життєвого простору особистості* : збірник наукових матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 квітня 2023 р., м. Полтава). Полтава, с. 220–224.
10. Саннікова, О. П. (2025). Алекситимія як чинник ускладнення емоційного здоров'я. *Психологічне здоров'я особистості в контексті процесів глобалізації: методологія дослідження, реалії та перспективи* : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: Ліра-К, с. 154–155.
11. Усик, К. М. (2024). Емоційний інтелект як чинник подолання стресу. *Габітус*, (60), 245–250. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.60.41>
12. Babatunde, F., Haruna, S., & Omotayo, A. (2023). Emotional intelligence in conflict management and leadership effectiveness in organizations. *International Journal of Research*. March. URL: <https://www.researchgate.net/publication/369538702>
13. Coronado-Maldonado, I., & Benítez-Márquez, M.-D. (2023). Emotional intelligence, leadership, and work teams: A hybrid literature review. *Heliyon*, 9(10), e20356. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20356>
14. Di Fabio, A., & Saklofske, D. H. (2021). The relationship of compassion and self-compassion with personality and emotional intelligence. In *Personality and Individual Differences* (Vol. 169, p. 110109). Elsevier BV. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110109>

15. Drigas, A., Papoutsis, C., & Skianis, C. (2021). Metacognitive and metaemotional training strategies through the nine-layer pyramid model of emotional intelligence. *International Journal of Recent Contributions from Engineering, Science & IT (IJES)*, 9(4), 58–76. <https://doi.org/10.3991/ijes.v9i4.26189>
16. Honcharenko, M., & Karaulna, N. (2025). Emotional intelligence as a factor of existential resilience of the individual in the context of war: A philosophical analysis. *Sophia Human and Religious Studies Bulletin*, 26(2), 79–83. <https://doi.org/10.17721/sophia.2025.26.13>
17. Hudzenko, O., Borozentseva, T., Stepanova, S., Drozdova, D., Hrytsuk, O., & Aleksandruk, A. (2025). Flexible self-regulation and resilience as key factors in effectively overcoming challenges in disasters, terrorism, and pandemics. *Thai Journal of National Interest*, 5(21), 55–68. <https://sc01.tci-thaijo.org/index.php/NIT/article/view/241463>
18. Ivanova, T. V., & Vasilyeva, P. V. (2026). The relationship between emotional intelligence and conflict resolution strategies in students. *Proceedings of the Southwest State University Series Linguistics and Pedagogy*, 16(1), 163–173. <https://doi.org/10.21869/2223-151X-2026-16-1-163-173>
19. Martínez-Rodríguez, A., & Ferreira, C. (2025). Factors influencing the development of emotional intelligence in university students. *European Journal of Psychology of Education*, 40, 60. <https://doi.org/10.1007/s10212-025-00956-4>
20. Sergienko, E. A., Khlevnaya, E. A., Kiseleva, T. S., et al. (2021). Relationship between emotional intelligence and psychological well-being. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 1(1), 76–81. <https://doi.org/10.54254/lnep.iceipi.2021168>
21. Sharma, P., Parmar, Y. S., Sharma, A., & Dhanta, R. (2024). Emotional intelligence and conflict resolution in the workplace. Leveraging AI and Emotional Intelligence in Contemporary Business Organizations. *IGI Global Business Science Reference*. URL: https://www.researchgate.net/publication/389848703_Emotional_Intelligence_and_Conflict_Resolution_in_the_Workplace_Emotional_Intelligence_and_Conflict_Resolution_in_the_Workplace
22. Schutte, N. S., et al. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167–177. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00001-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00001-4)
23. Zhoc, K. C. H., King, R. B., Chung, T. S. H., & Chen, J. (2020). Emotionally intelligent students are more engaged and successful: Examining the role of emotional intelligence in higher education. *European Journal of Psychology of Education*, 35(4), 839–863. <https://doi.org/10.1007/s10212-019-00458-0>

REFERENCES

1. Hudzenko, O., Pastryk, T., Lazko, A., & Halchun, N. (2024). Psyholinhvistychni mekhanizmy vplyvu emotsiinoho intelektu na komunikatyvnu efektyvnist. [Psycholinguistic mechanisms of emotional intelligence influence on communicative efficiency]. *Akademichni studii. Seriiia "Humanitarni nauky"*, (3), 56–64. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2024.3.8> [in Ukrainian].
2. Hudzenko, O., Pastryk, T., Lazko, A., & Halchun, N. (2025). Emotsiino-rehuliatyvni stratehii u movlennievii vzaiemodii: psyholinhvistychni aspekty komunikatyvnoho dyskursu. [Emotional-regulatory strategies in speech interaction: psycholinguistic aspects of communicative discourse]. *Akademichni studii. Seriiia "Humanitarni nauky"*, (2), 89–97. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.2.13> [in Ukrainian].
3. Hudzenko, O. H., & Aleksandruk, A. I. (2025). Psyholinhvistychni mekhanizmy emotsiinoi samorehuliatyii u konfliktnomu dyskursi. [Psycholinguistic mechanisms of emotional self-regulation in conflict discourse]. *Akademichni studii. Seriiia "Humanitarni nauky"*, (3), 108–114. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.3.13> [in Ukrainian].
4. Dereviashkina, A. D. (2025). Emotsiinyi intelekt yak zasib zberezhenia resursnosti osobystosti v kryzovykh sytuatsiakh. [Emotional intelligence as a means of preserving the personality resourcefulness in crisis situations]. *Psykhologichne zdorovia osobystosti v konteksti protsesiv hlobalizatsii: metodolohiia doslidzhennia, realii ta perspektyvy: Materialy III Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii*, 62–63. [in Ukrainian].
5. Kononenko, O. I. (2023). Emotsiinyi intelekt yak faktor uspishnoi diialnosti v sotsialnii sferi. [Emotional intelligence as a factor of successful activity in the social sphere]. *Psykhologhiia ta sotsialna robota*, 1(57), 7–13. <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2023.1.1> [in Ukrainian].
6. Liashch, O., Khurtenko, O., & Marchuk, S. (2023). Emotsiinyi intelekt yak zasib rozvytku rezylentnosti osobystosti. [Emotional intelligence as a means of developing personal resilience]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 74(4), 79–86. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-74-4-79-86> [in Ukrainian].
7. Marchuk, S. V. (2021). Teoretychnyi analiz poniattia emotsiinoho intelektu v psykhologii. [Theoretical analysis of the concept of emotional intelligence in psychology]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia: Psykhologhiia*, (3), 20–23. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.4> [in Ukrainian].
8. Meier, J. D., & Salovey, P. (2021). Emotsiinyi intelekt: teoretychni osnovy. [Emotional intelligence: theoretical foundations]. Kyiv: Alterpres, 288 p. [in Ukrainian].
9. Peretiatio, L. H., Teslenko, M. M., & Yudina, N. O. (2023). Emotsiinyi intelekt yak chynnyk efektyvnoi komunikatsii derzhavnykh sluzhbovtiv. [Emotional intelligence as a factor of effective communication of civil servants]. *Synerhetychnyi pidkhid do proiektuvannia zhyttievoho prostoru osobystosti: zbirnyk naukovykh materialiv III Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii*, 220–224. [in Ukrainian].

10. Sannikova, O. P. (2025). Aleksytymiia yak chynnyk uskladnennia emotsiinoho zdorovia. [Alexithymia as a factor complicating emotional health]. *Psykhologichne zdorovia osobystosti v konteksti protsesiv hlobalizatsii: metodolohiia doslidzhennia, realii ta perspektyvy: Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, 154–155. [in Ukrainian].
11. Usyk, K. M. (2024). Emotsiinyi intelekt yak chynnyk podolannia stresu. [Emotional intelligence as a factor in overcoming stress]. *Habitus*, (60), 245–250. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.60.41> [in Ukrainian].
12. Babatunde, F., Haruna, S., & Omotayo, A. (2023). Emotional intelligence in conflict management and leadership effectiveness in organizations. *International Journal of Research*. URL: <https://www.researchgate.net/publication/369538702> [in English].
13. Coronado-Maldonado, I., & Benítez-Márquez, M.-D. (2023). Emotional intelligence, leadership, and work teams: A hybrid literature review. *Heliyon*, 9(10), e20356. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20356> [in English].
14. Di Fabio, A., & Saklofske, D. H. (2021). The relationship of compassion and self-compassion with personality and emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, (169), 110109. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110109> [in English].
15. Drigas, A., Papoutsi, C., & Skianis, C. (2021). Metacognitive and metaemotional training strategies through the nine-layer pyramid model of emotional intelligence. *International Journal of Recent Contributions from Engineering, Science & IT (IJES)*, 9(4), 58–76. <https://doi.org/10.3991/ijes.v9i4.26189> [in English].
16. Honcharenko, M., & Karaulna, N. (2025). Emotional intelligence as a factor of existential resilience of the individual in the context of war: A philosophical analysis. *Sophia Human and Religious Studies Bulletin*, 26(2), 79–83. <https://doi.org/10.17721/sophia.2025.26.13> [in English].
17. Hudzenko, O., Borozentseva, T., Stepanova, S., Drozdova, D., Hrytsuk, O., & Aleksandruk, A. (2025). Flexible self-regulation and resilience as key factors in effectively overcoming challenges in disasters, terrorism, and pandemics. *Thai Journal of National Interest*, 5(21), 55–68. <https://sc01.tci-thaijo.org/index.php/NIT/article/view/241463> [in English].
18. Ivanova, T. V., & Vasilyeva, P. V. (2026). The relationship between emotional intelligence and conflict resolution strategies in students. *Proceedings of the Southwest State University Series Linguistics and Pedagogy*, 16(1), 163–173. <https://doi.org/10.21869/2223-151X-2026-16-1-163-173> [in English].
19. Martínez-Rodríguez, A., & Ferreira, C. (2025). Factors influencing the development of emotional intelligence in university students. *European Journal of Psychology of Education*, (40), 60. <https://doi.org/10.1007/s10212-025-00956-4> [in English].
20. Sergienko, E. A., Khlevnaya, E. A., Kiseleva, T. S., et al. (2021). Relationship between emotional intelligence and psychological well-being. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 1(1), 76–81. <https://doi.org/10.54254/lnep.iceipi.2021168> [in English].
21. Sharma, P., Parmar, Y. S., Sharma, A., & Dhanta, R. (2024). Emotional intelligence and conflict resolution in the workplace. *Leveraging AI and Emotional Intelligence in Contemporary Business Organizations*. IGI Global Business Science Reference. URL: <https://www.researchgate.net/publication/389848703> [in English].
22. Schutte, N. S., et al. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 25(2), 167–177. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00001-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00001-4) [in English].
23. Zhoc, K. C. H., King, R. B., Chung, T. S. H., & Chen, J. (2020). Emotionally intelligent students are more engaged and successful: Examining the role of emotional intelligence in higher education. *European Journal of Psychology of Education*, 35(4), 839–863. <https://doi.org/10.1007/s10212-019-00458-0> [in English].

O. H. HUDZENKO

Candidate of Philosophical Sciences (Ph.D.), Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Psychology,

Horlivka Institute for Foreign Languages of the Donbas State Pedagogical University, Dnipro, Ukraine

E-mail: o.hudzenko@forlan.org.ua

<https://orcid.org/0000-0003-2028-7697>

VERBAL INSTRUMENTS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AS A FACTOR OF COMMUNICATIVE STABILITY OF THE PERSON IN THE CONDITIONS OF CONFLICT DISCOURSE

The article is devoted to the study of the role of the speech tools of emotional intelligence in ensuring the communicative stability of the subject in situations of acute discursive confrontation. The relevance of the work is due to the growth of social

tension, the complication of interpersonal relationships and the need to find internal resources to preserve the psychological well-being of the individual in a conflict environment. In the study, communicative stability is considered as a dynamic psycholinguistic phenomenon, which is based on the ability of the individual to consciously manage emotional states through speech practices.

Based on the analysis of current theoretical approaches and empirical data, the functional significance of emotional intelligence as a fundamental mechanism of self-regulation is characterized. The content of emotional-regulatory strategies is revealed, which allow the individual to exercise flexible control over speech behavior, avoid affective breakdowns and neutralize destructive external influences. It is proven that constructive verbalization of internal experiences is an effective means of transforming emotional tension into a rational communicative resource, which contributes to the preservation of individual integrity and resourcefulness.

Special emphasis is placed on the role of resilience as a result of the synergy of psycholinguistic skills and emotional self-regulation. It is substantiated that in the conditions of modern crises and global challenges, emotional competence acts as a factor in preventing professional burnout. The author concludes that the development of the ability to verbally embody emotional experience and overcome alexithymic barriers is a necessary condition for the formation of a harmonious communicative space and guaranteeing the mental stability of the individual.

Key words: emotional intelligence, communicative resilience, conflict discourse, verbalization of emotions, psycholinguistic self-regulation, resilience.

Дата першого надходження статті до видання: 11.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 81'1:[174:001.81(477)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.9>

Н. О. ДАНИЛЮК

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри прикладної лінгвістики,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: nina.danylyuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7373-2902>

ЕТИЧНІ НОРМИ ОПУБЛІКУВАННЯ НАУКОВИХ ПРАЦЬ В УКРАЇНСЬКИХ ВИДАННЯХ ІЗ ФІЛОЛОГІЇ

Статтю присвячено етичним нормам опублікування наукових праць в українських виданнях загалом та філологічних зокрема. Проаналізовано тексти документів (законів України «Про академічну доброчесність» (2022–2025), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), «Про освіту» (2017), «Етичного кодексу ученого України» (2009), «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» та інших), дослідження науковців у галузі публікаційної етики, редакційні вимоги провідних наукових видань України, рекомендації авторам щодо дотримання норм етики наукових досліджень та академічної доброчесності. Серед загальних вимог до академічної доброчесності вказано на обов'язкове покликання на джерела інформації, належне цитування, відсутність плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації результатів дослідження, конфлікту інтересів, дотримання норм законодавства про авторське право та інші. Звернуто увагу на вимоги щодо використання в науковій діяльності штучного інтелекту (ШІ), на потребу перевіряти всю інформацію, отриману завдяки ШІ. На основі рекомендацій для авторів, наведених на сторінці серії «Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика» «Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка» з'ясовано конкретні вимоги до філологічних праць, зокрема до формулювання назви, написання анотації, структурування та змісту статті, добору відповідних методів дослідження, коректного використання наукових термінів, опису результатів пошуку за допомогою певних мовностилістичних засобів, відображення їх у висновках і визначенні напрямів подальшої роботи над цією проблемою.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в докладному розгляді етичних норм публікування на всіх етапах підготовки і написання наукової праці, редагування та постредагування, виправлення недоліків і рекомендації до друку.

Ключові слова: авторське право, академічна доброчесність, етика наукових досліджень, наукова праця, публікаційна етика.

Поставлення проблеми. У кінці ХХ – на початку ХХІ ст. велику увагу приділяють проблемі дотримання публікаційної етики у зв'язку з посиленням вимог до етичних норм досліджень та дотримання академічної доброчесності. В Україні з'явилася низка законодавчих актів, які регламентують цю галузь, редакції наукових видань також докладно прописують правила оприлюднення матеріалів щодо змісту, мовного і технічного оформлення. Достовірність результатів наукових праць великою мірою залежать від доцільного використання методів і прийомів дослідження, належного представлення процедури та опису досягнень учених. Однак поки що немає однастайності у визначенні методів та їх номінуванні. Крім того, хоч вимоги до видання мають багато спільного, спостерігаємо певні відмінності

в часописах, що стосуються, переважно структурування опрацьованого матеріалу та технічного оформлення. Це впливає на оцінювання доробків, зумовлює потребу коригування етичних норм щодо наукових досягнень та їх представлення науковій спільноті, а, отже, й зумовлює *актуальність нашої статті*.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Законодавчі норми публікаційної етики у зв'язку з етикою наукових досліджень та академічною доброчесністю викладено в законах України «Про авторське право і суміжні права» (2022), «Про академічну доброчесність» (2022–2025), «Про вищу освіту» (2014), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015), «Про освіту» (2017), та кодексах академічної доброчесності, зокрема: «Етичний кодекс ученого України» (2009), «Європейський кодекс

академічної доброчесності» (2024), у кодексах закладів вищої освіти та наукових установ. Спеціальному аналізу проблем етики опублікування присвячено праці таких українських дослідників: А. Жабін (українські видання в наукометричних системах “Scopus” та “Web of Science”) [Жабін]; Ю. Капіца та К. Шахбазян (ліцензії відкритого доступу при розміщенні матеріалів наукових журналів в електронному середовищі) [Капіца, Шахбазян]; Т. Опришко (міжнародні стандарти етики публікацій, академічна доброчесність, плагіат, цитування, самоцитування) [Опришко]; Т. Ярошенко (відкритий доступ до наукових праць і створення репозитаріїв) [Ярошенко] й ін. Вимоги до академічної доброчесності та етичні норми викладено в принципах редакційної політики українських часописів (напр.: [Редакційна політика та публікаційна етика серії наукових видань «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка»]). У закордонній науці про етику оприлюднення дослідницьких праць писали Е. Гурн та М. Вандер-Грааф (питання авторського права в журналах із відкритим доступом) [Hoorn, VanderGraaf]; Т. Мак Кліри (особливості академічного письма) [McCleary]; М. Шлоссер (авторські права на журнали, опубліковані бібліотеками) [Schlosser]; Т. Шульц (практики відкритого доступу та комунікаційні дослідження) [Schultz] та ін. Однак поки що мало праць, в яких було розглянуто загальні норми публікаційної етики та окремі підходи, що залежать від галузей науки в різних країнах.

Мета статті – проаналізувати норми публікаційної етики, закріплені в документах України, з’ясувати спільні та відмінні риси в проекції на філологічні студії. **Завдання роботи** – опрацювати тексти документів (законів України, кодексів академічної доброчесності), дослідження науковців у галузі публікаційної етики, редакційні вимоги провідних наукових видань України; визначити найважливіші норми щодо етики наукових пошуків та оприлюднення результатів, а також специфічні ознаки, притаманні філологічним часописам.

Результати та дискусії. Як відомо, редакції українських видань у своїй діяльності керуються нормативними документами: законами України, а також етичними кодексами, сформульованими видавництвами або редакційними

колегіями. Зокрема, в Законі України «Про освіту» (2017, із доповненнями 2025) сказано: «Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність» [Закон України Про освіту]. Ці вимоги відображено в етичних кодексах наукових спільнот.

Академічна доброчесність передбачає дотримання етичних норм для учасників освітнього процесу. У статті 42 Закону України «Про освіту» це поняття визначено так: «*Академічна доброчесність* – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [Закон України Про освіту]. У законі докладно визначено, у чому полягає порушенням академічної доброчесності в галузі представлення наукових досліджень академічній спільноті: «*академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства»; *самоплагіат* – «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів»; *фабрикація* – «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях»; *фальсифікація* – «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень» [Там само]. Таким чином, якщо подібні явища трапляються в наукових працях, їх негативно оцінюють рецензенти та редакційні колеги, вирішуючи питання про можливість опублікування, доопрацювання чи відхилення робіт.

Варто сказати, що принципи публікаційної етики були закладені ще в «Етичному кодексі ученого України (2009), в якому є такі важливі положення: «1.4. Учений несе моральну відповідальність за наслідки своєї діяльності, що можуть впливати на розвиток людства або природи. Вчений повинен протидіяти отриманню результатів, що суперечать принципам гуманізму...»; «2.3. Учений має забезпечувати бездоганну чесність і прозорість на всіх стадіях наукового дослідження та вважати неприпустимим прояви шахрайства, зокрема фабрикування та фальшування даних, піратства і плагіату»; «3.2. Учений визнає міжнародні та національні правові норми щодо авторських прав. Він може використовувати інформацію з будь-яких публікацій за умови, що вказує джерело та проводить чітку межу між власними даними та здобутками інших» [Етичний кодекс ученого України].

У статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015) витлумачено поняття, якими оперують у документі. Зокрема, етики наукових досліджень та видавничої справи стосуються такі: «*наукова діяльність* – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження»; «*наукова (науково-технічна) продукція* – науковий та (або) науково-технічний (прикладний) результат, призначений для реалізації» [Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність]. Докладно розглянуто різновиди наукової продукції (монографія, збірник наукових праць, збірник документів і матеріалів, тези та матеріали наукових конференцій, автореферат дисертації та ін.) і вказано на «процедуру наукового рецензування та затвердження до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або вищого навчального закладу» [Там само]. Відповідно, ці підходи прописані й у публікаційній етиці видавництва, які приймають праці із супровідними документами (рецензії, обґрунтування потреби видання, витяги з протоколів засідань кафедр або відділів, науково-методичних комісій закладів освіти або наукових установ, заповнення про відсутність конфлікту інтересів, вказівка на способи використання ІІІ – якщо

вдавалися до таких послуг, довідка про перевірку на плагіат за допомогою антиплагіатних програм тощо).

У розділі II Закону України «Про академічну доброчесність» (2022, нова редакція 2025) викладено вимоги щодо забезпечення академічної доброчесності та наслідки за можливі порушення. Статтю 4 присвячено дотриманню академічної доброчесності при створенні академічних творів, до яких віднесено «тексти наукового (творчого), науково-технічного та навчального характеру», представлено їхні різновиди та вимоги до виконання, авторства, співавторства, покликання на джерела, оприлюднення [Закон України Про академічну доброчесність].

Питання про публікаційну етику відображені також у кодексах вищих навчальних закладів освіти. Зокрема, у Волинському національному університеті імені Лесі Українки діють такі документи: «Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» (2016, перезатверджено у 2023), Положення про запобігання академічному плагіату, Комітет з етики наукових досліджень у ВНУ імені Лесі Українки та ін. У Кодексі (пункт 2.1) визначено терміни «етика академічних взаємовідносин», «доброчесність», «академічна доброчесність», «академічна культура», «академічна свобода», «академічний плагіат», «відповідальність». Пункт 2.3 містить вимоги, які стосуються науково-педагогічних працівників: посилання на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; контроль за дотриманням цих вимог здобувачами освіти та ін. У пункті 4.1 наведено основні порушення академічної доброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація й ін. Розділ 5 присвячено відповідальності за порушення академічної доброчесності. У розділі 6 наведено технологічні рішення як інструменти протидії порушень академічної доброчесності: створення відкритої бази для популяризації принципів доброчесності; наявність веб-сторінки «Академічна доброчесність»; реалізація програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників; перевірка випускних кваліфікаційних робіт на предмет академічного плагіату; експертна

оцінка та (або) технічна перевірка за допомогою спеціалізованих програм ознак академічного плагіату в дослідженнях, підготовлених до захисту тощо. Зауважимо, що у ВНУ імені Лесі Українки, як і в українських університетах загалом, для перевірки наукових праць переважно використовують програми Unicheck, Etxt, Advengo завдяки локальним базам та відповідності нормам МОН України. Послугуються також програмою Strike Plagiarism, яка підтримує 190 мов з українською мовою включно. Із метою моніторингу дотримання членами університетської громади норм Кодексу створено Комітет з етики наукових досліджень. Університетський репозитарій забезпечує відкритий доступ до наукових і навчально-методичних праць, виданих працівниками. Зазначимо, що ВНУ імені Лесі Українки – учасник проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic IQ).

Окремої уваги потребує використання в науковій діяльності штучного інтелекту (ШІ). Як правило, редакційна політика передбачає вказівку про послуги ШІ. Зокрема, у документі про залучення ШІ в науковому пошуку (2024) сказано: «Ми наполегливо рекомендуємо декларувати всю інформацію щодо використання ШІ для конкретного рукопису у відповідних розділах, у спеціальному розділі-декларації про ШІ або через використання фактологічних міток публікації» [Рекомендації щодо використання ШІ в науковій комунікації : 5]. Крім того, учені повинні перевіряти всю інформацію, отриману завдяки ШІ (цитати, джерела, таблиці, графіки, рисунки, списки літератури, фото і відео-матеріали тощо), оскільки вона може бути недостовірною.

Вимоги публікаційної етики та редакційної політики кожного видання, яких мають дотримуватися автори, викладені в загальному доступі. Зокрема, на вебсайтах наукових видань «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» за серіями наведено відомості про галузь знань, віднесення до переліку фахових видань, засновника, рік заснування, реєстрацію, мови та періодичність виходу, архів, поточний і наступний випуски, контакти із членами редакції, відповідальними за випуск. Крім того, міститься інформація про мету, проблематику, яку висвітлюватимуть

автори статей, редакційну колегію, склад рецензентів, редакційну політику, процес редагування, публікаційну етику, авторство та співавторство, ліцензування й авторське право, відкритий доступ до матеріалів, положення про конфіденційність, наявність чи відсутність конфлікту інтересів, вирішення питань із порушень академічної доброчесності, постпублікаційне обговорення, умови відкриття статті. Докладно розписана процедура подання рукопису, рекомендації для авторів щодо актуальності, новизни, опрацьованості теми в українській та закордонній науці, структури статті, викладу матеріалу, покликання на використані джерела і способи цитування. Уміщено зразки текстів українською та англійською мовами, вимоги до анотацій та оформлення списку літератури, транслітерації та перекладу назв видань. Ширші пояснення містяться у методичних рекомендаціях [Редакційна політика та публікаційна етика серії наукових видань «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка»]. Там висвітлено документи, напрацьовані в результаті спільної роботи Координаційного Центру із випуску серій наукових періодичних видань та ухвалені Вченою радою КНУ імені Тараса Шевченка. Важливо, що члени Координаційного Центру співпрацюють із Українським регіональним відділенням Європейської асоціації редакторів наукової періодики (EASE), беруть участь у роботі Редакторської школи EASE, регулярно ознайомлюються з досвідом рейтингових закордонних журналів, а представлені ними вимоги задовольняють норми наукометричних баз DOAJ, Scopus I WoS.

Так, у серії «Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика», яка виходить із 1958 р. українською, а тепер – ще й англійською, німецькою, польською, литовською та іспанською мовами, докладно виписані такі рекомендації для авторів: 1) вимоги до структури та змісту статті, що відповідають положенням Національного стандарту України ДСТУ 7152:2020, а саме: індекс УДК, цифровий ідентифікатор DOI, відомості про авторів (ім'я, прізвище; науковий ступінь, вчене звання; унікальний ідентифікатор автора досліджень ORCID ID; корпоративна е-пошта автора (-ів); основне місце роботи чи навчання на час дослідження (назва установи

чи організації), місто, країна), назва статті, анотація, ключові слова, основний текст статті (вступ, методи дослідження, результати, дискусія та висновки); 2) інформація про внесок авторів, подяки та фінансування (якщо є); 3) список бібліографічних джерел мовою оригіналу й у транслітерації латиницею; 4) відомості про автора (-ів), про конфлікт інтересів (або його відсутність); 5) вимоги до технічного оформлення [Рекомендації для авторів]. Звернуто увагу на формулювання назви публікації: «Назва статті має бути однозначною, зрозумілою фахівцям інших галузей, інформативною і конкретною: 5–9 слів, що відповідають змістові статті, без словосполучень на зразок «Дослідження питання...», «Деякі питання...», «Проблеми...» тощо. Для оригінальної дослідницької статті бажано до назви додавати дескриптор дослідження, наприклад «перехресне дослідження» «практичне дослідження», «результати опитування» (див. детальніше вимоги щодо назви у Рекомендаціях ЄАНР (Європейської асоціації наукових редакторів) для авторів і перекладачів наукових статей англійською мовою) [Рекомендації для авторів]. Сказано, що анотація оригінальної праці має бути структурованою (відобразити всі компоненти: вступ, методи, результати, висновки), або розширеною. Анотація оглядової статті може бути індикативною, висвітлюючи основні тези огляду. Перелічено можливості авторського внеску за такими параметрами відповідно до CRediT (Contributor Roles Taxonomy): концептуалізація (ідеї; формулювання мети і завдань дослідження); формальний аналіз (застосування математичних, обчислювальних або інших формальних методів); програмне забезпечення (програмування, проектування комп'ютерних програм та ін.); методологія (вироблення методології, створення моделей); валідація даних (перевірка результатів досліджень); написання (оригінальна чернетка, перегляд і редагування, внесення змін і доповнень тощо) [Там само].

Треба зазначити, що рецензенти матеріалів у галузі філології велику увагу приділяють належному дотриманню мовностилістичних норм української мови, розумінню семантики термінів, логічному, послідовному, аргументованому викладу результатів досліджень із добром правильних синтаксичних одиниць та морфологічно-словотвірних форм, відповідності назви тексту його змісту, відображенню реалізації поставлених мети і завдань у висновках роботи тощо.

Висновки. Отже, норми публікаційної етики в Україні ґрунтуються на положеннях законодавчих актів держави, а також міжнародних, загальноукраїнських документів і тих, що створені закладами вищої освіти та науковими установами. Серед загальних вимог до академічної доброчесності вказано на обов'язкове покликання на джерела інформації, належне цитування, відсутність плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації результатів дослідження, конфлікту інтересів, дотримання норм законодавства про авторське право та ін. На основі рекомендацій для авторів, наведених на сторінці серії «Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика» «Вісника Київського національного університету імені Тараса Шевченка» з'ясовано конкретні вимоги до філологічних праць, зокрема до формулювання назви, написання анотації, структурування та змісту статті, добору відповідних методів дослідження, опису його результатів за допомогою певних мовностилістичних засобів, відображення їх у висновках і визначенні перспектив роботи над цією проблемою.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у докладному розгляді етичних норм публікування на всіх етапах підготовки і написання наукової праці, редагування і постредагування, виправлення помилок і рекомендації до друку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жабін А. Україна у наукометричних системах “Scopus” та “Web of Science”. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2019. Вип. 51. С. 336–356. doi: <https://doi.org/10.15407/np.51.336> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Закон України Про академічну доброчесність (13.08.2022. № 13 (18)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> (дата звернення: 12.03.2026).
3. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність (26.11.2015. № 848-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 12.03.2026).
4. Закон України Про освіту (05.09.2017. № 2145-ІV.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.03.2026).

5. Етичний кодекс ученого України / НАН України. 15.04. 2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0002550-09> (дата звернення: 13.03.2026).
6. Капіца Ю. М., Шахбазян К. С. Застосування ліцензій відкритого доступу при розміщенні матеріалів наукових журналів в електронному середовищі. *Наука України у світовому інформаційному просторі*. 2016. № 13. С. 62–72. DOI: <https://doi.org/10.15407/> (дата звернення: 15.03.2026).
7. Кодекс академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (2016, перезатверджено у 2023). URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti (дата звернення: 10.03.2026).
8. Опришко Т. С. Етика наукових публікацій. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. № 3. С. 50–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2017_3_10 (дата звернення: 16.03.2026).
9. Редакційна політика та публікаційна етика серії наукових видань «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка» / М. Женченко, І. Ізарова, Г. Харламова: методичні рекомендації. Київ: ВПЦ Київського університету, 2024. 66 с.
10. Рекомендації для авторів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*. URL: <https://philology-journal.com/index.php/journal/for-authors#1> (дата звернення: 15.03.2026).
11. Рекомендації щодо використання ШІ в науковій комунікації. URL: <https://ease.org.uk/wp-content/uploads/2025/01/Recommendations-on-the-Use-of-AI-in-Scholarly-Communication-Ukrainian-translation-07.01.25.pdf> (дата звернення: 12.03.2026).
12. Ярошенко Т. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років. *Бібліотечний вісник*. 2011. № 5. С. 3–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2011_5_1 (дата звернення: 15.03.2026).
13. McCleary T. Academic Writing (2017, August 11). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bTkzAUV2DOc> (дата звернення: 12.03.2026).
14. Hoorn E., VanderGraaf M. Copyright Issues in Open Access Research Journals.
15. *D-Lib Magazine*. 2006. 12 (2). URL: <http://dx.doi.org/10.1045/february2006-vandergraaf> (дата звернення: 12.03.2026).
16. Schlosser M. Write up! A Study of Copyright Information on Library-Published Journals. *Journal of Librarianship and Scholarly Communication*. 2016. № 4. URL: <http://dx.doi.org/10.7710/2162-3309.2110> (дата звернення: 10.03.2026).
17. Schultz T. Opening Up Communication: Assessing Open Access Practices in the Communication Studies Discipline. *Journal of Librarianship and Scholarly Communication*. 2017. № 5. URL: <https://doi.org/10.7710/2162-3309.2131> (дата звернення: 15.03.2026).

REFERENCES

1. Zhabin, A. (2019). Ukraine u naukometrychnykh systemakh “Scopus” ta “Web of Science”. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 51, s. 336-356 [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy Pro akademichnu dobrochesnist (13.08.2022. № 13 (18)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist (26.11.2015. № 848-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist (26.11.2015. № 848-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy Pro osvitu (05.09.2017. № 2145-IIV.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
6. Etychnyi kodeks uchenoho Ukrainy (2009) / NAN Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0002550-09> [in Ukrainian].
7. Kapitsa, Yu. M., Shakhbazian, K. S. (2016). Zastosuvannia litsenzii vidkrytoho dostupu pry rozmishchenni materialiv naukovykh zhurnaliv v elektronnomu seredovishchi. *Nauka Ukrainy u svitovomu informatsiinomu prostori*, 13, s. 62–72. DOI: <https://doi.org/10.15407/> [in Ukrainian].
8. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Volynskoho natsionalnogo universytetu imeni Lesi Ukrainky (2016, 2023). URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti [in Ukrainian].
9. Opryshko, T. S. (2017). Etyka naukovykh publikatsii. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, s. 50–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2017_3_10 [in Ukrainian].
10. Redaktsiina polityka ta publikatsiina etyka serii naukovykh vydan «Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka» (2024) / M. Zhenchenko, I. Izarova, H. Kharlamova. Kyiv: VPTs Kyivskoho universytetu [in Ukrainian].
11. Rekomendatsii dlia avtoriv. Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. *Literaturoznnavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka*. URL: <https://philology-journal.com/index.php/journal/for-authors#1> [in Ukrainian].

12. Rekomendatsii shchodo vykorystannia ShI v naukovii komunikatsii (2025). URL: <https://ease.org.uk/wp-content/uploads/2025/01/Recommendations-on-the-Use-of-AI-in-Scholarly-Communication-Ukrainian-translation-07.01.25.pdf> [in Ukrainian].
13. Yaroshenko, T. (2011). Zelenyi shliakh vidkrytoho dostupu. Repozytarii ta yikh rol u naukovii komunikatsii: pershi dvadtsiat rokiv. *Bibliotechnyi visnyk*, 5, s. 3–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2011_5_1 [in Ukrainian].
14. McCleary, T. (2017, August 11) Academic Writing. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bTkzAUV2DOc> [in English].
15. Hoorn, E., VanderGraaf, M. (2006). Copyright Issues in Open Access Research Journals. *D-Lib Magazine*, 12(2). URL: <http://dx.doi.org/10.1045/february2006-vandergraaf> [in English].
16. Schlosser, M. (2016). Write up! A Study of Copyright Information on Library-Published Journals. *Journal of Librarianship and Scholarly Communication*, 4. URL: <http://dx.doi.org/10.7710/2162-3309.2110> [in English].
17. Schultz, T. (2017). Opening Up Communication: Assessing Open Access Practices in the Communication Studies Discipline. *Journal of Librarianship and Scholarly Communication*, 5. URL: <https://doi.org/10.7710/2162-3309.2131> [in English].

N. O. DANYLYUK

*Doctor of Philology, Professor,
Professor at the Department of Applied Linguistics,
Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, Ukraine
E-mail: nina.danylyuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7373-2902>*

ETHICAL STANDARDS FOR THE PUBLICATION OF SCHOLARLY WORKS IN UKRAINIAN JOURNALS OF PHILOLOGY

This article examines the ethical standards for publishing scholarly works in Ukrainian journals in general and in philological journals in particular. The texts of documents are analyzed (including the Ukrainian laws “On Academic Integrity” (2022–2025), “On Scientific and Scientific-Technical Activity” (2015), “On Education” (2017), the “Code of Ethics for Scientists of Ukraine” (2009), the “Code of Academic Integrity of Lesya Ukrainka Volyn National University,” and others), studies by scholars in the field of publication ethics, editorial requirements of leading Ukrainian scientific journals, and recommendations to authors regarding compliance with the norms of research ethics and academic integrity.

The general requirements for academic integrity include mandatory citation of sources, proper referencing, the absence of plagiarism, self-plagiarism, fabrication, falsification of research results, and conflicts of interest, as well as compliance with copyright laws and other regulations. Attention is drawn to the requirements regarding the use of artificial intelligence (AI) in scientific activities and the need to verify all information obtained through AI.

Based on the guidelines for authors provided on the page for the series “Literary Studies. Linguistics. Folklore Studies” of the “Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv,” specific requirements for philological works have been established, including the formulation of the title, writing of the abstract, structuring and content of the article, the selection of appropriate research methods, the correct use of scientific terms, the description of research results using specific linguistic and stylistic means, their reflection in the conclusions, and the identification of directions for further work on this issue.

We see opportunities for further research in a detailed examination of ethical standards for publication at all stages of preparing and writing a scientific paper, editing and post-editing, correcting deficiencies, and recommendations for publication.

Key words: copyright, academic integrity, research ethics, scientific paper, publication ethics.

Дата першого надходження статті до видання: 18.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 811

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.10>

В. М. КУДЛЯК

*кандидат технічних наук, старший науковий співробітник
відділу створення і використання інтелектуальних мережних інструментів,
Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ, Україна
Електронна пошта: masterds56@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3500-1639>*

А. Є. СТРИЖАК

*доктор філософії, учений секретар,
Інститут прикладних систем управління Національної академії наук України, м. Київ, Україна
Електронна пошта: stryzhakae@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8266-2013>*

Т. І. БЄЛАН

*провідна інженерка відділу створення і використання інтелектуальних мережних інструментів,
Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ, Україна
Електронна пошта: t.belan08@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8138-9614>*

О. О. ПАРХОМЕНКО

*провідний програміст відділу створення і використання інтелектуальних мережних інструментів,
Національний центр «Мала академія наук України», м. Київ, Україна
Електронна пошта: oleksiy_parkhomenko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4386-1049>*

В. О. ШУНЕВИЧ

*провідний інженер відділу робототехнічних систем,
Інститут прикладних систем управління Національної академії наук України, м. Київ, Україна
Електронна пошта: vladrnc@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-3278-1676>*

**ІНТЕГРАЦІЯ СЕРВІСІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДИЗАЙНЕРА:
МЕТОДОЛОГІЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ВЕРСТКИ
ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РЕДАГУВАННЯ ЗОБРАЖЕНЬ**

У статті розглянуто сучасні підходи до інтеграції сервісів штучного інтелекту (ШІ) у професійну діяльність дизайнера, зокрема в галузях автоматизованої верстки та інтелектуального редагування зображень. Проаналізовано методологічні засади використання генеративних моделей, систем комп'ютерного зору, алгоритмів контекстного аналізу та інструментів автоматичного компонування контенту. Визначено особливості взаємодії дизайнера зі ШІ-сервісами, що спрямовані на оптимізацію виробничих процесів, підвищення якості зображень, пришвидшення підготовки макетів і зниження рутинності операцій. У роботі систематизовано типи завдань, які можуть бути делеговані ШІ у видавничій, графічній і цифровій дизайнерській практиці, а також окреслено перспективи розвитку гібридних робочих процесів, у яких творчі рішення людини поєднуються з автоматизованими обчислювальними можливостями. Останні дослідження у сфері інтеграції штучного інтелекту в професійну діяльність дизайнерів демонструють активне впровадження AI-технологій для автоматизації макетування, інтелектуального редагування зображень та генерації креативних рішень. Наукові роботи підкреслюють два основні напрями: перцепційні задачі, що включають аналіз і класифікацію елементів дизайну, та генеративні задачі, спрямовані на створення нових макетів і композицій. Практичні кейси показують ефективність таких підходів у веб- та графічному

дизайні, мультимедійних проєктах, а також у автоматизації рутинних процесів, зберігаючи контроль дизайнерів над естетичними та композиційними рішеннями. Результати дослідження підтверджують, що впровадження ШІ у дизайнерські робочі середовища формує нову методологію професійної взаємодії, підвищує ефективність та розширює творчий потенціал фахівця.

Ключові слова: штучний інтелект, автоматизована верстка, інтелектуальне редагування зображень, генеративні моделі, комп'ютерний зір, дизайн, видавничі технології, цифрова графіка, автоматизація творчих процесів.

Поставлення проблеми. Стрімкий розвиток штучного інтелекту (ШІ) упродовж останнього десятиліття значною мірою трансформував професійні сфери, пов'язані з візуальною комунікацією, зокрема графічний дизайн, editorial design та комп'ютерну верстку. Сучасні ШІ-сервіси забезпечують реалізацію широкого спектра функцій – від генеративного створення графічних об'єктів до автоматизованої підготовки макетів видань. Системи, побудовані на нейронних мережах глибинного навчання, здатні аналізувати складну структуру текстів, їхню семантику, виявляти стильові закономірності та синтезувати адаптивні візуальні рішення. Завдяки цьому дизайнер отримує можливість оптимізувати трудомісткі процеси, зменшити кількість рутинних операцій і зосередитися на креативних аспектах діяльності.

У контексті верстки книг ШІ-технології сприяють автоматизації композиційно-структурованих рішень, налаштуванню типографічних параметрів, аналізу читабельності та виявленню версткових помилок. Інтелектуальні алгоритми здатні визначати взаємозв'язки між текстовими блоками, таблицями, ілюстраціями та підписами, що дає змогу прискорити процес формування складних макетів. Водночас редактори зображень на основі ШІ дозволяють здійснювати автоматичне підвищення якості, усунення шумів, збільшення роздільної здатності, фонзаміну, стилізацію та реконструкцію фрагментів.

Усе це робить тему інтеграції сервісів ШІ у професійну діяльність дизайнера надзвичайно актуальною як у теоретичному, так і в практичному вимірі. Метою цієї статті є комплексний аналіз сучасних інструментів штучного інтелекту, їхнього функціонального потенціалу та методологічних засад застосування у задач автоматизованої верстки та інтелектуального редагування графічних матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження у сфері інтеграції штучного інтелекту в професійну діяльність дизайнерів демонструють активне впровадження AI-технологій для автоматизації макетування,

інтелектуального редагування зображень та генерації креативних рішень. Наукові роботи підкреслюють два основні напрями: перцепційні задачі, що включають аналіз і класифікацію елементів дизайну, та генеративні задачі, спрямовані на створення нових макетів і композицій. Практичні кейси показують ефективність таких підходів у веб- та графічному дизайні, мультимедійних проєктах, а також у автоматизації рутинних процесів, зберігаючи контроль дизайнерів над естетичними та композиційними рішеннями. Галузеві публікації від компаній Adobe і Figma демонструють інтеграцію AI у щоденні робочі процеси, зокрема у функції редагування, ізоляції об'єктів та генерації контенту, що підвищує продуктивність та відкриває нові можливості для творчості. Таким чином, сучасні дослідження та індустриальні практики підтверджують, що AI стає невід'ємною складовою професійного дизайну, здатною поєднувати технічну ефективність із художньою інновацією.

Мета статті. Інтеграція сервісів штучного інтелекту у професійну діяльність дизайнера: методологія автоматизованої верстки та інтелектуального редагування зображень.

Результати та дискусії. Теоретико-методологічні засади застосування штучного інтелекту (ШІ) ґрунтуються на міждисциплінарному синтезі знань із галузей інформатики, когнітивних наук, математики, кібернетики та соціальних наук. У науковому дискурсі штучний інтелект розглядають як комплекс алгоритмічних і програмно-апаратних рішень, спрямованих на моделювання інтелектуальних функцій живих систем – сприйняття, аналізу, прийняття рішень, навчання та адаптації. Методологія його застосування визначає принципи, підходи та інструменти, що забезпечують ефективну інтеграцію ШІ у професійну діяльність, освітні та виробничі процеси, а також у цифрову інфраструктуру суспільства [Воробйов, с. 104–109].

Однією з ключових теоретичних передумов використання ШІ є концепція обчислювального інтелекту, що трактує інтелектуальну поведінку

як результат обробки інформації в адаптивних системах. На цій основі сформувались такі напрями, як машинне навчання, нейронні мережі, еволюційні алгоритми та нечітка логіка, які забезпечують створення алгоритмів із властивістю самоудосконалення та підвищення точності прогнозів. У контексті методології особливо важливими є принципи валідації моделей, інтерпретованості рішень та репрезентативності навчальних даних, що дозволяють мінімізувати ризики помилкових висновків.

Методологія впровадження ШІ передбачає також використання системного підходу, який забезпечує комплексне бачення досліджуваних процесів і врахування взаємозв'язків між технічними, організаційними, соціальними та етичними компонентами. Застосування цього підходу дозволяє розглядати інтелектуальні технології як частину ширших кіберфізичних систем, що взаємодіють із користувачами, інфраструктурою та середовищем.

У сучасних дослідженнях особливу роль відіграє гуманітарно-орієнтований підхід, який акцентує увагу на впливі ШІ на розвиток особистості, соціальну комунікацію та професійну діяльність. Він передбачає аналіз етичних аспектів, таких як прозорість алгоритмів, недискримінаційність, захист приватності та відповідальність за ухвалені автоматизованими системами рішення. Такі положення забезпечують відповідність рекомендаціям Європейської комісії щодо створення надійного та етичного штучного інтелекту.

У межах методологічних підходів важливим є також проектно-орієнтований метод, який включає етапи аналізу задачі, побудови моделі даних, вибору алгоритмів, тренування моделі, тестування та впровадження. Цей метод забезпечує структурованість і відтворюваність роботи з інтелектуальними системами, що є необхідною умовою наукової достовірності та технічної надійності.

Підсумовуючи, теоретико-методологічні основи використання штучного інтелекту формують концептуальний фундамент, який забезпечує наукову обґрунтованість та ефективність практичних рішень, спрямованих на автоматизацію процесів, підвищення продуктивності та покращення якості аналітичних висновків у різних сферах людської

діяльності. Їх комплексне врахування дозволяє інтегрувати інтелектуальні технології таким чином, щоб вони сприяли інноваційному розвитку, зберігаючи етичний баланс та безпеку інформаційного середовища.

Сучасні технологічні можливості автоматизованої верстки суттєво розширюють потенціал цифрових видавничих процесів, забезпечуючи високу швидкість виробництва контенту, його структурну цілісність та адаптивність до різних форматів поширення. Автоматизована верстка ґрунтується на застосуванні спеціалізованих програмних алгоритмів, здатних здійснювати аналіз структури документа, інтерпретацію стилістичних правил та динамічне формування макета відповідно до заданих параметрів. Використання таких систем дозволяє скоротити витрати часу на ручне компонування, мінімізувати людський фактор та забезпечити стабільну якість друкованої та електронної продукції.

Одним із ключових технологічних напрямів у автоматизованій верстці є **шаблонізоване компонування**, що передбачає використання гнучких дизайнерських шаблонів, які можуть автоматично наповнюватися текстовою й графічною інформацією. Завдяки цьому забезпечується уніфікація дизайну, підтримка єдиного стилю та легке масштабування виробничих процесів. Шаблонні системи широко застосовуються у створенні періодичних видань, рекламної продукції, електронних книг, вебпублікацій та корпоративної документації [Женченко, с. 62–75].

Другим важливим аспектом є застосування інтелектуальних алгоритмів оптимізації **розмітки**, які автоматично визначають логічні блоки тексту, опрацьовують абзацні структури, виділяють заголовки, підписи до ілюстрацій та інтерактивні елементи. Такі алгоритми здатні адаптувати верстку під різні типи носіїв – від друкованих сторінок до мобільних екранів, використовуючи принципи респонсивного дизайну. Це забезпечує універсальність контенту та його доступність у мультиплатформних середовищах.

Важливе місце посідають і засоби автоматичного керування графічними елементами. Сучасні системи здатні коригувати розмір і пропорції зображень, автоматично адаптувати їх під сітку макета, оптимізувати роздільну здатність

та розміщувати відповідно до контекста матеріалу. Використання таких механізмів зменшує ризики порушення композиційної рівноваги та підвищує ефективність візуальної комунікації.

Новим етапом розвитку є інтеграція штучного інтелекту у процеси верстки. Інтелектуальні системи можуть аналізувати семантику тексту, визначати ключові частини документа, пропонувати оптимальні макетні рішення, автоматично формувати інфографіку та підтримувати когнітивно зрозумілу структуру матеріалу. Завдяки машинному навчанню такі інструменти здатні адаптуватися до стилю конкретного видавництва, вивчати його дизайн-код та підвищувати ефективність верстання великих масивів контенту.

Технологічні можливості автоматизованої верстки доповнюються інтеграцією з хмарними сервісами, які забезпечують спільне редагування документів, синхронізацію версій, швидкий обмін матеріалами та доступ до бібліотек стилів і шаблонів. Це формує нову модель видавничого процесу – децентралізовану, гнучку та високоефективну.

Розглянемо роботу штучного інтелекту в верстці (рис. 1).

Цей розворот був створений за допомогою AI-сервісу Adobe InDesign з функціями Adobe Sensei, який автоматично виконує інтелектуальну верстку: система аналізує зображення, текстові блоки та їхню ієрархію, підбирає оптимальні пропорції, вирівнює елементи й формує збалансовану композицію сторінок. На основі завантажених портретів, підписів і двомовного тексту сервіс самостійно розташував графіку, підібрав шрифтові стилі, витримав поля, створив гармонійну структуру та забезпечив однаковий стиль оформлення обох сторінок, що дало результат професійної книжкової верстки без ручного макетування.

Таким чином, автоматизована верстка постає як важливий компонент сучасних цифрових технологій, що поєднує алгоритмічний підхід, інтелектуальні інструменти та адаптивні механізми форматування. Її використання дозволяє не лише прискорити підготовку видавничої продукції, а й забезпечити високий рівень її якості, стандартизацію, комфорт для читача та можливість масштабування видавничих процесів у різних галузях – від освіти й науки до маркетингу та медіаіндустрії.

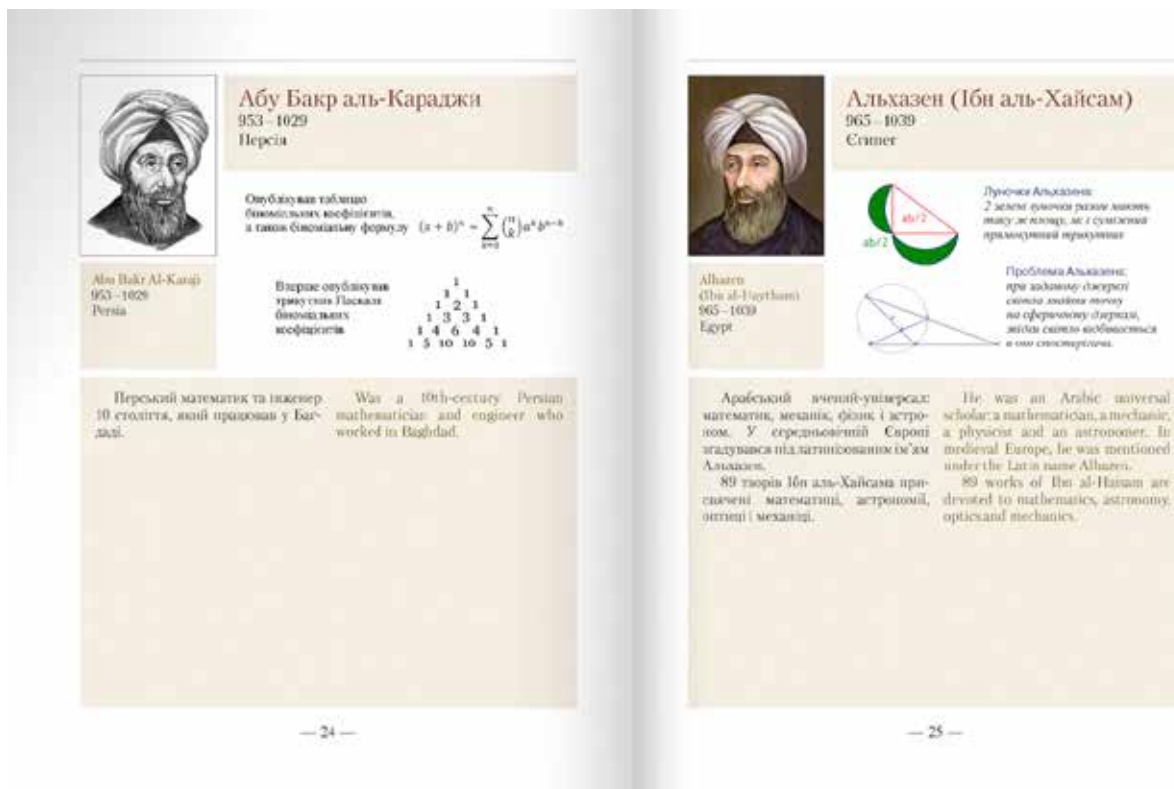

Рис. 1. Верстка сторінок книги за допомогою Adobe InDesign з функціями Adobe Sensei

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) у редакційно-видавничий процес стала одним із ключових напрямів модернізації сучасної видавничої індустрії. ШІ-технології здатні суттєво підвищувати ефективність роботи редакторів, верстальників, коректорів та дизайнерів, забезпечуючи автоматизацію тих завдань, які раніше вимагали значних часових і трудових ресурсів. Використання інтелектуальних алгоритмів сприяє підвищенню якості контенту, прискоренню циклу підготовки видань та покращенню взаємодії між учасниками видавничого процесу [Шевченко, с. 3–9].

Одним із найбільш поширених напрямів застосування ШІ є **автоматична лінгвістична обробка тексту**. Системи обробки природної мови (NLP) забезпечують виявлення граматичних помилок, стилістичних неточностей, тавтологій та структурної невідповідності. Розширені алгоритми семантичного аналізу дозволяють оцінювати логічну цілісність тексту, визначати його тональність, виявляти фрагменти, що потребують редагування, та пропонувати варіанти покращення. Це значною мірою підвищує рівень редакторської точності та прискорює підготовку текстових матеріалів.

У сфері верстки ШІ відіграє провідну роль у формуванні **автоматизованих макетів та адаптивних дизайнерських рішень**. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати структуру контенту, визначати пріоритетні елементи, оптимізувати розміщення тексту й зображень, автоматично коригувати інтервали, шрифтові параметри та форматування. Це забезпечує точність композиції, збереження цілісності стилю та швидке створення макетів для різних носіїв – друкованих, цифрових та мобільних.

Значного поширення набула також **автоматична генерація зображень, інфографіки та ілюстрацій**, що допомагає розширювати візуальну складову видань. Інтелектуальні графічні системи здатні створювати іконографіку, креслення, діаграми, схеми та навіть художні ілюстрації відповідно до змісту тексту. Такий підхід мінімізує потребу в ручній підготовці візуальних матеріалів та забезпечує їх концептуальну узгодженість із редакційним задумом.

ШІ використовується і в **організації видавничого робочого процесу**, де інтелектуальні системи керування проектами автоматично

розподіляють завдання між учасниками команди, відстежують виконання етапів, формують звіти та прогнозують строки. Інструменти на основі предиктивної аналітики дозволяють редакціям точніше планувати випуски, оцінювати обсяг роботи та оптимізувати витрати [Ситник].

Важливим напрямом є **оцінювання якості контенту**, де алгоритми класифікації та машинного навчання аналізують читацькі вподобання, моделюють очікувану популярність матеріалу, проводять автоматичну категоризацію та оптимізують SEO-показники. Це допомагає видавництвам адаптувати контент під запити аудиторії та підвищувати ефективність його розповсюдження.

Узагальнюючи, застосування штучного інтелекту в редакційно-видавничому процесі формує нову модель роботи видавництва – інтелектуалізовану, автоматизовану та гнучку. Воно сприяє підвищенню точності редакторських рішень, покращує структурну організацію матеріалів, оптимізує дизайн, забезпечує ефективність комунікації в команді та створює умови для швидкого випуску високоякісних видань. Інтеграція ШІ є ключовою умовою конкурентоспроможності сучасних видавничих організацій та драйвером розвитку цифрової гуманітаристики.

Сучасні технології редагування зображень активно інтегрують штучний інтелект (ШІ), що дозволяє значно підвищити якість, швидкість та точність обробки графічного контенту. Інтелектуальні методи редагування ґрунтуються на алгоритмах машинного навчання, нейронних мережах, глибокому навчанні та комп'ютерному зорі, які забезпечують автоматичну корекцію, трансформацію, сегментацію та генерацію зображень відповідно до заданих параметрів.

Одним із ключових напрямів є **автоматична корекція зображень**, що включає виправлення освітлення, контрасту, кольорового балансу, видалення шумів та підвищення різкості [Remondino, с. 17–28]. Інтелектуальні алгоритми здатні аналізувати піксельні та семантичні характеристики зображення, визначати об'єкти й фон, а потім оптимізувати їх окремо, що забезпечує більш природний результат у порівнянні з традиційними методами. Такі технології активно застосовуються у видавничій справі, веб-дизайні, фотографії та науковій візуалізації.

Ще одним важливим напрямом є **сегментація та виділення об'єктів**. ШІ-системи здатні розпізнавати об'єкти на зображенні, визначати їх межі та розділяти на логічні групи. Це відкриває можливість для точного видалення або заміни фону, автоматичного ретушування окремих елементів, корекції пропорцій та інтеграції у складні композиції без втрати якості. Особливо це важливо для цифрових бібліотек, медіа та рекламних проєктів, де потрібна висока точність обробки графіки.

Інтелектуальні методи включають також **генеративні підходи** на основі нейронних мереж типу GAN (Generative Adversarial Networks), які дозволяють створювати нові зображення або доповнювати існуючі. Наприклад, ці системи можуть заповнювати пошкоджені або відсутні фрагменти зображень, перетворювати стилі (від реалістичного до художнього), змінювати атмосферу або колірну гамму, забезпечуючи художню узгодженість і високу деталізацію результату.

Важливим компонентом є **автоматизація ретушування та покращення зображень**, що включає видалення небажаних об'єктів, згладжування шкірних текстур, корекцію дефектів та адаптивне покращення композиції. Інтелектуальні алгоритми здатні враховувати контекст і семантику сцени, що дозволяє уникнути артефактів і забезпечує природність зображень.

Сучасні рішення поєднують **інтерактивні та автоматизовані методи**, коли користувач задає ключові параметри або області інтересу, а система ШІ автоматично виконує складні трансформації, адаптуючись до контексту і забезпечуючи оптимальний результат. Це значно підвищує продуктивність дизайнерів та редакторів, дозволяючи їм концентруватися на творчих аспектах роботи.

Розглянемо роботу штучного інтелекту Remini на прикладі (рис. 2).

Рис. 2. Відновлення старої фотографії за допомогою сервісу Remini

Штучний інтелект відновив стару чорно-білу фотографію за допомогою моделей суперроздільності та автоматичної колоризації: він прибрав шум і дефекти плівки, підвищив різкість обличчя, домалював втрачені деталі, а потім на основі навчених колірних патернів коректно додав природні відтінки шкіри, волосся та фону, зробивши зображення більш живим і сучасним.

Таким чином, інтелектуальні методи редагування зображень формують основу сучасної цифрової графіки та візуальної комунікації. Вони забезпечують швидке, точне та адаптивне створення високоякісного контенту, інтегруються у редакційно-видавничі процеси, а також відкривають нові можливості для наукової візуалізації, мистецтва, реклами та мультимедійного дизайну.

Генеративні моделі на основі штучного інтелекту стають важливим інструментом у створенні графічних, текстових та мультимедійних композицій, забезпечуючи новий рівень автоматизації та творчої підтримки у видавничій, дизайнерській та художній діяльності. В основі таких моделей лежать алгоритми глибокого навчання, зокрема нейронні мережі типу GAN (Generative Adversarial Networks), VAE (Variational Autoencoders) та трансформери, які здатні генерувати новий контент на основі аналізу навчальних даних і заданих стилістичних параметрів.

Одним із ключових напрямів застосування є **автоматичне створення візуальних композицій**. Генеративні моделі аналізують наявні зображення або набори даних, визначають основні стилістичні та структурні характеристики, а потім формують нові композиції, що відповідають заданим умовам. Це дозволяє створювати унікальні ілюстрації, художні твори, інфографіку та мультимедійні елементи без необхідності ручного опрацювання кожного компонента [Goodfellow, I., et al. с. 267–294].

Інший важливий аспект – **адаптивність композицій під контекст та зміст**. Генеративні моделі здатні враховувати семантичні зв'язки між елементами композиції, розташовувати об'єкти у просторі відповідно до логіки сцени, а також оптимізувати колірні та формальні характеристики. Це забезпечує гармонійність та естетичну завершеність результату,

що є важливим у видавничій справі, цифровому мистецтві та медіа-дизайні.

Генеративні моделі активно застосовуються у **редагуванні та трансформації стилю**. Алгоритми можуть перетворювати стиль зображень, змінювати емоційне забарвлення композиції, створювати варіації на тему вихідного матеріалу або комбінувати різні художні напрями. Такі підходи забезпечують гнучкість у творчих процесах і дозволяють видавцям та дизайнерам експериментувати з новими формами, не обмежуючись класичними методами верстки та ілюстрації.

Важливою особливістю є **інтерактивна генерація композицій**, коли користувач задає ключові параметри – тематику, стиль, колірну палітру або формат, а модель пропонує оптимальні варіанти композицій, що відповідають заданим умовам. Це підвищує продуктивність творчої роботи, дозволяє швидко створювати прототипи макетів і знижує ризик помилок у композиційному розміщенні елементів.

Генеративні моделі також знаходять застосування у **науковій та освітній візуалізації**, де вони створюють графічні та інтерактивні моделі для ілюстрації складних явищ, процесів або історичних композицій. Це дозволяє не лише підвищити наочність матеріалу, а й забезпечити інтеграцію мультимедійних та текстових даних у єдину композицію, оптимізовану для сприйняття користувачем [OpenAI].

Підсумовуючи, генеративні моделі відкривають нові можливості для автоматизованого створення композицій, поєднуючи аналітичну точність алгоритмів ШІ з творчою гнучкістю. Вони дозволяють формувати унікальні, естетично завершені та контекстно адаптовані графічні та мультимедійні продукти, інтегруються у редакційно-видавничі процеси та стають інструментом цифрової інновації у сфері мистецтва, дизайну та медіа.

Інтеграція штучного інтелекту (ШІ) у професійні дизайнерські робочі процеси суттєво змінює парадигму творчої діяльності, забезпечуючи автоматизацію рутинних завдань, прискорення прийняття рішень та підвищення ефективності виробничих циклів. ШІ дозволяє дизайнерам фокусуватися на концептуальних та креативних аспектах, одночасно оптимізуючи підготовку макетів, обробку зображень,

композиційне розміщення елементів та підготовку інтерактивного контенту.

Одним із основних напрямів є **автоматизована підтримка верстки та композиції**. Алгоритми машинного навчання аналізують структуру контенту, розташування текстових та графічних елементів, пропорції та колірні гармонії, пропонуючи оптимальні варіанти макетів. Це дозволяє скоротити час, необхідний на створення прототипів, підвищує точність розміщення елементів та забезпечує стилістичну узгодженість продукції на всіх етапах дизайну.

Важливу роль відіграє **інтелектуальна обробка графіки**, включаючи редагування зображень, корекцію кольору, оптимізацію текстур і форм, а також автоматичне генерування ілюстрацій. ШІ-системи здатні аналізувати семантичну структуру зображень, сегментувати об'єкти, адаптувати розмір і композиційне розташування, що значно підвищує якість кінцевого продукту та знижує трудові витрати на ручну обробку графіки [Remini AI].

Інтеграція ШІ також включає **генеративні моделі для створення дизайну**. Нейронні мережі типу GAN або трансформери дозволяють створювати нові візуальні елементи, експериментувати з кольорними схемами, шрифтами та стилями, автоматично генерувати альтернативні композиції та варіанти оформлення. Це відкриває нові можливості для креативної роботи, підтримує інноваційний дизайн та дозволяє швидко оцінювати кілька дизайнерських концепцій одночасно.

Ще одним важливим аспектом є **інтерактивна взаємодія між дизайнером і системою ШІ**. Сучасні платформи дозволяють дизайнерам задавати параметри, напрямки стилю, пріоритетні елементи або обмеження щодо композиції, після чого система пропонує оптимальні варіанти реалізації. Такий підхід забезпечує синергію творчої інтуїції людини та аналітичних можливостей алгоритмів, підвищуючи швидкість і точність робочого процесу [Davis, N., Bown, R., & Smith, J., с. 45–60].

ШІ інтегрується також у **процеси управління проектами та координації командної роботи**. Інтелектуальні системи контролюють строки виконання завдань, розподіляють ресурси, відстежують зміни та автоматично формують звіти, що підвищує ефективність

колективної роботи дизайнерів і скорочує час на організаційні операції.

Підсумовуючи, інтеграція штучного інтелекту у професійні дизайнерські робочі процеси формує нову модель творчої діяльності, яка поєднує ефективність, адаптивність та креативність. ШІ забезпечує автоматизацію рутинних операцій, прискорює процес розробки дизайну, підтримує генерацію інноваційних рішень та створює умови для підвищення продуктивності, якості та конкурентоспроможності дизайнерських проектів у різних галузях – від реклами та медіа до інтерфейсного та промислового дизайну.

Штучний інтелект (ШІ) стає ключовим фактором трансформації професійної діяльності дизайнерів, формуючи нові стандарти творчості, продуктивності та компетенцій у цифровому середовищі. Перспективи розвитку ШІ у дизайні охоплюють як технологічні інновації, так і соціально-професійні зміни, що визначають роль фахівця у майбутньому.

Однією з головних тенденцій є **зростання автоматизації рутинних операцій**. Завдяки алгоритмам машинного навчання, генеративним нейронним мережам та інтелектуальним системам верстки значно скорочується час на створення макетів, редагування зображень, підбір кольорових схем та композиційних рішень. Це дозволяє дизайнеру зосередитися на стратегічних і креативних завданнях, таких як концептуальне мислення, вибір інноваційних рішень і формування унікального стилю продукту.

Важливим напрямом є **інтеграція генеративних моделей у творчий процес**. Системи ШІ здатні пропонувати альтернативні варіанти дизайну, комбінувати стилі, створювати нові графічні й мультимедійні композиції, що стимулює експерименти та відкриває нові можливості для творчої реалізації. Для дизайнера це означає появу асистентів, які прискорюють і розширюють поле його дій, одночасно підвищуючи ефективність і точність рішень.

ШІ також змінює **професійні компетенції та навички дизайнера**. В майбутньому значну роль відіграватиме здатність до співпраці з інтелектуальними системами, аналізу їх пропозицій, налаштування параметрів генерації контенту та оцінювання якості автоматизованих

рішень. Професія дизайнера буде поєднувати класичні навички композиції та естетики з аналітичними та технологічними компетенціями.

Вплив ШІ проявляється також у **розширенні можливостей персоналізації та адаптивності продуктів**. Інтелектуальні системи дозволяють швидко створювати дизайн, оптимізований під конкретну аудиторію, платформу чи носій, адаптувати контент під вимоги ринку та користувачів, забезпечуючи підвищену релевантність та ефективність комунікації. Це відкриває нові горизонти для дизайнерів у сфері маркетингу, медіа та інтерактивних платформ.

Зі зростанням ролі ШІ у творчих процесах з'являються **етичні та соціальні аспекти**. Дизайнери стають відповідальними за контроль якості автоматично створеного контенту, запобігання упередженості алгоритмів, захист авторських прав та дотримання етичних стандартів у роботі з генеративними системами. Це формує нову парадигму професійної відповідальності та взаємодії людини і технологій [McCormack, J., Gifford, T., & Hutchings, P., с. 10–25].

Підсумовуючи, перспективи розвитку ШІ у дизайні полягають у посиленні креативності, підвищенні продуктивності та оптимізації робочих процесів. Вплив технологій на професію дизайнера стає все більш комплексним: він включає автоматизацію рутинних завдань,

генерацію нових ідей, адаптацію продукту під аудиторію та розвиток нових компетенцій. ШІ стає не заміною, а потужним інструментом підтримки творчості, формуючи нову модель професійної діяльності, де поєднуються технологічна експертиза та художнє мислення.

Висновки. Отже, у статті здійснено комплексний аналіз можливостей застосування сервісів штучного інтелекту в професійній діяльності дизайнера. Визначено, що ШІ суттєво трансформує процеси автоматизованої верстки та інтелектуального редагування зображень, забезпечуючи підвищення ефективності, швидкості виконання та рівня якості графічних і видавничих робіт. Встановлено, що ключовими напрямками розвитку є генеративні моделі, аналітичні системи, автоматизовані видавничі платформи та data-driven підходи до візуальної комунікації.

Попри значний потенціал ШІ, збереження творчої ролі дизайнера залишається центральним елементом професійної діяльності. Інтелектуальні системи не замінюють людського авторського мислення, а виступають інструментами підсилення, оптимізації та розширення творчих можливостей. Разом із тим важливо враховувати етичні та правові аспекти впровадження ШІ, формувати відповідальну та науково обґрунтовану практику його використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробйов С. В., Бутрій А. П. (2024). Теоретико-методологічні засади впровадження штучного інтелекту в контексті інноваційного розвитку територіальних громад. *Статистика України*, № 4, с. 104–109.
2. Женченко, М. І. (2020). Технології макетування і верстання інтерактивних електронних видань. *Обрії друкарства*, № 1(8), с. 62–75.
3. Шевченко, В. (2025). Використання штучного інтелекту в редакційній роботі світових та українських медіа. *Вісник Книжкової палати*, 5(346), с. 3–9.
4. Ситник, О. (2025). Інтеграція технологій штучного інтелекту у видавничу індустрію: концепт «розумної книги». *Наукові записки інституту журналістики*, 87(2): <https://nz.knu.ua/uk/article/view/4008>
5. Remondino, F. (2011). Heritage Recording and 3D Modeling. *MDPI*, с. 17–28.
6. Goodfellow, I., Pouget-Abadie, J., Mirza, M., Xu, B., Warde-Farley, D., Ozair, S., Courville, A., & Bengio, Y. (2014). Generative Adversarial Nets. *Advances in Neural Information Processing Systems*, 27, с. 267–294.
7. OpenAI. (2023). DALL·E: AI-generated Images: <https://openai.com/dall-e>
8. Remini AI. (2023). Enhancing and Colorizing Photos with AI: <https://www.remini.ai/>
9. Davis, N., Bown, R., & Smith, J. (2021). Human-AI Co-Creation in Design Systems. *Journal of Creative Technologies*, 14(2), с. 45–60.
10. McCormack, J., Gifford, T., & Hutchings, P. (2019). Artificial Intelligence in Creative Practice: Implications for Designers. *Design Studies*, 65, с. 10–25.

REFERENCES

1. Vorobiov, S. V., & Butriy, A. P. (2024). Theoretical and methodological foundations for the implementation of artificial intelligence in the context of innovative development of territorial communities. *Statistics of Ukraine*, № 4, pp. 104–109.

2. Zhenchenko, M. I. (2020). Technologies for layout and typesetting of interactive electronic publications. *Printing Horizons*, № 1(8), pp. 62–75.
3. Shevchenko, V. (2025). The use of artificial intelligence in editorial work of global and Ukrainian media. *Bulletin of the Book Chamber*, 5(346), pp. 3–9.
4. Sytnyk, O. (2025). Integration of artificial intelligence technologies in the publishing industry: the concept of the “smart book.” *Scientific Notes of the Institute of Journalism*, 87(2): <https://nz.knu.ua/uk/article/view/4008>
5. Remondino, F. (2011). Heritage Recording and 3D Modeling. *MDPI*, pp. 17–28.
6. Goodfellow, I., Pouget-Abadie, J., Mirza, M., Xu, B., Warde-Farley, D., Ozair, S., Courville, A., & Bengio, Y. (2014). Generative Adversarial Nets. *Advances in Neural Information Processing Systems*, 27, pp. 267–294.
7. OpenAI. (2023). DALL·E: AI-generated Images: <https://openai.com/dall-e>
8. Remini AI. (2023). Enhancing and Colorizing Photos with AI: <https://www.remini.ai/>
9. Davis, N., Bown, R., & Smith, J. (2021). Human-AI Co-Creation in Design Systems. *Journal of Creative Technologies*, 14(2), pp. 45–60.
10. McCormack, J., Gifford, T., & Hutchings, P. (2019). Artificial Intelligence in Creative Practice: Implications for Designers. *Design Studies*, 65, pp. 10–25.

V. M. KUDLYAK

*Candidate of Technical Sciences, Senior Researcher at the Department of Creation and Use of Intelligent Network Tools,
National Center “Junior Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
E-mail: masterds56@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3500-1639>*

A. E. STRIZHAK

*Doctor of Philosophy, Scientific Secretary,
Institute of Applied Control Systems of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
E-mail: stryzhakae@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8266-2013>*

T. I. BELAN

*Leading Engineer at the Department of Creation and Use of Intelligent Network Tools, National Center
“Junior Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
E-mail: t.belan08@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8138-9614>*

O. O. PARKHOMENKO

*Leading Programmer at the Department of Creation and Use of Intellectual Network Tools, National Center
“Junior Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine
E-mail: oleksiy_parkhomenko@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4386-1049>*

V. O. SHUNEVYCH

*Leading Engineer at the Department of Robotic Systems,
Institute of Applied Control Systems of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
E-mail: vladrnc@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-3278-1676>*

**INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE SERVICES
INTO THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF DESIGNERS:
METHODOLOGY OF AUTOMATED LAYOUT
AND INTELLIGENT IMAGE EDITING**

The article examines modern approaches to integrating artificial intelligence (AI) services into the professional activity of designers, particularly in the fields of automated layout and intelligent image editing. It analyzes the methodological foundations of using generative models, computer vision systems, contextual analysis algorithms, and tools for automatic content composition. The study identifies the specific features of interaction between designers and AI-based services aimed at optimizing production workflows, improving image quality, accelerating layout preparation, and reducing routine operations. The work systematizes the types of tasks that can be delegated to AI in publishing, graphic, and digital design practices, and outlines the prospects for the development of hybrid workflows in which human creative decisions are combined with automated computational capabilities. Recent research in the field of integrating artificial intelligence into the professional activities of designers demonstrates the active implementation of AI technologies for automating layout, intelligent image editing and generation of creative solutions. Scientific works emphasize two main areas: perceptual tasks, which include the analysis and classification of design elements, and generative tasks aimed at creating new layouts and compositions. Practical cases show the effectiveness of such approaches in web and graphic design, multimedia projects, as well as in automating routine processes, while maintaining designers' control over aesthetic and compositional decisions. The results confirm that the integration of AI into design environments forms a new methodology of professional interaction, increases efficiency, and expands the creative potential of specialists.

Key words: artificial intelligence, automated layout, intelligent image editing, generative models, computer vision, design, publishing technologies, digital graphics, automation of creative processes.

Дата першого надходження статті до видання: 19.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

UDC 811. 111'37

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.11>

V. YU. OSYPENKO

Ph.D. in Philology,

Associate Professor at the Department of English Language for Non-Philological Specialties,

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

E-mail: verchikyo@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4483-136X>

ENGLISH ACADEMIC WRITING IN DIGITAL ENVIRONMENTS: DISCURSIVE AND TEXTUAL ORGANIZATION

The article examines the specificity of English academic writing in digital environments, focusing on its textual organization and discursive characteristics. It explores how digital tools reshape academic discourse, contributing to the emergence of non-linear, multimodal, and interaction-oriented forms of textual representation.

The research is based on an integrative methodological framework that combines discourse, structural-functional, pragmatic, and comparative analyses. The empirical material consists of academic texts produced in digitally mediated contexts. The analytical procedure focuses on identifying patterns of textual organization, multimodal integration, and communicative interaction shaped by digital tools.

The research shows that English academic writing in digital environments demonstrates a tendency toward non-linearity and multimodality. Academic texts increasingly integrate visual and interactive elements that contribute to meaning construction. From a discursive perspective, digital tools enhance audience awareness and support dynamic forms of author–reader interaction. The study also outlines key textual and discursive features, including flexible structural organization, multimodal integration, and hybridization of communicative forms. At the same time, the analysis highlights challenges related to maintaining formal academic style and managing information complexity in digital contexts.

The study concludes that English academic writing in the digital age should be understood as a complex discursive and textual phenomenon shaped by technological mediation. Academic texts increasingly function as dynamic and networked structures rather than linear and self-contained units. The transformation of academic writing reflects broader changes in academic communication, where meaning is constructed through the interaction of textual, visual, and digital elements.

Key words: academic discourse, digital tools, multimodality, textual organization, discursive practices, digital environments.

Problem Statement. The rapid development of digital technologies has significantly transformed the nature of academic communication. Within this context, English academic writing increasingly functions in digitally mediated environments, where traditional textual conventions are reconfigured under the influence of new communicative and technological conditions. Traditionally, academic writing has been associated with linear structure, formalized conventions, and relative stability of textual organization. However, contemporary digital environments introduce new forms of textual representation characterized by non-linearity, multimodality, and increased interactivity. The integration of hyperlinks, visual elements, and digital platforms contributes to the emergence of complex textual configurations in which meaning is constructed through the interaction of multiple semiotic resources.

These transformations also reflect a broader shift in the nature of textuality itself. Academic texts are no longer confined to static written forms but increasingly operate within interconnected digital spaces. As a result, the boundaries between text, context, and communication become more fluid, allowing for greater flexibility in the organization and presentation of information.

At the same time, digital mediation affects not only the structural organization of academic texts but also their discursive characteristics. Academic writing is no longer limited to a static, self-contained product; rather, it increasingly functions as a dynamic communicative process involving continuous revision, audience awareness, and interaction between participants. These changes reflect broader transformations in academic discourse, where communication becomes more flexible, networked, and context-dependent.

In this regard, digital tools act not merely as technical instruments but as mediating factors that shape both textual structure and communicative practices. Their influence extends to the ways in which information is organized, interpreted, and presented within academic texts.

Despite the growing body of research on digital academic discourse, the specific textual and discursive features of English academic writing in digitally mediated environments remain insufficiently systematized. In particular, there is a lack of focused analysis of how digital tools influence text organization, multimodal integration, and communicative interaction within academic writing. This creates a need for a more detailed examination of academic writing as a discursive and textual phenomenon shaped by digital conditions. These transformations necessitate a closer examination of how academic writing has been conceptualized in previous research. In particular, it is important to consider the theoretical and methodological approaches that have shaped the understanding of academic discourse and its textual organization

Analysis of Previous Studies. To better understand these transformations, it is necessary to consider how academic writing has been conceptualized in previous research. Academic writing has traditionally been examined within applied linguistics and discourse studies as a structured and regulated form of communication. Classical approaches emphasize *coherence, genre conventions, and stylistic accuracy as key features of effective academic texts*. In this regard, S. Bailey [Bailey] highlights the importance of progressive development from basic paraphrasing to extended structured writing, while B. Gastel and R. Day [Gastel, Day] focus on clarity, precision, and ethical standards in scientific communication.

Further research has addressed the communicative dimension of academic writing. A. Wallwork [Wallwork] identifies typical structural and stylistic difficulties, particularly in texts produced by non-native speakers, whereas D. Meredith [Meredith] emphasizes the importance of audience-oriented communication strategies. Institutional frameworks, such as those developed by the American Psychological Association, provide standardized models that ensure transparency and consistency in academic texts.

More recent studies have shifted attention to the effects of digitalization. The concept of digital academic discourse, developed by M. Kuteeva and A. Mauranen [Kuteeva, Mauranen], describes academic communication as increasingly networked and multimodal. R. Lorés [Lorés], demonstrates how digital platforms reshape interaction patterns and enhance audience visibility

Despite these developments, the textual and discursive characteristics of academic writing in digitally mediated environments remain insufficiently systematized. In particular, there is a need to analyze how digital tools influence text organization, multimodality, and communicative interaction. This gap defines the focus of the present study.

In the Ukrainian scholarly context, academic writing and its transformation under the influence of digitalization have also been examined in recent studies. In particular, O. Hurko and O. Novikova [Hurko, Novikova] analyze the challenges and specific features of academic writing in higher education, emphasizing the role of linguistic competence, cultural factors, and digital environments. Their research highlights the interaction between textual organization and communicative effectiveness in contemporary academic discourse. In a similar vein, A. Vornachev [Vornachev] examines the opportunities and constraints introduced by digital environments in higher education.

These approaches contribute to the understanding of academic writing as a dynamic and context-dependent form of discourse, shaped by both linguistic and technological factors.

The aim of the article is to provide a systematic analysis of English academic writing in digital environments as a discursive and textual phenomenon, with a particular focus on its structural organization, multimodal configuration, and communicative dynamics. To achieve this aim, the study addresses the following **objectives**: to examine the main patterns of textual organization in digitally mediated academic writing; to analyze the role of multimodality in the construction of meaning; to identify the discursive features that characterize author–reader interaction in digital contexts; and to determine the impact of digital tools on the structural and communicative configuration of academic texts.

Methods. The study is based on an integrative methodological framework that combines

discourse, structural-functional, pragmatic, and comparative analyses. This approach allows academic writing to be examined both as a textual product and as a communicative practice shaped by digital environments. It also provides a comprehensive perspective on the interaction between structural organization and communicative functions in academic discourse.

Discourse analysis is used to explore writing as a form of interaction embedded in digital communication. Structural-functional analysis focuses on patterns of text organization, including coherence, hierarchy, and segmentation. **Pragmatic analysis** examines the relationship between authors and readers, as well as the role of audience awareness and feedback. **Comparative analysis** highlights differences between traditional academic texts and those produced in digital environments.

The analytical procedure is aimed at identifying recurrent textual and discursive features, including multimodal integration, non-linearity, and hybridization of communicative forms. Particular attention is given to the role of digital tools in shaping the structure and dynamics of academic texts, as well as their influence on communicative strategies.

The empirical material consists of academic texts produced in digitally mediated writing contexts at Oles Honchar Dnipro National University. These texts represent different forms of academic communication created with the support of digital tools and reflect the diversity of contemporary academic writing practices.

Participants included students enrolled in 'English Language' and 'Business English' courses. The instructional design followed a staged approach, incorporating diagnostic assessment, guided writing practice, and comparative evaluation. Special attention was given to the description of visual data to develop multimodal literacy, with digital tools supporting text analysis, revision, and self-editing. The final stage involved the analysis of students' writing samples from the beginning and end of the course using a standardized rubric assessing structural coherence, linguistic accuracy, stylistic consistency, and information synthesis. This enabled tracking error dynamics and evaluating the development of students' independent writing skills. Based on the described

methodological framework, the analysis reveals that the transformation of English academic writing in digital environments is not a peripheral change but a fundamental shift in the discursive paradigm.

Results and Discussions. Digitalization functions as a catalyst for the evolution of academic communication, redefining its structural, pragmatic, and epistemological boundaries. The research demonstrates that contemporary academic writing operates within a 'hybrid semiotic space', where traditional linguistic norms intersect with the affordances of digital technologies. The results of the analysis are structured around five key dimensions that characterize this transformation: structural organization of academic texts; multimodal integration; pragmatic reconfiguration of author-reader interaction; hybridization of discourse features; the reconceptualization of knowledge as a fluid and dynamic construct.

First, the transformation concerns the structural organization of academic texts. Traditionally, English academic writing followed a 'Gutenbergian' linear model, characterized by a rigid sequence of information and a self-contained nature. [Bailey; Gastel, Day]. In digital environments, this linearity is superseded by hypertextual architectures. Digital academic texts function as 'open systems', where the integration of hyperlinks creates a non-linear cognitive path for the reader. This is not merely a technical convenience but a discursive strategy that allows for 'layered reading'. A single scholarly article now acts as a portal to a global intertextual network. For instance, in contemporary open-access platforms such as *Nature* or *PLOS ONE*, the text is no longer a standalone PDF; it is a 'live' document where embedded DOIs and CrossRef links transport the reader directly to the source texts. This creates what we define as 'networked validity' – the authority of the text is built not just on its internal logic, but on its verifiable connections to the broader digital scientific ecosystem. We observe the emergence of 'liquid textuality', where the boundaries of an article are porous, allowing for a multi-level engagement with the content.

Second, the analysis reveals a significant shift toward multimodal integration. Academic writing is moving away from being purely logocentric. The digital environment elevates visual and interactive elements to the status of primary carriers of meaning. Multimodality in digital

writing involves the synergy of verbal, visual, and sometimes audio-visual semiotic resources. We identified that in digitally-mediated writing, the ‘semiotic weight’ is redistributed. A complex graph is no longer an ‘illustration’ of a paragraph; often, the verbal text serves as a ‘meta-commentary’ for high-density data visualizations. The evolution of the ‘Graphical Abstract’ and ‘Video Abstract’ in leading journals like *Elsevier* and *Cell* is a prime example. These are not simplified versions of the text but sophisticated multimodal translations that use icons and spatial metaphors to represent causal relationships. The implementation of H5P interactive tools within Moodle environments shows that students can construct ‘interactive essays’. In these texts, a ‘hotspot’ on a diagram provides a pop-up explanation, allowing the text to remain concise while offering ‘on-demand’ depth. This confirms the transition from static to ‘responsive textuality’, where meaning is constructed through the interaction of textual, visual, and digital components [Kuteeva, Mauranen; Janković].

Third, the digital environment reshapes the pragmatic relationship between the author and the reader. Digital tools facilitate ‘discursive immediacy’, where the author–reader relationship is no longer a one-way transmission of knowledge but a dynamic dialogic process. Digital platforms allow for instantaneous feedback through comments, annotations, and shares, which forces the author to anticipate a much broader and more critical audience. Scholarly communication on platforms like ResearchGate or Academia.edu demonstrates this shift, as authors engage in ‘post-publication peer review’ through public discussion threads. This interactivity reshapes the author’s rhetorical strategy: they must be more explicit, responsive, and ‘visible’ in their writing. We observe a move from “authority-based discourse” to ‘accessibility-based discourse’. Authors increasingly use signposting, meta-discursive markers (‘Let us consider...’, ‘As we can see here...’), and even ‘alt-text’ for images to ensure their work is navigable for a global, multidisciplinary audience. This pragmatic adaptation is essential for survival in the ‘attention economy’ of modern science, where the visibility and ‘findability’ of a text are as important as its content [Lorés; Meredith].

Fourth, the study identifies a hybridization of written and oral discourse features. Digital academic writing is increasingly influenced

by the conventions of synchronous electronic communication, leading to a trend of ‘professional directness’. The rigid, passive-voice heavy style of the 20th century is yielding to the active voice and more personal constructions. Analysis of digital academic blogs (e.g., *The LSE Impact Blog*) or ‘Video Abstracts’ shows that authors frequently use first-person pronouns (‘I argue’, ‘Our team found’) to reduce cognitive distance and facilitate knowledge transfer. Unlike traditional papers, digitally-mediated writing allows for the inclusion of ‘informal cues’ such as bulleted lists, bolding for scanability, and modular paragraphing. This reflects a ‘democratization of academic discourse’, where clarity, engagement, and communicative efficiency are prioritized alongside scientific rigor [Wallwork; Lorés]. The ‘Digital Professional’ tone is a hybrid that maintains academic standards while adopting the speed and directness of digital media.

Finally, the transformation affects the conceptualization of knowledge itself. The ‘fixity’ of the printed word is being replaced by the ‘fluidity’ of digital knowledge. Digital texts are subject to constant updates, ‘versioning’, and ‘errata’ integrated directly into the live document. However, this fluidity introduces the risk of ‘cognitive and informational overload’. The density of multimodal elements and the infinite nature of hyperlinks can lead to ‘discursive fragmentation’, where the reader loses the main thread of the argument. Furthermore, our analysis of AI-assisted writing (using tools like Grammarly or ChatGPT) reveals a new challenge: the ‘standardization of voice’. While these tools assist non-native speakers in maintaining formal standards, they risk creating pragmatically ‘flat’ texts that lack a unique authorial voice. This ‘algorithmic mediation’ is a new factor in the discursive organization of academic writing that requires critical scholarly attention.

To synthesize the structural and pragmatic shifts identified in this study, the following table provides a comparative analysis of the traditional and digital paradigms of academic writing:

As shown in Table 1, the transition from traditional to digital academic writing involves not merely a change in format but a fundamental reconfiguration of textual and discursive practices. Linear and self-contained texts are gradually being replaced by networked, multimodal, and dynamically evolving forms of communication.

Table 1

Comparison of Traditional and Digital Academic Writing Models

Feature	Traditional Academic Writing (Linear)	Digital Academic Writing (Networked)
Structural Logic	Linear, sequential, self-contained	Non-linear, hypertextual, networked
Primary Medium	Logocentric (text-dominant)	Multimodal (text, image, interactive)
Authorial Voice	Distant, passive, authoritative	Engaged, active, dialogic
Reader's Role	Passive recipient of finished product	Active navigator, participant in dialogue
Textual Stability	Fixed, permanent (printed)	Fluid, versioned, dynamically updated
Communicative Goal	Formal documentation of facts	Knowledge dissemination and engagement
Key Tools	Word processors, static PDF	LMS (Moodle), AI tools, interactive platforms

Particularly significant is the shift in the roles of both the author and the reader. While traditional academic writing positions the author as a distant authority and the reader as a passive recipient, digital environments foster a more dialogic and interactive model, in which meaning is co-constructed through engagement and navigation.

Moreover, the increasing use of digital tools, including learning management systems such as Moodle and AI-based platforms, contributes to the emergence of new writing practices characterized by flexibility, revision, and continuous development. As a result, academic writing becomes not only a product but also an ongoing communicative process.

These transformations can be further illustrated through the functional differentiation of digital tools used in academic writing. In digitally mediated writing practices, tools are not homogeneous but perform distinct roles within the writing process. AI-supported systems (e.g., ChatGPT, QuillBot) facilitate idea generation, text formulation, and paraphrasing, thus supporting the early stages of writing and coherence development. Language and style correction tools (e.g., Grammarly, LanguageTool) contribute to grammatical accuracy and stylistic refinement, ensuring adherence to academic conventions. Readability enhancement tools, such as Hemingway Editor, assist in improving clarity, conciseness, and structural organization of the text. At the same time, reference management systems (e.g., Zotero) play a crucial role in organizing sources, managing citations, and maintaining academic integrity, while formatting tools (e.g., Overleaf) support the preparation of structured academic documents in accordance with formal requirements. Taken together, these tools demonstrate that digital academic writing is not only multimodal but also functionally distributed, with different technologies shaping specific stages and aspects of the writing process.

Digital academic writing involves the use of various technological tools that support different aspects of the writing process. Figure 1 illustrates how these tools are distributed according to their functions, including text generation, editing, readability improvement, and reference management.

The systematic use of the tools listed above helped mitigate these difficulties. These activities fostered digital competence, allowing for more effective data processing and accurate information presentation.

These changes highlight the need to reconsider the structural and pragmatic dimensions of academic writing in the context of digitalization, which will be further explored in the following sections.

The findings suggest that English academic writing in the digital age is a 'hybrid semiotic practice'. It combines the rigor of traditional scholarly norms with the flexibility, multimodality, and interactivity of digital media. For the academic community, this necessitates a move toward Digital Academic Literacy – a competence that involves not only the mastery of language but also the mastery of digital content design, multimodal argumentation, and networked interaction [Janković; Kuteeva, Mauranen]. The transformation occurs at the core of the discursive organization, where meaning is constructed through the interaction of textual, visual, and digital elements. Digitalization thus functions as a catalyst for the evolution of academic discourse, generating new structural configurations and redefining the communicative architecture of higher education institutions. This study conceptualizes digitalization as a discursive phenomenon that redefines the internal architecture of academic communication, contributing to the further development of contemporary discourse studies.

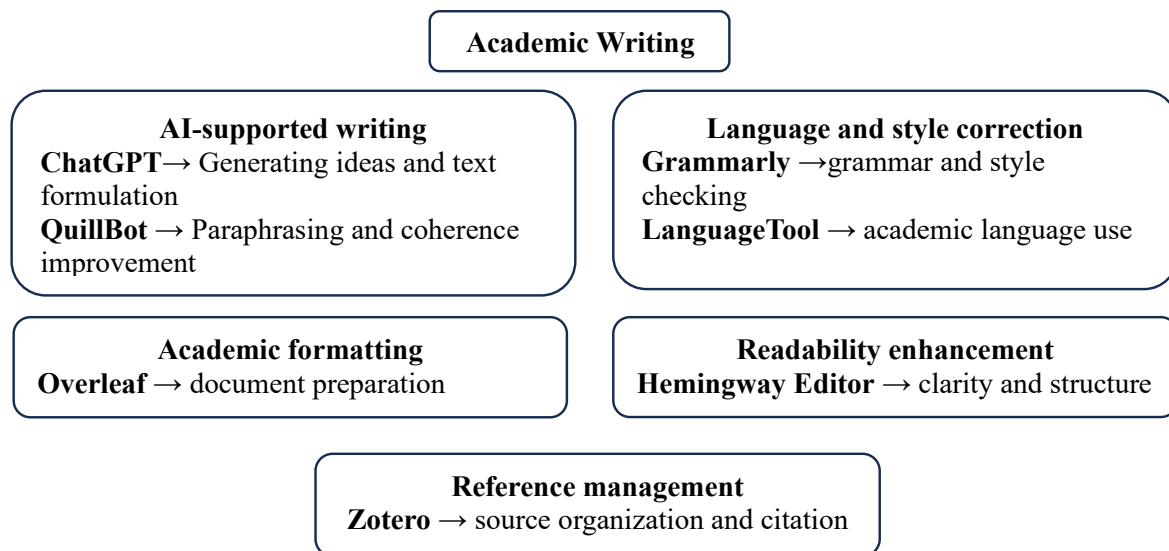

Figure 1. Digital Tools and Their Application in Academic Writing

Conclusions. The findings of the study demonstrate that the transformation of English academic writing in digital environments involves a fundamental reconfiguration of its structural and discursive organization. Rather than functioning as linear and self-contained units, academic texts increasingly operate as dynamic, networked, and multimodal constructs.

This transformation is reflected not only in the integration of visual and interactive elements but also in the changing nature of communicative interaction, where the relationship between author and reader becomes more dialogic, flexible, and process-oriented.

The study also highlights that digital mediation contributes to the hybridization of academic discourse, combining features of formal scientific communication with elements of accessibility, interactivity, and responsiveness.

At the same time, these developments raise important challenges related to maintaining academic standards, managing informational complexity, and preserving authorial voice in the context of increasing technological influence.

Overall, the results suggest that the analysis of academic writing in contemporary conditions requires an integrated approach that takes into account both its textual organization and its discursive dynamics within digitally mediated communication.

BIBLIOGRAPHY

1. Ворначев А. Цифровізація у процесі вивчення англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Т. 71, № 1. С. 301–306. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-45>
2. Bailey S. *Academic writing: a handbook for international students*. 3rd ed. London : Routledge, 2011. 326 p. URL: <https://sehthehfoundation.org/wp-content/uploads/2023/09/2.-Academic-Writing-Bailey-3rd-Edition.pdf>
3. Gastel B., Day R. A. *How to write and publish a scientific paper*. Santa Barbara : Greenwood Publishing, 2022. 320 p. URL: <https://comegic.org.mx/wp-content/uploads/2023/06/Como-escribir-articulo-cientifico.pdf>
4. Hurko O. V., Novikova O. V. Academic writing for higher education students in the context of digitalization: challenges and prospects. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. Київ, 2025. № 4(34). С. 92–105. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-92-104](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-92-104)
5. Janković A. Multimodal literacy in higher education: bridging digital and academic communication. *Frontiers in Education Studies*. 2025. URL: <https://doi.org/10.59400/fes2848>
6. Kuteeva M., Mauranen A. Digital academic discourse: texts and contexts. *Discourse, Context & Media*. 2018. Vol. 24. P. 1–7. URL: <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2018.06.001>
7. Lorés R. Disseminating knowledge: the effects of digitalised academic discourse on language, genre and identity. *European Journal of English Studies*, 25(3), 2021. P. 249–258. URL: <https://doi.org/10.1080/13825577.2021.1988262>
8. Meredith D. *Explaining research: how to reach key audiences and advance your work*. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2021. 368 p. URL: <https://academic.oup.com/book/39929>

9. Wallwork A. English for academic correspondence. 2nd ed. Cham : Springer, 2016. 377 p. URL: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/T6g6C4_English_for_Academic_Correspondence-_2nd.pdf

REFERENCES

1. Vornachev, A. (2024). Tsyfrovizatsiia u protsesi vyvchennia anhliiskoi movy [Bailey, S. (2011). *Academic writing: A handbook for international students* (3rd ed.). Routledge. URL: <https://sehtheffoundation.org/wp-content/uploads/2023/09/2.-Academic-Writing-Bailey-3rd-Edition.pdf>
2. Gastel, B., & Day, R. A. (2022). *How to write and publish a scientific paper*. Greenwood Publishing. URL: <https://comegic.org.mx/wp-content/uploads/2023/06/Como-escribir-articulo-cientifico.pdf>
3. Hurko, O. V., & Novikova, O. V. (2025). Academic writing for higher education students in the context of digitalization: Challenges and prospects. *Visnyk nauky ta osvity*, (4), 92–105. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4\(34\)-92-104](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-4(34)-92-104)
4. Janković, A. (2025). Multimodal literacy in higher education: Bridging digital and academic communication. *Frontiers in Education Studies*. URL: <https://doi.org/10.59400/fes2848>
5. Kuteeva, M., & Mauranen, A. (2018). Digital academic discourse: Texts and contexts. *Discourse, Context & Media*, 24, 1–7. URL: <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2018.06.001>
6. Lorés, R., & Diani, G. (2021). Disseminating knowledge: the effects of digitalised academic discourse on language, genre and identity. *European Journal of English Studies*, 25(3), 249–258. URL: <https://doi.org/10.1080/13825577.2021.1988262>
7. Meredith, D. (2021). *Explaining research: How to reach key audiences and advance your work* (2nd ed.). Oxford University Press. URL: <https://academic.oup.com/book/39929>
8. Wallwork, A. (2016). *English for academic correspondence* (2nd ed.). Springer. URL: https://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/T6g6C4_English_for_Academic_Correspondence-_2nd.pdf

В. Ю. ОСИПЕНКО

доктор філософії з філології,

доцент кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

Електронна пошта: verchikyo@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-4483-136X>

АНГЛОМОВНЕ АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО В ЦИФРОВИХ СЕРЕДОВИЩАХ: ДИСКУРСИВНО-ТЕКСТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ

У статті досліджено специфіку англomовного академічного письма в цифрових середовищах із зосередженням на його текстовій організації та дискурсивних характеристиках. Розглянуто, яким чином цифрові інструменти трансформують академічний дискурс, зумовлюючи появу нелінійних, мультимодальних і інтерактивних форм текстової репрезентації.

Дослідження ґрунтується на інтегративному методологічному підході, що поєднує дискурсивний, структурно-функційний, прагматичний і порівняльний аналіз. Емпіричний матеріал становлять академічні тексти, створені в умовах цифрового опосередкування. Аналітична процедура спрямована на виявлення закономірностей текстової організації, мультимодальної інтеграції та комунікативної взаємодії, сформованих під впливом цифрових інструментів.

Результати дослідження засвідчують, що англomовне академічне письмо в цифрових середовищах характеризується тенденцією до нелінійності та мультимодальності. Академічні тексти дедалі частіше інтегрують візуальні та інтерактивні елементи, які беруть участь у конструюванні значення. У дискурсивному вимірі цифрові інструменти посилюють орієнтацію на адресата та підтримують динамічні форми взаємодії автора й читача. У дослідженні також окреслено ключові текстові й дискурсивні ознаки, зокрема гнучку структурну організацію, мультимодальну інтеграцію та гібридизацію комунікативних форм. Водночас аналіз виявляє низку проблем, пов'язаних із дотриманням формального академічного стилю та керуванням складністю інформації в умовах цифрового середовища.

У висновках підкреслено, що англomовне академічне письмо в цифрову епоху доцільно трактувати як складний дискурсивно-текстовий феномен, сформований під впливом технологічного опосередкування. Академічні тексти дедалі більше функціонують як динамічні мережеві структури, а не як лінійні й самодостатні одиниці.

Трансформація академічного письма відображає ширші зміни в академічній комунікації, де смисл конструюється у взаємодії текстових, візуальних і цифрових компонентів.

Ключові слова: академічний дискурс, цифрові інструменти, мультимодальність, текстова організація, дискурсивні практики, цифрові середовища.

Дата першого надходження статті до видання: 13.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 37.013:81'42

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.12>

Н. Д. ПРАЦЬОВИТА

доктор філософії з філології, доцент кафедри філології,

Заклад вищої освіти «Український католицький університет», м. Львів, Україна; науковий

співробітник Інституту поглиблених досліджень,

Університет Ворика, Ковентрі, Велика Британія

Електронна пошта: npratsovyta@ucu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6332-0939>

ВІД ТЕКСТУ ДО АРГУМЕНТУ: СТРАТЕГІЇ АКАДЕМІЧНОГО ЧИТАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ¹

У статті розглядається організація навчання читання в межах курсу англійського академічного письма як цілісного процесу, спрямованого не лише на розуміння тексту, а й на розвиток критичного мислення, аналітичних умінь і здатності до самостійного аргументування. Особлива увага приділяється формуванню в студентів умінь взаємодіяти з академічними джерелами на різних рівнях, від базового сприйняття змісту до глибокого інтерпретаційного та оцінного аналізу. На основі узагальнення педагогічної літератури та сучасних методик викладання академічного письма (Crowley & Hawhee, 2012; Emmel, 1996; Fulkerson, 1996; Regaignon, 2009) у статті описано поетапний підхід до роботи з текстами, що передбачає їхній аналіз на змістовому, формальному та спекулятивному рівнях.

Змістовий рівень охоплює ідентифікацію ключових ідей, аргументів і доказів автора; формальний – аналіз структури тексту, риторичних засобів і мовних особливостей; спекулятивний – критичну оцінку, співвіднесення з іншими джерелами та формування власної позиції. У статті детально розглянуто стратегії активного читання, зокрема анування, постановку запитань, узагальнення та синтез інформації, які сприяють глибшому розумінню текстів і розвитку навичок аргументації.

Запропоновані підходи спрямовані на подолання типових труднощів студентів, таких як поверхове читання, невміння виокремлювати головне та інтегрувати інформацію з різних джерел. Показано, як системно організоване читання допомагає студентам будувати логічно вмотивовані письмові висловлювання, формувати обґрунтовані висновки та інтегрувати нові знання у власний академічний дискурс. Матеріали статті можуть бути корисними для викладачів академічного письма, методистів і дослідників у галузі педагогіки та мовної освіти, а також можуть бути адаптовані до курсів українського академічного письма з урахуванням національного освітнього контексту.

Ключові слова: академічне письмо, стратегії читання, критична взаємодія з джерелами, побудова аргументації, аналіз тексту, інтеграція джерел.

Поставлення проблеми. Твердження про те, що особи, які не читають, не здатні сформулювати належний рівень письмової компетентності, є доволі поширеним і часто сприймається як таке, що не потребує додаткового обґрунтування. Водночас воно передбачає дві взаємопов'язані обставини, важливі для цього дослідження. По-перше, це твердження акцентує увагу на тому, що письмо завжди функціонує у своєрідній взаємодії з корпусом текстів, створених раніше. По-друге, воно відкриває можливість розглядати читання як ефективний інструмент формування письмової компетентності. Саме ці два положення становлять теоретичне підґрунтя цього дослідження та визначають коло питань, які в ньому розглядаються.

Отже, постає питання: яким чином організувати навчання читання на заняттях з англійського академічного письма, щоб допомогти студентам усвідомити взаємодію текстів та полегшити їхнє входження в цей інтелектуальний обмін ідеями? У статті запропоновано підхід до викладання читання в межах курсу англійського академічного письма для студентів, який є складовою навчальної дисципліни з англійської мови та передбачає формування навичок роботи з академічними текстами, їх аналізу та створення власних письмових висловлювань.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючими вимогами до рівня академічної грамотності студентів закладів вищої освіти, зокрема їхньої здатності критично працювати з джерелами,

¹ Дослідження здійснене за підтримки Інституту поглиблених досліджень Університету Ворика (Institute of Advanced Study, University of Warwick), м. Ковентрі, Велика Британія.

аналізувати інформацію та створювати аргументовані письмові тексти англійською мовою. Сучасні підходи розглядають академічне письмо як риторично складну діяльність, що поєднує передачу фактичного змісту з соціальною взаємодією в межах академічного дискурсу [Hyland]. Водночас практика викладання свідчить, що студенти часто стикаються з труднощами у розумінні академічних текстів англійською мовою, їх критичному осмисленні та інтеграції запозичених ідей у власне письмове мовлення.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та опис підходу до організації навчання читання в курсі англійського академічного письма, спрямованого на розвиток у студентів навичок критичної взаємодії з текстами, усвідомлення їх інтертекстуальної природи та формування здатності до побудови власної аргументації.

Запропонований підхід спрямований на подолання низки типових труднощів, характерних для початкового етапу оволодіння англійським академічним письмом у закладах вищої освіти. Хоча стаття зосереджена на англійському академічному письмі, запропоновані стратегії легко адаптувати для навчання українського академічного письма, адже принципи критичної взаємодії з джерелами та побудови аргументації універсальні й можуть застосовуватися в будь-якому мовному середовищі.

Дослідження здійснено з позицій якісного підходу, орієнтованого на аналіз педагогічних практик викладання англійського академічного письма та стратегій читання як засобу формування письмової компетентності. Аналіз педагогічної літератури та наукових джерел, присвячених викладанню академічного письма, стратегій читання та формування аргументації (Crowley & Hawhee, 2012; Emmel, 1996; Fulkerson, 1996; Regaignon, 2009), дав змогу визначити ключові підходи та принципи формування навичок критичної роботи з текстами.

Комплексне опрацювання педагогічної літератури та наукових джерел щодо стратегій читання (уважне читання, читання «всупереч тексту», використання аналітичної «лінзи»), а також аналіз методик їх впровадження у навчальний процес дозволили окреслити, як організація навчання читання сприяє формуванню власної аргументації та усвідомленню студентами інтертекстуального характеру академічного письма.

Результати та дискусії. У викладанні читання в рамках курсу англійського академічного письма доцільно виокремити дві основні цілі, на яких зосереджується це дослідження. Вони спрямовані на подолання типових труднощів, характерних для письма студентів першого року навчання. Йдеться про такі цілі:

I) читання для критичної взаємодії з джерелами;

II) читання для побудови власної аргументації.

У статті обґрунтовується, що організація навчання читання з урахуванням цих цілей дає змогу ознайомити студентів із ключовими підходами до критичної роботи з джерелами, притаманними англійській академічній традиції, а також сприяє розвитку навичок формування власної аргументації. Це, своєю чергою, дозволяє студентам усвідомити себе учасниками конструктивної критичної дискусії, яка становить основу англійського академічного дискурсу. Методи та педагогічні стратегії, запропоновані в цій статті, мають на меті продемонструвати ефективні способи формування зазначених умінь у навчальному середовищі.

Оскільки ці дві цілі пов'язані, а друга базується на першій, адже для побудови власної аргументації потрібно спочатку критично взаємодіяти з джерелами, у статті розглянуто обидві цілі, приділяючи особливу увагу читанню як головному інструменту такої критичної роботи. Дослідники англійської академічної педагогіки підкреслюють, що ця взаємодія є ключовою для успішного написання академічних текстів [Salvatori; Regaignon].

Дара Россман Регаїньон, описуючи типові проблеми студентського письма на прикладі однієї зі студентських робіт, зазначає:

Проблема полягає в тому, що студент не розуміє, що означає послідовна письмова взаємодія з текстами та ідеями [...]. Студент не взаємодіє безпосередньо з ідеями, припущеннями, термінами та даними джерела; він не проводить читачів через процес, у якому окремі докази поступово доводять правильність його власної інтерпретації. [Regaignon : 121]²

² Тут і скрізь у статті переклад цитат з англійської на українську мову мій.

Дійсно, для того щоб сформулювати переконливе твердження та забезпечити його належне обґрунтування, студент повинен критично аналізувати та інтегрувати ідеї, припущення, терміни й дані, представлені у вторинному джерелі. У цьому сенсі взаємодія з джерелами може розглядатися як своєрідне «запрошення» ідей інших текстів у власне письмо, як спосіб продемонструвати їхню взаємопов'язаність, водночас звертаючи увагу на відмінності між ними. Для того щоб ефективно критично взаємодіяти з текстом, студент повинен мати здатність аналізувати аргументацію, представлену в джерелі, усвідомлювати риторичні стратегії, до яких вдається автор для досягнення своїх цілей, а також формулювати власну рефлексію і відповідь на ідеї цього тексту. Такий підхід є ключовим у розвитку навичок англomовного академічного письма, оскільки він формує здатність бачити власне письмо як частину більшого академічного дискурсу.

З огляду на це, для навчання читання, яке стимулюватиме студентів до здійснення описаних інтелектуальних дій, у навчальній аудиторії може бути застосована методологія, розроблена Жюлем Проуном та описана Барбарою Еммел у статті “Evidence as a Creative Act: An Epistemology of Argumentative Inquiry” (1996). Хоча парадигма Проуна спочатку створювалася для мистецтвознавчих досліджень, ця методика, за умови незначної адаптації, може ефективно використовуватися для цілеспрямованого навчання читання в курсі академічного письма. Це пояснюється тим, що методика акцентує увагу на індивідуальній інтелектуальній взаємодії з об'єктом аналізу, необхідній для формування власних ідей, та пропонує детальне дослідження характеру такої взаємодії (Emmel : 22). Саме формування індивідуальної інтелектуальної взаємодії з текстом є ключовою метою першої цілі навчання читання, оскільки воно допомагає студентам усвідомлювати, як відбувається процес аналізу і роботи з текстом.

Проун пропонує поділити процес взаємодії з досліджуваним об'єктом на три послідовні етапи:

1. Описове дослідження.
2. Дедуктивне дослідження.
3. Спекулятивне дослідження.

У цій роботі буде продемонстровано, як цю схему можна адаптувати для навчання читання у курсі англійського академічного письма для студентів-початківців. Перший, описовий етап має особливе значення для залучення студентів до аналізу тексту, тому в статті йому приділяється найбільше уваги.

Проун поділяє описовий етап на три фази; однак для цілей навчання читання доцільно використати дві з них. Перша фаза передбачає аналіз змісту твору (content analysis), тоді як друга – формальний аналіз (formal analysis) [Emmel : 22]. Ці типи аналізу надають студентам інструменти для опису та обговорення текстів, які вони планують використовувати у власних дослідженнях. На початковому етапі, коли студенти лише знайомляться з базовими підходами до текстуального аналізу, для ілюстрації основних принципів можна використовувати рекламні тексти або газетні статті. Проте коли студенти опановують змістовий і формальний аналіз і починають почуватися впевненіше, доцільно звертатися до спеціалізованих наукових статей, оскільки саме такі матеріали готують їх до подальшої дослідницької роботи.

Отже, на першому етапі цього процесу студентам пропонується зосередитися на змісті прочитаного тексту та переказати його основну ідею власними словами. Попри свою зовнішню простоту, це завдання спрямоване на формування навички узагальнення основних ідей тексту. За словами Джеральда Граффа та Кеті Біркенстайн, ця вправа є «центральною серед базових аналітичних прийомів», адже «автори, які висувають переконливі твердження, повинні співвідносити свої аргументи з аргументами інших» [Graff, Birkenstein : 28]. Узагальнення не лише готує студента до формулювання власної позиції, а й дає змогу ще раз осмислити зміст тексту, встановлюючи зв'язки з ширшим колом загальних знань. Для багатьох студентів зміст тексту стає значно зрозумілішим саме тоді, коли вони формулюють його власними словами.

На наступному етапі навчального процесу студентам пропонується здійснити формальний аналіз тексту, зосередившись на його структурних та стилістичних особливостях. Для ефективного виконання цього завдання

важливо забезпечити студентів належним понятійним апаратом, який дозволить систематично описувати засоби, за допомогою яких формується аргументація та будова тексту. Зокрема, студентам рекомендується ознайомитися з базовими фігурами мовлення та текстовими прийомами, що сприяють розумінню авторської аргументації. Серед основних риторичних фігур, які доцільно включати у формальний аналіз, можна виділити інверсію, повтор, метафору, гіперболу, алегорію, іронію та інші. Їхнє детальне визначення та численні ілюстрації наводяться в підручниках зі стилістики, зокрема у виданні *Ancient Rhetoric for Contemporary Students* Кроулі та Хоуї (2009), тому у цьому дослідженні ми лише окреслюємо їх, не заглиблюючись у деталі.

Крім класичних фігур мовлення, доцільно звернути увагу й на текстові прийоми, які широко використовуються авторами різних жанрів. Ці прийоми, хоч і не потребують складного теоретичного аналізу, водночас є надзвичайно ефективними для виявлення архітекtonіки тексту та розуміння логіки його побудови. Вони дозволяють студентам більш системно описувати внутрішню структуру тексту, відслідковувати закономірності розвитку аргументації та оцінювати стилістичну організацію письмового висловлювання.

Можемо виділити такий прийом як «showing vs. telling» – «показування» на протизвагу «повідомлення». Він відіграє ключову роль у формуванні переконливої аргументації. Студенти повинні усвідомлювати, що досвідчені автори, прагнучи поставити під сумнів певну позицію, рідко обмежуються прямим твердженням на кшталт «пан Х помиляється». Натомість вони, використовуючи послідовність логічних кроків, спрямовують читача до самостійного усвідомлення того, чому конкретне твердження не може вважатися надійним. Таким чином автор не просто «повідомляє», а «показує», демонструє свою думку.

Аналогічним чином переконливі текстові описи не обов'язково повинні бути максимально деталізованими; пріоритетним є те, що вони «показують» об'єкт або подію читачеві, надаючи можливість сформулювати власне уявлення. З цією метою, наприклад, журналісти часто залучають свідчення очевидців,

що дозволяє передати фактичну ситуацію через конкретні деталі. Протиставлення «показування» і «повідомлення» передбачає також застосування інших важливих текстових прийомів. Насамперед, воно стимулює використання доказів та конкретних деталей, елементів, критично важливих для формального аналізу, які студенти повинні навчитися виділяти у тексті.

Ще одним важливим прийомом є створення «уявного інтелектуального простору», що демонструє логіку мислення автора та процес, який призвів до формулювання його висновків або позицій. Тут під створенням «уявного інтелектуального простору» мається на увазі процес, коли автор тексту дає читачеві змогу «зазирнути в свій розумовий процес», тобто побачити, як він мислить, які припущення робить, які аргументи розглядає і як логічно приходить до висновків. Це не фізичний простір, а ментальна конструкція, яка допомагає читачеві зрозуміти хід мислення автора. До інших поширених прийомів, що сприяють підвищенню переконливості тексту та структурній цілісності аргументації, належать:

- розгляд альтернативних точок зору;
- використання доказів для підтвердження вже сформульованої позиції;
- варіювання стилю або настрою тексту;
- використання емоційно забарвленої лексики.

Застосування цих прийомів дозволяє не лише підвищити ефективність аргументації, а й розвивати у студентів навички формального аналізу тексту, систематичного виявлення аргументативних ходів та оцінки стилістичних стратегій автора.

Пояснення цих прийомів у навчальній аудиторії сприяє демістифікації процесу творення смислу в тексті. Усвідомлення цих інструментів робить можливим формальний аналіз тексту, дозволяючи студентам активно залучатися до нього та водночас розуміти, що ті самі прийоми доступні і для власного використання. Іншими словами, студенти можуть свідомо обирати способи структурування та обґрунтування власних ідей, застосовуючи формальні елементи, які вони спостерігали під час аналізу інших текстів.

Наступним аспектом у проведенні формального аналізу є визначення основних структурних компонентів тексту: вступу, тезового твердження, основної частини та висновку, та аналіз того, яким чином ці елементи організовані для представлення і обґрунтування головної ідеї. Такий аналіз може здійснюватися у формі колективного обговорення в аудиторії, що дозволяє студентам спостерігати різні способи логічної та аргументативної організації тексту.

Після опрацювання змісту та формальних характеристик тексту студентам пропонується дослідити, яким чином ці два аспекти взаємодіють між собою – дедуктивне дослідження. Для активізації студентської рефлексії та залучення їх до дедуктивного аналізу можуть бути сформульовані такі запитання:

- Яким чином форма тексту сприяє формуванню його смислу?
 - Як автор досягає поставленої мети?
- Крім того, ставляться більш конкретні запитання, наприклад:
- Що виступає доказом у цьому тексті?
 - Чи достатньо автор розгортає «інтелектуальний ландшафт» своїх міркувань для того, щоб його аргументація була переконливою?
 - Яку функцію виконує певна метафора в тексті?
 - З якою метою використано конкретний риторичний прийом або фігуру мовлення?
 - Яким чином використання цього прийому або фігури робить аргументацію автора переконливішою?
 - Який риторичний прийом або фігуру можна було б використати для посилення авторської позиції?

Подібні запитання, залучаючи студентів до обговорення тексту, водночас готують їх до формування та структурування власних суджень щодо представлених у тексті ідей. Аналізуючи, що саме робить текст ефективним, а що, навпаки, послаблює його аргументацію, студенти поступово формують уявлення про те, яким має бути ефективне академічне письмо.

Описані тут процеси покликані продемонструвати студентам ті інтелектуальні кроки, які здійснюють автори, щоб представити та обґрунтувати власні позиції. Усвідомлюючи ці інтелектуальні дії, студенти зможуть використовувати їх у власному письмі, застосовуючи

з різною метою та в різних контекстах. Крім того, після аналізу змісту та формальних характеристик тексту і розгляду їхньої взаємодії студенти готові перенести поставлені до тексту запитання у ширший контекст власних знань і досвіду.

На етапі спекулятивного дослідження, студентам пропонується виконати два типи інтелектуальних операцій. Передусім їм рекомендується опрацювати запитання, сформульовані Барбарою Еммел, і відповісти на них у контексті прочитаного тексту:

То що з цього випливає? Яке значення мають спостереження, зроблені під час аналізу? Якою є моя реакція на ці спостереження, і чому вона є важливою? Кого ще може стосуватися ця проблема і чому? У чому, власне, полягає сутність питання? [Emmel : 30]

Такі запитання спонукають студентів встановлювати зв'язки між проблематикою тексту та ширшим колом знань, на що вже зверталася увага на попередніх етапах навчання.

Далі студентам надається завдання сформулювати власні запитання до тексту. Ці запитання студентів повинні охоплювати один або кілька із наведених аспектів:

- розвивати аргументацію автора;
- ставити під сумнів висунуті твердження автора;
- підтримувати окремі аспекти твердження, водночас критично оцінюючи інші.

Процес формулювання власних запитань дозволяє студентам не лише пов'язати проблематику тексту з ширшим інтелектуальним контекстом, а й розпочати рефлексію щодо власної участі в обговоренні представлених ідей. Таким чином вони вчаться свідомо долучатися до дискусії: розвивати або заперечувати авторські твердження, а інколи – робити це одночасно, поєднуючи підтримку деяких аргументів автора із критикою інших.

Послідовні етапи аналізу тексту готують студентів до формування власної позиції щодо прочитаного та одночасно відкривають можливість використати читання як інструмент побудови власної аргументації. Численні наукові роботи присвячені методам навчання студентів формувати академічні аргументи; зокрема, серед них важливою є робота Річарда Фалкерсона *Teaching the Argument in Writing* (1996).

У даній статті акцент робиться на читанні як засобі розвитку власної аргументації та на практиках роботи з текстом, що сприяють формуванню переконливих суджень. Існує низка стратегій читання, які дозволяють студентам чітко відокремлювати власну позицію від позицій інших авторів. До таких стратегій належать уважне читання (*close reading*), звуження уваги до окремого аспекту тексту, читання «всупереч тексту» (*reading against the grain*), а також застосування певної інтерпретаційної перспективи або аналітичної «лінзи». Хоча ці стратегії відомі у педагогічній практиці та застосовуються у викладанні англійського академічного письма, їх цілеспрямоване поєднання з конкретною метою, а саме допомогти студентам сформулювати власну позицію щодо прочитаних текстів, може значно підвищити ефективність навчального процесу.

Після виконання описаних раніше етапів аналізу студенти вже мають достатньо чітке уявлення про текст, обраний як вторинне джерело для письмової роботи. Фактично на цьому етапі вони вже застосували стратегію уважного читання, здійснивши змістовий та формальний аналіз. Проте доцільно ще раз звернути їхню увагу на цю стратегію, коли виникає потреба виокремити той аспект або аспекти джерела, з якими вони планують вступити в інтелектуальну взаємодію.

Дара Регаїньон визначає уважне читання (*close reading*) як «критичну модель аналізу, що зосереджується на деталях тексту та простежує, яким чином саме ці деталі формують його зміст. Воно передбачає готовність переглянути початкове уявлення про текст, за потреби змінити попередні висновки та сформулювати власну оцінку чи інтерпретацію» [Regaignon : 124]. Таке визначення є особливо корисним для студентів, оскільки воно акцентує увагу не лише на необхідності уважного аналізу деталей тексту, а й на важливості формування власної інтерпретації або оцінки викладених у ньому ідей. Відтак доцільно не лише пояснити принципи уважного читання та проілюструвати їх на прикладах, а й відпрацювати цю стратегію під час аудиторної роботи.

Підготовка до письмового завдання передбачає здійснення уважного читання принаймні одного джерела, обраного як вторинне. У процесі

такого аналізу студенти визначають аспект або аспекти тексту, з якими планують вступити в інтелектуальну дискусію. Водночас вони повинні не лише відтворити відповідні положення, а й сформулювати власну оцінку або інтерпретацію. Реалізація цього завдання, подібно до етапу спекулятивного дослідження, здійснюється через формулювання запитань, спрямованих на розвиток аргументації автора, її критичне осмислення або часткову підтримку з одночасним переосмисленням окремих положень.

Під час зосередження на окремих аспектах обраного джерела студенти нерідко стикаються з проблемою надто широкого фокусування, що ускладнює детальний аналіз і належний розвиток власної аргументації. Попри те, що стратегія звуження уваги може видаватися простою й інтуїтивно зрозумілою, її практична реалізація часто викликає труднощі. Це зумовлено тим, що усвідомлення обсягу матеріалу, який доцільно опрацювати в межах роботи певного обсягу, формується переважно з досвідом.

Ефективним способом формування цієї навички є попереднє обговорення обраного студентами фокусу в аудиторії ще до початку написання роботи, а також колективна оцінка того, чи є запропонований аспект достатньо конкретним, аналітично продуктивним і релевантним темі дослідження. Додатково доцільним є використання вправ, спрямованих на визначення фокусу аналізу на основі інших вторинних текстів, опрацьованих у межах курсу.

Наступна стратегія є особливо корисною у випадках, коли після уважного читання джерела та визначення його змістових і формальних характеристик студент не може сформулювати власну позицію, запропонувати обґрунтовану інтерпретацію або поставити під сумнів авторську аргументацію. У таких ситуаціях ефективним підходом є читання «всупереч тексту» (*reading against the grain*), яке відкриває альтернативні інтерпретаційні можливості та дозволяє побачити множинність шляхів розвитку ідей, представлених у джерелі.

Регаїньон підкреслює, що читання «всупереч тексту» постає важливим інструментом академічного письма, оскільки воно дає змогу виявити, що тексти нерідко «містять більше можливостей, ніж це видно при першому читанні або поверхневому ознайомленні», відкриваючи

перспективи для простеження та розвитку прихованих смислових ліній [Regaignon : 124]. Дослідниця визначає цю стратегію як «критичний спосіб аналізу, який визнає основне повідомлення тексту, але водночас показує, як сам текст може його ускладнювати або навіть ставити під сумнів». Крім того, цей підхід допомагає побачити, як текст може приховано підтримувати ті норми, які, здається, критикує, або непомітно ставити під сумнів ідеї, які на перший погляд підтримує.

Як ілюстрацію застосування цієї стратегії Регаїньон наводить текст, який, попри свою зовнішню розважальність, водночас містить приховану дидактичну складову. У такому випадку читання «всупереч тексту» функціонує як інструмент проблематизації авторської позиції, зосереджуючи аналітичну увагу на тих елементах тексту, що потенційно суперечать його явним твердженням. Водночас слід зазначити, що не всі тексти однаковою мірою відкриті до такого типу інтерпретації; однак ті з них, які характеризуються смисловою багатшаровістю, надають особливо продуктивний матеріал для виявлення імпліцитних значень, прихованих під поверхневою структурою висловлювання.

Остання стратегія, застосування аналітичного ракурсу або «лінзи», передбачає ознайомлення студентів із різними рамками аналізу та їх використання для інтерпретації текстів. У межах курсу академічного письма для студентів-початківців ця стратегія може бути представлена у спрощеному вигляді, однак навіть таке ознайомче впровадження формує важливу методологічну основу для подальшої роботи з текстами. Воно демонструє, як один текст може слугувати інструментом для «прочитання» іншого, виступаючи своєрідною інтерпретаційною оптикою. Водночас залучення складних теоретичних джерел для інтерпретації базових текстів може виявитися надмірно складним для студентів-першокурсників через високий рівень абстракції. Натомість доцільніше звертатися до більш доступних рамок аналізу, зокрема політичного чи соціокультурного дискурсів, що дозволяє студентам усвідомити сам принцип: текст можна читати крізь призму певної ідеї або концептуальної рамки, запропонованої іншим текстом.

Для впровадження цієї стратегії у курсі академічного письма студентам спершу демонструють різні дискурси, що функціонують як рамки аналізу в процесі роботи з текстами, акцентуючи увагу на їхній специфіці. Після ознайомлення з кількома типами дискурсів студенти практикують цілеспрямоване читання, наприклад, зосереджуючись на соціокультурних або етичних аспектах.

Далі викладач добирає два тексти, основний (Текст А) та вторинний (Текст В), які перебувають у перебувають у смисловій взаємодії, і пропонує студентам їх опрацювати. Після цього студентам ставляться запитання, спрямовані на виявлення взаємозв'язків між текстами, зокрема:

- Що спільного між Текстом А і Текстом В, і в чому полягають відмінності їхніх ідей?
- Як Текст А висвітлює відповідну проблематику (наприклад, соціокультурні або етичні питання)?
- Якою могла б бути реакція представників відповідного дискурсу на ідеї, представлені в Тексті А?
- Чи набувають ідеї Тексту А проблемного характеру після ознайомлення з Текстом В?
- У який спосіб Текст В критикує або переосмислює положення Тексту А?

Мета цієї стратегії полягає передусім у демонстрації комунікативного характеру академічного письма, у межах якого всі тексти перебувають у взаємопов'язаності та взаємодії. Такий підхід також надає студентам додатковий інструмент для структурування власної аргументації та формування послідовної позиції у науковому дискурсі. Окрім того, значна частина студентів, особливо тих, хто навчається у галузі гуманітарних наук, у подальшому академічному навчанні стикається з необхідністю опанування подібних стратегій роботи з текстами. Відповідно, ознайомче впровадження цих підходів на ранніх етапах навчання сприяє підготовці студентів до майбутніх академічних вимог і формує базові навички участі в науковій комунікації.

Висновки. У цій статті представлено низку підходів до застосування стратегій читання як інструменту навчання студентів ефективною взаємодією з джерелами та побудови власної аргументації. Як зазначалося раніше, запропоновані

стратегії спираються на усталені методики академічного письма. Їхнє цілеспрямоване застосування в процесі навчання сприяє глибшому усвідомленню студентами принципів роботи з джерелами, аналізу текстів і формування аргументованої позиції.

Запропоновані методики дозволяють виявляти та осмислювати фундаментальні принципи, що лежать в основі переконливих

текстів і аргументативного письма. Опановуючи ці принципи, студенти усвідомлюють, що академічне письмо – не лише відтворення інформації, а передусім інтелектуальна взаємодія між авторами, текстами та читачами. Такий підхід допомагає студентам зрозуміти власну роль у цій взаємодії та сформувати відчуття причетності до ширшого академічного дискурсу, у якому кожен може виступати повноцінним учасником.

REFERENCES

1. Crowley S., Hawhee D. (2012) *Ancient rhetorics for contemporary students*. 5th ed. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
2. Emmel B. (1996) Evidence as a creative act: An epistemology of argumentative inquiry. In: Emmel B., et al., eds. *Argument revisited; argument redefined*. Thousand Oaks, CA: SAGE, pp. 19–44.
3. Graff G., Birkenstein C. (2006) *They say / I say: The moves that matter in persuasive writing*. New York, NY; London: W. W. Norton & Company.
4. Hyland K. (2025) Writing in the AI era: Rethinking writing, research and teaching. *Language Teaching*, pp. 1–20.
5. Fulkerson R. (1996) *Teaching the argument in writing*. Urbana, IL: National Council of Teachers of English.
6. Regaignon D. R. (2009) Traction: Transferring analysis across the curriculum. *Pedagogy: Critical Approaches to Teaching Literature, Language, Composition, and Culture*, vol. 9, no. 1, pp. 121–133.
7. Salvatori M. (1996) The “argument of reading” in the teaching of composition. In: Emmel B., et al., eds. *Argument revisited; argument redefined*. Thousand Oaks, CA: SAGE, pp. 181–197.

N. D. PRATSOVYTA

*Ph.D. in Philology, Associate Professor at the Philology Department,
Ukrainian Catholic University, Lviv, Ukraine;
Research Fellow, Institute of Advanced Study,
University of Warwick, Coventry, United Kingdom
E-mail: npratsovyta@ucu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6332-0939>*

FROM TEXT TO ARGUMENT: ACADEMIC READING STRATEGIES FOR BUILDING YOUR OWN ARGUMENT³

The article examines the organization of reading instruction within an English academic writing course as an integrated pedagogical process aimed not only at text comprehension but also at fostering critical thinking, analytical skills, and the ability to construct independent arguments. Particular attention is paid to developing students’ capacity to engage with academic sources at multiple levels, ranging from basic comprehension to deeper interpretive and evaluative analysis.

Based on an analysis of pedagogical literature and academic writing instruction methodologies (Crowley & Hawhee, 2012; Emmel, 1996; Fulkerson, 1996; Regaignon, 2009), the study discusses an approach proposed in the literature that involves sequential text analysis at the content, formal, and speculative levels for building one’s own argumentation. The content level focuses on identifying key ideas, arguments, and evidence; the formal level addresses textual organization, rhetorical strategies, and linguistic features; and the speculative level involves critical evaluation, intertextual comparison, and the formulation of an independent position.

The article highlights key reading strategies—such as annotation, questioning, summarizing, and synthesis—and explains how their application supports students in formulating their own arguments, synthesizing information, and developing well-substantiated conclusions. The proposed methodologies address common student challenges, including superficial reading and difficulties in identifying and integrating relevant information from multiple sources. Furthermore, the study demonstrates how structured reading practices facilitate the integration of new knowledge into students’ own written work and contribute to the development of coherent, logically grounded academic discourse. This article may be valuable for

³ The research was conducted with the support of the Institute of Advanced Study, University of Warwick, Coventry, United Kingdom.

academic writing instructors, curriculum developers, and researchers in the fields of pedagogy and language education. The described strategies can also be readily adapted for Ukrainian academic writing courses, taking into account the specific features of the national educational context.

Key words: academic writing, reading strategies, critical engagement with sources, argumentation, text analysis, source integration.

Дата першого надходження статті до видання: 23.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

УДК 81'36:811.111:811.133.1

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.2.13>

О. М. ХАВКІНА

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна
Електронна пошта: yelnik@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6673-5382>

К. А. ЛУТ

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя, Україна
Електронна пошта: katerinalut@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9842-3540>

ГРАМАТИЧНА РЕДУКЦІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ТА ФРАНКОМОВНОМУ ЦИФРОВОМУ ДИСКУРСІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті здійснено зіставний аналіз граматичної редукції в англomовному та франкомовному цифровому дискурсі. Актуальність дослідження зумовлена інтенсивним розвитком комп'ютерно-опосередкованої комунікації, що сприяє трансформації мовних норм і формуванню нових моделей мовлення, які характеризуються підвищеним ступенем варіативності та відхиленням від кодифікованих стандартів. Метою статті є виявлення особливостей реалізації редукційних процесів у досліджуваних мовах з урахуванням їх типологічних характеристик. У роботі застосовано підходи комп'ютерно-опосередкованого дискурс-аналізу, а також елементи зіставного та функціонального аналізу, що дозволяють розглядати мовні явища в контексті технологічних, соціальних і прагматичних чинників.

У ході дослідження встановлено, що граматична редукція в цифровому дискурсі реалізується на морфологічному, синтаксичному та графічному рівнях і має комплексний характер. В англійській мові редукційні процеси мають переважно синтаксичний характер і виявляються у системному еліпсисі підмета, допоміжних дієслів і предикативної основи, що зумовлює формування мінімалізованих висловлювань. У французькій мові редукція здебільшого реалізується у усуненні службових елементів дієслівної групи, зокрема заперечної частки *ne* та формального підмета *il*, що свідчить про морфологічно зумовлений характер редукційних процесів. Водночас такі елементи, як артиклі та прийменники, у французькій мові демонструють високу структурну стабільність і практично не підлягають редукції, що пов'язано з їхньою граматичною обов'язковістю.

Окрему увагу приділено графічній редукції, яка в обох мовах охоплює ігнорування норм капіталізації та пунктуації, варіативність орфографічного оформлення, а також активне використання скорочених і аббревіатурних форм. Встановлено, що у французькому цифровому дискурсі ці процеси мають більш системний характер завдяки розвитку специфічних моделей скорочення в межах *langage SMS*, що включають елементи фонетизації письма. У результаті дослідження доведено, що граматична редукція є комплексним і типологічно зумовленим явищем, яке формує різні моделі мовної компресії в англійській та французькій мовах і відображає адаптацію мовної системи до умов цифрової комунікації.

Ключові слова: цифрова комунікація, комп'ютерно-опосередкований дискурс, граматична редукція, синтаксичний еліпсис, графічна редукція, типологічна асиметрія.

Вступ. Стрімкий розвиток цифрових технологій та їх інтеграція у повсякденне життя зумовлюють суттєві трансформації мовної комунікації. Сучасний етап функціонування мов характеризується активним поширенням комп'ютерно-опосередкованого спілкування, що реалізується у форматах соціальних мереж, месенджерів, онлайн-чатів та інших цифрових платформ. У межах такого комунікативного

середовища формуються нові мовні практики, які дедалі більше відхиляються від кодифікованих норм і відображають тенденцію до оптимізації мовних засобів.

Поставлення проблеми. Однією з провідних характеристик англomовного та франкомовного цифрового дискурсу є граматична редукція, що виявляється у спрощенні морфологічних форм, еліпсисі синтаксичних

компонентів, а також у трансформації графічного оформлення висловлювань. Зазначені процеси зумовлені прагненням до економії мовних ресурсів, швидкості передачі інформації та підвищення ефективності комунікації. Унаслідок цього в цифровому дискурсі формуються альтернативні моделі граматичної організації, які функціонують паралельно з нормативними структурами мови.

Аналіз сучасних лінгвістичних досліджень свідчить про значну увагу науковців до проблематики цифрового дискурсу, зокрема в англомовному середовищі, де активно вивчаються явища еліпсису, скорочення та нестандартного синтаксичного оформлення висловлювань. Натомість франкомовний цифровий дискурс, попри поширеність так званого *langage SMS* та значну кількість емпіричних досліджень, зокрема на основі корпусів автентичних текстових повідомлень [Panckhurst], залишається недостатньо висвітленим у зіставному аспекті, особливо щодо граматичних змін.

Попри наявність окремих наукових розвідок, питання порівняльного аналізу граматичної редукації в мовах різної типології, зокрема в аналітичній англійській та флективній французькій мовах, залишається недостатньо висвітленим. Зокрема, потребують уточнення механізми редукації граматичних структур у цифровому дискурсі, ступінь їхньої продуктивності, а також вплив типологічних характеристик мов на специфіку цих процесів.

Таким чином, **актуальність** дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу граматичної редукації в англомовному та франкомовному цифровому дискурсі, а також виявлення спільних і відмінних рис цих процесів у зіставному аспекті.

Мета статті полягає у виявленні та зіставному аналізі особливостей граматичної редукації в англомовному та франкомовному цифровому дискурсі, а також у визначенні специфіки реалізації редукаційних процесів з урахуванням типологічних характеристик досліджуваних мов. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

1) уточнити зміст понять «цифровий дискурс» і «граматична редукація» у контексті сучасних лінгвістичних досліджень;

2) проаналізувати мовні засоби реалізації граматичної редукації на морфологічному, синтаксичному та графічному рівнях в англійській і французькій мовах;

3) виявити спільні та відмінні риси граматичної редукації з урахуванням типологічних особливостей досліджуваних мов;

4) окреслити тенденції розвитку граматичної організації цифрового дискурсу в англомовному та франкомовному середовищах.

Дослідження цифрового дискурсу сформувалося в межах комп'ютерно-опосередкованої комунікації (СМС – computer-mediated communication) і активно розвивається з 1990-х років. Одним із ключових підходів є computer-mediated discourse analysis (CMDA), запропонований С. Херрінг, який передбачає аналіз мовних особливостей онлайн-взаємодії з урахуванням технологічних, соціальних і прагматичних чинників [Herring]. У сучасних працях, зокрема у роботі Д. Крістал, наголошується, що інтернет-комунікація формує особливий різновид мовлення (*Netspeak*), який поєднує риси усного й писемного мовлення і характеризується варіативністю та використанням нестандартних форм [Crystal]. Водночас сучасні дослідження підкреслюють, що цифрова комунікація швидко формує власні правила та норми функціонування [Bury].

У сучасній лінгвістиці граматична редукація розглядається як один із проявів загальної тенденції до економії мовних засобів, що реалізується через спрощення або втрату формальних граматичних елементів. Вона може виявлятися у морфологічному скороченні (втрата афіксів, форм узгодження), синтаксичному еліпсисі або у графічній редукації (нестандартне написання, скорочення). У межах цифрового дискурсу ці процеси значно посилюються, що пов'язано зі специфікою онлайн-комунікації, зокрема швидкістю обміну повідомленнями та прагненням до мінімізації мовних зусиль.

Як зазначається у дослідженнях комп'ютерно-опосередкованої комунікації, мовлення в цифровому середовищі характеризується «високою частотністю неформальних конструкцій і нестандартного вживання», а також поєднанням рис усного й писемного мовлення [Androutsopoulos]. Крім того, спостерігається тенденція до скорочення мовних

форм і використання мінімальних одиниць для досягнення комунікативної ефективності [Rafi]. Сучасні дослідження також підкреслюють, що соціальні мережі активно формують нові мовні норми, надаючи перевагу стислим, швидким та ефективним формам комунікації [Henno]. Цей вплив не обмежується лише сферою онлайн-комунікації, а поширюється і на повсякденне мовлення носіїв мови. Соціальні мережі не лише зумовлюють використання специфічного стилю мовлення, а й трансформують мовні практики у щоденному спілкуванні. Вплив варіюється залежно від віку та комунікативного контексту: зокрема, 73% французів віком від 16 до 24 років відзначають зміни у власному мовленні, а 42% констатують певне погіршення мовленнєвих навичок унаслідок адаптації до стилю, характерного для соціальних мереж, що супроводжується зростанням кількості помилок [Pyshna]. З позицій загальної мовної еволюції ці процеси можна співвіднести з явищами морфологічної редукції та ерозії, що супроводжують граматичні зміни в мовах, зокрема у межах граматикалізації, яка включає семантичне спрощення та формальне скорочення мовних одиниць.

З позицій загальної мовної еволюції ці процеси можна співвіднести з явищами морфологічної редукції та ерозії, що супроводжують граматичні зміни в мовах, зокрема у межах граматикалізації, яка включає семантичне спрощення та формальне скорочення мовних одиниць.

Отже, цифровий дискурс постає як специфічне комунікативне середовище, у якому відбувається інтенсивна трансформація мовних структур, зокрема через процеси граматичної редукції. Водночас ці процеси мають різну природу та ступінь реалізації залежно від типологічних характеристик мов, що зумовлює необхідність їхнього зіставного аналізу.

Результати та дискусії. Граматична редукція в цифровому дискурсі реалізується через низку мовних засобів, що охоплюють морфологічний, синтаксичний та графічний рівні. Характер цих процесів зумовлений як універсальною тенденцією до економії мовних ресурсів, так і типологічними особливостями конкретних мов. У цьому контексті англійська та французька мови демонструють як спільні,

так і відмінні моделі редукції. Розглянемо кожен із рівнів детальніше.

Граматична редукція в цифровому дискурсі виявляється у системному спрощенні або усуненні граматичних елементів, які в нормативному мовленні є обов'язковими для побудови повноцінного висловлювання. У текстових формах комп'ютерно-опосередкованої комунікації (месенджери, соціальні мережі, онлайн-чати тощо) ці процеси реалізуються на морфологічному та синтаксичному рівнях.

Характер редукційних процесів зумовлений типологічними особливостями мов: в аналітичній англійській мові вони здебільшого пов'язані із синтаксичним спрощенням, тоді як у флективній французькій мові більш виразною є морфологічна редукція. Морфологічна редукція полягає у спрощенні або втраті формальних показників граматичних категорій, зокрема особи, числа, часу та заперечення.

У зв'язку з аналітичним характером англійської мови морфологічна редукція є обмеженою, проте в цифровому дискурсі фіксується один стабільний тип – нівелювання показника третьої особи однини: *he goes* → *he go*, *she says* → *she say*, *it works* → *it work*. У франкомовному цифровому дискурсі морфологічна редукція має системний характер і пов'язана зі спрощенням формально-граматичних компонентів висловлювання. Це зумовлено флективною організацією французької мови, в якій граматичні значення значною мірою виражаються за допомогою службових елементів.

Найбільш регулярним проявом морфологічної редукції є усунення заперечної частки *ne*, яка входить до складу двокomпонентної заперечної конструкції. У цифровому мовленні ця частка систематично опускається, що призводить до структурного спрощення заперечення: *je ne sais pas* → *je sais pas*, *il ne comprend pas* → *il comprend pas*, *elle ne vient pas* → *elle vient pas*. Зазначене явище свідчить про редукцію обов'язкового граматичного елемента та трансформацію нормативної моделі заперечення.

Іншим продуктивним типом морфологічної редукції є усунення формального підмета *il* у складі безособових конструкцій, зокрема у структурі *il y a*. У цифровому дискурсі спостерігається регулярне випадіння цього елемента: *il y a* → *y a*, *il n'y a pas* → *y a pas*, *il y avait* → *y avait*.

У цьому випадку редукція зачіпає граматично обов'язковий компонент конструкції, що забезпечує її формальну завершеність у нормативному мовленні.

Таким чином, морфологічна редукція у французькій мові проявляється передусім у випадінні службових елементів, які виконують структурно значущі функції в граматичній організації висловлювання. Це свідчить про тенденцію до спрощення флективної системи в умовах цифрової комунікації.

Окремим проявом морфологічної редукції в цифровому дискурсі є спрощення або випадіння артиклів, які у нормативному мовленні виконують функцію детермінації іменника та є важливим засобом граматичної організації висловлювання. Характер реалізації цього процесу в англійській та французькій мовах виявляє виразну типологічну асиметрію.

В англійському цифровому дискурсі фіксується тенденція до еліпсису артиклів у контекстах, де референт є очевидним або легко відновлюється з ситуації спілкування. Найчастіше це спостерігається у телеграфному стилі повідомлень, зокрема у коротких інформативних висловлюваннях: *(The) meeting tomorrow* → *Meeting tomorrow*; *(I am) at (the) office* → *At office*; *(The) flight delayed* → *Flight delayed*. У таких випадках редукція артикля супроводжується загальною компресією синтаксичної структури та орієнтацією на передачу мінімально необхідної інформації. Водночас зазначене явище не має повністю системного характеру і значною мірою залежить від жанру цифрового спілкування, ступеня формальності та комунікативної ситуації.

У франкомовному цифровому дискурсі редукція артиклів є значно менш поширеною, що зумовлено їхньою більшою структурною значущістю у флективній системі мови. Артикли у французькій мові тісно пов'язані з категоріями роду та числа, а також виконують функцію обов'язкового маркера іменникової групи, що обмежує можливості їх еліпсису без втрати граматичної коректності висловлювання. Унаслідок цього випадіння артиклів у цифровому мовленні має поодинокий і нерегулярний характер і зазвичай трапляється лише в умовах максимальної компресії повідомлення або під впливом інших редукційних процесів. У таких випадках можливі приклади типу: *(J'ai un)*

problème → *Problème*; *(Je suis) à (la) maison* → *À maison*; *(On a une) réunion demain* → *Réunion demain*. У таких прикладах редукція артикля супроводжується загальною номіналізацією висловлювання і наближає його до телеграфного стилю.

Зауважимо, що подібні конструкції не є регулярними і значно поступаються за частотністю моделям із збереженням артикля, що свідчить про обмежений характер цього виду редукції у французькій мові. Редукційні процеси у французькому цифровому дискурсі натомість спрямовані переважно на інші компоненти висловлювання, зокрема дієслівну групу або предикативну основу, що було продемонстровано вище.

Таким чином, редукція артиклів у цифровому дискурсі виявляє чітку типологічну зумовленість: в аналітичній англійській мові вона є відносно допустимою і функціонально виправданою в умовах еліптичного мовлення, тоді як у флективній французькій мові зберігається тенденція до їх стабільного використання як структурно необхідного елемента іменникової групи.

Ще одним периферійним проявом редукційних процесів у цифровому дискурсі є спрощення або еліпсис прийменників, які в нормативному мовленні виконують функцію вираження синтаксичних відношень між компонентами висловлювання. На відміну від інших типів граматичної редукції, це явище не має системного характеру і реалізується переважно в умовах максимальної компресії повідомлення.

В англійському цифровому дискурсі можливі випадки опущення прийменників у коротких телеграфних структурах, зокрема у часових і просторових конструкціях: *see you (in) 5 minutes* → *see you 5 mins*; *back (at) 10.30* → *back 10.30*; *meet (at) 6* → *meet 6*. У наведених прикладах редукція прийменника супроводжується загальною мінімалізацією синтаксичної структури та орієнтацією на швидку передачу інформації. Водночас подібні конструкції мають обмежене вживання і не є характерними для більш розгорнутих або формалізованих типів цифрового спілкування.

У франкомовному цифровому дискурсі редукція прийменників практично не засвідчується, що зумовлено їхньою тісною інтегрованістю у синтаксичну структуру висловлювання. Прийменники у французькій мові виконують

важливу роль у вираженні граматичних відношень, зокрема в іменникових групах і дієслівному керуванні, і їх еліпсис у більшості випадків призводить до порушення синтаксичної коректності. Навіть у максимально стиснених повідомленнях прийменники, як правило, зберігаються: *à 18h, dans 5 min, chez moi*. У зв'язку з цим редуційні процеси у французькій мові не зачіпають прийменникову систему і спрямовані переважно на інші компоненти висловлювання.

Таким чином, редуція прийменників у цифровому дискурсі має обмежений і несистемний характер і виявляє типологічну асиметрію: в англійській мові вона можлива у межах телеграфних структур, тоді як у французькій мові прийменники залишаються стабільним елементом синтаксичної організації висловлювання.

Синтаксична редуція в цифровому дискурсі реалізується передусім через еліпсис структурно обов'язкових компонентів висловлювання, що призводить до формування мінімалізованих синтаксичних моделей. Умови комп'ютерно-опосередкованої комунікації сприяють компресії висловлювання за рахунок усунення предикативної основи або її складників за умови збереження інтерпретованості повідомлення.

В англійському цифровому дискурсі синтаксична редуція має системний характер і охоплює різні типи еліпсису.

Одним із найпродуктивніших є еліпсис допоміжного дієслова, що виконує функцію носія граматичних значень: *(Are) you ok? → You ok?; (Are) you coming? → You coming?; (Have) you finished? → You finished?; (The) flight (is) delayed → Flight delayed*. У наведених випадках відбувається усунення обов'язкового компонента предикативної структури, що призводить до її формального спрощення.

Поширеним є також еліпсис підмета, зумовлений високим ступенем контекстуальної визначеності: *(I) hope you're ok → Hope you're ok; (I) forgot → Forgot; (I) will call you later → Will call you later*. У цих прикладах редуція зачіпає синтаксично обов'язковий компонент, проте не перешкоджаючи при цьому розумінню висловлювання завдяки контексту.

Особливо показовим для цифрового дискурсу є еліпсис предикативної основи або

її частини, що призводить до формування номінативних або фрагментарних висловлювань: *(There are) not many people here → Not many people here; (It is) slightly warmer here → Slightly warmer here; (I am) on Eurostar. (The train was) delayed 30 mins → On Eurostar. Delayed 30 mins; (I will be) back at 10.20 → Back at 10.20; (I will be) home by 4 pm → Home by 4 pm; (I will be at) 4.30, hopefully → 4.30 hopefully; (Are there) any tasks? → Any tasks?* Бачимо, що у таких випадках редуція може охоплювати як дієслівний компонент, так і формальні підмети (*it, there*), що призводить до суттєвої синтаксичної компресії висловлювання.

Отже, для англійської мови характерною є тенденція до максимальної мінімалізації предикативної структури, що реалізується через системний еліпсис.

У франкомовному цифровому дискурсі синтаксична редуція є менш радикальною, проте вона також виявляється у формі еліптичних конструкцій.

Одним із типових її проявів є еліпсис предикативної основи у стійких комунікативних моделях: *(Ce n'est) pas grave → Pas grave; (C'est) bon → Bon; (C'est) fait → Fait; (C'est) compris → Compris*. У наведених прикладах відбувається усунення дієслівного компонента (*être*) разом із формальним підметом, що призводить до утворення однослівних або мінімалізованих висловлювань.

Ще одним показовим прикладом є еліпсис підмета в обмежених контекстах, переважно у питальних конструкціях: *(Tu) viens? → Viens?; (Tu) fais quoi? → Fais quoi?*

Крім того, у цифровому дискурсі вживаються номінативні та обставинні структури з імпліцитною предикативністю: *(Je suis) en route → En route; (Je suis) à la maison → À la maison; (Je suis) dans le train → Dans le train*.

У цих випадках редуція полягає у випадінні предиката (*être*) та підмета, що, однак, не перешкоджає інтерпретації повідомлення.

Таким чином, синтаксична редуція у французькій мові реалізується переважно через еліпсис предикативної основи, проте має більш обмежений і контекстуально зумовлений характер порівняно з англійською мовою.

Графічна редуція в цифровому дискурсі охоплює трансформації письмового

оформлення висловлювання, що виявляються у спрощенні орфографічних норм, ігноруванні капіталізації та пунктуації, а також у використанні різноманітних графічних скорочень. На відміну від морфологічної та синтаксичної редукції, ці процеси пов'язані не зі зміною внутрішньої граматичної структури висловлювання, а з його зовнішнім оформленням, проте вони суттєво впливають на загальну організацію цифрового мовлення.

В англomовному цифровому дискурсі одним із найпоширеніших проявів графічної редукції є ігнорування норм капіталізації, зокрема написання займенника 1-ої особи однини *I* з малої літери, опущення апострофа у скорочених формах та відсутність великих літер на початку речення: *i think its fine; will text you later; dont understand*. Це зумовлено як прагненням до швидкості набору, так і орієнтацією на неформальний характер комунікації. Подібним чином спостерігається редукція пунктуації, що виявляється у відсутності розділових знаків або їх мінімізації: *you coming later, ok see you tomorrow*. Водночас у цифровому мовленні фіксується і зворотна тенденція – експресивне використання пунктуації, зокрема багаторазове повторення знаків: *what???, no way!!!*, що виконує прагматичну функцію інтенсифікації висловлювання.

Окремим проявом графічної редукції є використання скорочених графічних форм і абревіацій: *u* (you), *r* (are), *pls* (please), *tho* (though), *coz* (because), *eta 5.15* (estimated time of arrival) тощо. Такі одиниці забезпечують економію мовних засобів і водночас виконують маркерну функцію неформального цифрового спілкування.

У франкомовному цифровому дискурсі графічна редукція має більш системний і розгалужений характер, що особливо яскраво виявляється у так званому *langage SMS*. Для нього характерні як ігнорування капіталізації (*je sais pas, cest bon*), так і значна варіативність у використанні пунктуації. Водночас найбільш продуктивним є використання графічних скорочень, що часто ґрунтуються на фонетичному принципі або максимальному усуненні ненаголошених елементів: *bjr* (bonjour), *tkl* (t'inquiète), *c* (c'est), *pk* (pourquoi), *g* (j'ai), *tt* (tout). У таких випадках відбувається не лише скорочення

графічної форми, а й часткова фонетизація письма, що наближає його до усного мовлення.

Таким чином, графічна редукція в англomовному та франкомовному цифровому дискурсі реалізується через спрощення орфографічних і пунктуаційних норм, а також активне використання скорочених форм. Водночас між мовами простежується типологічна відмінність: якщо в англійській мові графічна редукція має переважно помірний і варіативний характер, то у французькій мові вона набуває більш системного вигляду, що зумовлено розвитком специфічних моделей скорочення в межах *langage SMS*.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє дійти певних висновків. Граматична редукція в англomовному та франкомовному цифровому дискурсі має спільну функціональну основу, пов'язану з прагненням до економії мовних засобів, прискорення комунікації та оптимізації передачі інформації. В обох мовах редукційні процеси реалізуються через еліпсис синтаксичних компонентів, спрощення морфологічних форм і трансформацію графічного оформлення висловлювання. Водночас ступінь інтенсивності та характер цих процесів суттєво варіюються залежно від структурних особливостей мов, що підтверджує вплив типологічного чинника на організацію цифрового мовлення.

Зіставний аналіз показав, що в англійській мові, яка має аналітичний характер, редукція переважно охоплює синтаксичний рівень і виявляється у системному еліпсисі підмета, допоміжних дієслів та предикативної основи загалом. У французькій мові, навпаки, більш вираженою є морфологічна редукція, яка реалізується через усунення службових елементів дієслівної групи, зокрема заперечної частки *ne* та формального підмета *il*. Водночас такі компоненти, як артиклі та прийменники, у французькій мові демонструють високу структурну стабільність і практично не підлягають редукції, що зумовлено їхньою граматичною обов'язковістю.

Особливу роль у цифровому дискурсі відіграє графічна редукція, яка в обох мовах проявляється у спрощенні орфографічних і пунктуаційних норм та активному використанні скорочених форм. Проте якщо в англійській мові ці процеси

мають переважно варіативний і помірний характер, то у французькій мові вони набувають більш системного вигляду, що пов'язано з розвитком специфічних моделей скорочення в межах *langage SMS*. Таким чином, граматична редукція

в цифровому дискурсі постає як комплексне явище, що реалізується на різних мовних рівнях і виявляє чітку типологічну зумовленість, формуючи різні моделі мовної компресії в англійській та французькій мовах.

REFERENCES

1. Androutsopoulos, J. (2006). Introduction: Sociolinguistics and computer-mediated communication. *Journal of Sociolinguistics*, 10, 419–438. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2006.00286.x>
2. Bury, B. (2025). Decoding Algospeak: Unveiling the Patterns of Linguistic Evolution in the Digital Age. *Academic Journal of Modern Philology*, 27, 37–51. <https://ajmp.uwr.edu.pl/wp-content/uploads/sites/39/2025/12/AJMP-27-2025-3-1.pdf>
3. Crystal, D. (2006). The medium of Netspeak. In *Language and the Internet* (pp. 26–65). Cambridge University Press.
4. Henno, J. (2024). Langage: les réseaux sociaux donnent le ton. *Les Echos*. <https://www.lesechos.fr/idees-debats/sciences-prospective/langage-les-reseaux-sociaux-donnent-le-ton-2136810>
5. Herring, S. C. (2004). Computer-Mediated Discourse Analysis: An Approach to Researching Online Behavior. In S. A. Barab, R. Kling & J. H. Gray (Eds.), *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning* (pp. 338–376). New York: Cambridge University Press.
6. Panckhurst, R. (2017). A digital corpus resource of authentic anonymized French text messages: 88milSMS – What about transcoding and linguistic annotation? *Digital Scholarship in the Humanities*, Volume 32, Issue suppl_1, i92–i102. <https://doi.org/10.1093/llc/fqw049>
7. Pyshna, A. (2025). Les réseaux sociaux affectent-ils vraiment notre langage ? La réponse des Français, en 2025. *Preply*. <https://preply.com/fr/blog/reseaux-sociaux-langage-francais-2025/>
8. Rafi, M. S. (2014). Meaning Making Through Minimal Linguistic Forms in Computer-Mediated Communication. *Sage Open*, 4(2). <https://doi.org/10.1177/2158244014535939>

O. M. KHAVKINA

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation,
Zaporizhzhia Polytechnic National University, Zaporizhzhia, Ukraine
E-mail: yelnik@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0001-6673-5382>

K. A. LUT

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation,
Zaporizhzhia Polytechnic National University, Zaporizhzhia, Ukraine
E-mail: katerinalut@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9842-3540>

GRAMMATICAL REDUCTION IN ENGLISH AND FRENCH DIGITAL DISCOURSE: A COMPARATIVE ANALYSIS

The article presents a comparative analysis of grammatical reduction in English- and French-language digital discourse. The relevance of the study stems from the rapid development of computer-mediated communication, which contributes to the transformation of linguistic norms and the emergence of new communicative models characterized by a high degree of variability and deviation from codified standards. The aim of the article is to identify the specific features of reduction processes in the languages under study, taking into account their typological characteristics. The research is based on the approaches of computer-mediated discourse analysis, as well as elements of contrastive and functional analysis, which make it possible to examine linguistic phenomena in the context of technological, social, and pragmatic factors.

The findings indicate that grammatical reduction in digital discourse operates at morphological, syntactic, and graphical levels and exhibits a complex nature. In English, reduction processes are predominantly syntactic and are manifested in the systematic ellipsis of the subject, auxiliary verbs, and the predicative core, leading to the formation of minimized utterances. In French, reduction is mainly realized through the omission of function elements within the verbal group, particularly the negative particle *ne* and the formal subject *il*, which indicates the morphologically conditioned nature of reduction processes. At the same time, elements such as articles and prepositions in French demonstrate a high degree of structural stability and are rarely subject to reduction due to their grammatical obligatoriness.

Particular attention is paid to graphical reduction, which in both languages includes the omission of capitalization and punctuation, orthographic variation, and the active use of shortened and abbreviated forms. It is established that in French digital discourse these processes are more systematic due to the development of specific reduction patterns within *langage SMS*, which involve elements of phonetic spelling. The study demonstrates that grammatical reduction is a complex and typologically conditioned phenomenon that gives rise to different models of linguistic compression in English and French and reflects the adaptation of language systems to the conditions of digital communication.

Key words: digital communication; computer-mediated discourse; grammatical reduction; syntactic ellipsis; graphical reduction; typological asymmetry.

Дата першого надходження статті до видання: 16.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.05.2026

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Н. І. Дзямулич ПОЕЗІЯ СЕРГІЯ ЖАДАНА В КОНТЕКСТІ ВОЄННОЇ ТЕМАТИКИ.....	3
---	---

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

О. В. Добродум ГУМАНІЗМ, СПРАВЕДЛИВІСТЬ І ДУХОВНІСТЬ У КОМУНІКАЦІЯХ АМЕРИКАНСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ДИСКУРСИВНІ СТРАТЕГІЇ МАЙБУТНЬОГО.....	10
Ю. Д. Крюкова ПО ТУ СТОРОНУ Я: РОЗПАД ЧИ СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРУ ХАН КАНГ «ВЕГЕТАРІАНКА»).....	19
Yu. V. Lebed, S. M. Koloniuk, A. V. Lytvyniuk METAPHORICAL MODELS OF HEADLINES IN UKRAINIAN AND ENGLISH JOURNALISM.....	31
В. О. Павлов, С. О. Стежко АКАДЕМІЧНЕ ПИСЬМО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	37
О. А. Світліковська ДИНАМІКА АКСІОЛОГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ БРИТАНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ДЗЕРКАЛІ МАСМЕДІА ХХІ СТОЛІТТЯ.....	45

РОМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

В. А. Мойсюк, Т. О. Крапивка ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У МЮЗИКЛІ «MOLIÈRE, L'OPÉRA URBAIN»	51
--	----

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

О. Г. Гудзенко ВЕРБАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЧИННИК КОМУНІКАТИВНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ КОНФЛІКТНОГО ДИСКУРСУ.....	57
Н. О. Данилюк ЕТИЧНІ НОРМИ ОПУБЛІКУВАННЯ НАУКОВИХ ПРАЦЬ В УКРАЇНСЬКИХ ВИДАННЯХ ІЗ ФІЛОЛОГІЇ.....	67
В. М. Кудляк, А. Є. Стрижак, Т. І. Бєлан, О. О. Пархоменко, В. О. Шуневич ІНТЕГРАЦІЯ СЕРВІСІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДИЗАЙНЕРА: МЕТОДОЛОГІЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ВЕРСТКИ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РЕДАГУВАННЯ ЗОБРАЖЕНЬ.....	74
V. Yu. Osypenko ENGLISH ACADEMIC WRITING IN DIGITAL ENVIRONMENTS: DISCURSIVE AND TEXTUAL ORGANIZATION.....	85
Н. Д. Працьовита ВІД ТЕКСТУ ДО АРГУМЕНТУ: СТРАТЕГІЇ АКАДЕМІЧНОГО ЧИТАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ.....	93
О. М. Хавкіна, К. А. Лут ГРАМАТИЧНА РЕДУКЦІЯ В АНГЛОМОВНОМУ ТА ФРАНКОМОВНОМУ ЦИФРОВОМУ ДИСКУРСІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	102

CONTENTS

UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE

- N. I. Dziamulych**
THE POETRY OF S. ZHADAN IN THE CONTEXT OF MILITARY THEMES.....3

GERMANIC LANGUAGES AND LITERATURES

- O. V. Dobrodum**
HUMANISM, JUSTICE, AND SPIRITUALITY
IN THE COMMUNICATIONS OF AMERICAN CIVIL SOCIETY:
DISCURSIVE STRATEGIES OF THE FUTURE.....10

- Yu. D. Kriukova**
BEYOND *THE SELF*: BETWEEN DISINTEGRATION AND BECOMING OF SUBJECTIVITY
ON HAN KANG'S THE VEGETARIAN.....19

- Yu. B. Lebed, S. M. Koloniuk, A. B. Lytvyniuk**
METAPHORICAL MODELS OF HEADLINES IN UKRAINIAN AND ENGLISH JOURNALISM.....31

- V. O. Pavlov, S. O. Stezhko**
ACADEMIC WRITING AS A TOOL FOR FORMING INTERCULTURAL COMMUNICATIVE
COMPETENCE OF STUDENTS.....37

- O. A. Svitlikovska**
DYNAMICS OF AXIOLOGICAL PRIORITIES OF BRITISH SOCIETY
IN THE MIRROR OF 21ST CENTURY MASS MEDIA.....45

ROMANCE LANGUAGES AND LITERATURES

- V. A. Moisiuk, T. O. Krapyvka**
PECULIARITIES OF TRANSLATING METAPHORICAL LEXIS
IN THE MUSICAL «*MOLIÈRE, L'OPÉRA URBAIN*».....51

APPLIED LINGUISTICS

- O. H. Hudzenko**
VERBAL INSTRUMENTS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE
AS A FACTOR OF COMMUNICATIVE STABILITY OF THE PERSON
IN THE CONDITIONS OF CONFLICT DISCOURSE.....57

- N. O. Danylyuk**
ETHICAL STANDARDS FOR THE PUBLICATION OF SCHOLARLY WORKS
IN UKRAINIAN JOURNALS OF PHILOLOGY.....67

- V. M. Kudlyak, A. E. Strizhak, T. I. Belan, O. O. Parkhomenko, V. O. Shunevych**
INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE SERVICES
INTO THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF DESIGNERS:
METHODOLOGY OF AUTOMATED LAYOUT
AND INTELLIGENT IMAGE EDITING.....74

- V. Yu. Osypenko**
ENGLISH ACADEMIC WRITING IN DIGITAL ENVIRONMENTS:
DISCURSIVE AND TEXTUAL ORGANIZATION.....85

- N. D. Pratsovyta**
FROM TEXT TO ARGUMENT: ACADEMIC READING STRATEGIES
FOR BUILDING YOUR OWN ARGUMENT.....93

- O. M. Khavkina, K. A. Lut**
GRAMMATICAL REDUCTION IN ENGLISH AND FRENCH DIGITAL DISCOURSE:
A COMPARATIVE ANALYSIS.....102

АКАДЕМІЧНІ СТУДІЇ

Випуск 2

Коректура • Ірина Миколаївна Чудеснова

Комп'ютерна верстка • Андрій Миколайович Фоменко

Дата розміщення онлайн – 28.05.2026 р.

Дата друку – 30.05.2026 р.

Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсет. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 13,02. Замов. 0626/583. Наклад 300 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»

65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1

Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08

E-mail: mailbox@helvetica.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7623 від 22.06.2022 р.